

Rynek żywności w Polsce w roku 2022

Autorzy monografii: dr Andrzej Hałasiewicz – socjolog wsi, ekspert ds. rozwoju obszarów wiejskich, prezes RURBAN Wieś – Miasto – Region, dr Jakub Jasiński – ekonomista, adiunkt w Zakładzie Integracji Europejskiej Instytutu Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN, Michał Rzytki – ekonomista, ekspert ds. rynku żywnościowego, wieloletni pracownik resortu rolnictwa

Redakcja techniczna: Edyta Kozdroń-Warecka

Druk i oprawa: Proprint Usługi Poligraficzne Piotr Piwkowski

Projekt okładki i skład: 13th floor - studio / 13f.pl

Zdjęcie na okładce: Shutterstock

ISBN: 978-83-967511-2-6

Wydawca:

Fundacja Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej

ul. Miedziana 3A

00-814 Warszawa

www.efrwp.com.pl

Publikację opracowano w ramach Forum Inicjatyw Rozwojowych Fundacji EFRWP.

Warszawa, marzec 2023.

SPIS TREŚCI

Wstęp	4
Najważniejsze zmiany w 2022 roku – ujęcie horyzontalne	5
Wołowina	12
Wieprzowina	17
Drób	24
Mleko i produkty mleczne	30
Zboża	34
Rzepak	41
Owoce i warzywa	45
Rolnictwo ekologiczne i inne systemy jakości	54
Podsumowanie i wyzwania na 2023 rok	61

WSTĘP

Zwięzłe opisanie tego, co działo się w sektorze rolno-spożywczym w 2022 roku stanowi nie lada wyzwanie. Rok ten był specyficzny pod wieloma względami, a wiele zapoczątkowanych procesów będzie miało skutki w 2023 roku i w latach kolejnych. Sytuacja branży żywnościowej była nie tylko dynamiczna, ale także złożona i wielowątkowa. W sektorze rolno-spożywczym zawsze występowały i pojawiały się sytuacje problemowe charakterystyczne dla rolnictwa – wynikają one ze ścisłej zależności i związku z klimatem i przyrodą: susza i w efekcie niska podaż, sprzyjające warunki pogodowe i nadprodukcja, migracje ptaków i ptasia grypa. 2022 rok był o tyle wyjątkowy, że oprócz czynników, które standardowo są przyczyną zmian na rynkach rolnych wystąpił cały szereg zdarzeń zewnętrznych, które w istotny sposób wpłynęły na sytuację w rolnictwie i przetwórstwie. 2022 rok to kolejny rok pod znakiem pandemii COVID-19 i jej konsekwencji. Oznacza to konieczność dostosowania i uwzględnienia tego ryzyka w łańcuchach produkcji i dystrybucji.

Największe zmiany w sektorze rolnym w tym roku związane są ze zbrojną agresją Rosji na Ukrainę rozpoczętą 24 lutego 2022 roku. Sytuacja ta jest krytyczna i tragiczna w wymiarze ludzkim, społecznym i humanitarnym. Dodatkowo wojna ta ma bardzo duży wpływ na sektor rolny w Polsce, w Europie i na świecie.

Trzeba do tego dodać konsekwencje wdrażania Europejskiego Zielonego Ładu – czyli zmiany w polityce Unii Europejskiej zapoczątkowane w 2019 roku, które w sposób bezpośredni oddziałują na kierunki dystrybucji wsparcia i na sytuację w Polsce. Ta unijna strategia wzrostu, ma przekształcić Unię w neutralne klimatycznie, sprawiedliwe i dostatnie społeczeństwo o nowoczesnej, zasobooszczędnej i konkurencyjnej gospodarce. Bardzo duży nacisk kładzie się na dobrostan, wpływ na środowisko i jakość.

Pojawia się pewien rozdźwięk pomiędzy politycznymi kierunkami wytyczonymi przez Europejski Zielony Ład, a zagrożeniami wynikającymi ze skutków wojny w Ukrainie. Z jednej strony jest to dobrostan i jakość żywności, a z drugiej bezpieczeństwo żywnościowe i znaczne wzrosty kosztów produkcji i cen. W 2022 roku przez polski rząd przyjęty został Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027. Najważniejszy program nakierowany na finansowanie zmian w rolnictwie. Rozwiązania zawarte w planie usiłują pogodzić te dwa podejścia.

Niniejszy raport przedstawia sytuację na wybranych rynkach rolno-spożywczych w Polsce na koniec 2022 roku. Odnosimy się do sektora wieprzowiny, wołowiny, drobiu, mleka, zbóż, owoców i warzyw oraz roślin oleistych. Dodatkowo przedstawiona jest również informacja o rynku rolnictwa ekologicznego oraz produktów regionalnych i tradycyjnych. Analiza pokazuje Polskę na tle rynków światowych, a także z uwzględnieniem obrotów handlowych. Wskazano również najważniejsze wydarzenia, które dotyczyły danego sektora w 2022 roku. Zmiany zachodzące na poszczególnych rynkach rozpatrywane są również w kontekście planowanych rozwiązań w zakresie finansowania.

W pierwszej części raportu omówione zostały najważniejsze zmiany, wydarzenia, inicjatywy, które mają charakter szerszy i obejmują więcej niż jedną branżę, następnie opisujemy sytuację już w poszczególnych segmentach.

Materiał ma na celu pokazanie faktów, trendów i kierunków oraz określenie ich przyczyn i źródeł. Nie formułowano natomiast ich oceny i tam, gdzie to było możliwe starano się nie wartościować i przedstawiać subiektywnych ocen.

NAJWAŻNIEJSZE ZMIANY W 2022 ROKU – UJĘCIE HORYZONTALNE

Niezależnie od złożoności zmian, wydarzeń i procesów zachodzących w 2022 r. za najważniejsze, mające kluczowy wpływ na sektor rolno-spożywczy uznać trzeba niżej wymienione czynniki:

Handel zagraniczny

Według wstępnych danych¹ wartość eksportu z Polski artykułów rolno-spożywczych w 2022 r. wyniosła 47,6 mld euro, co oznaczało wzrost o 26,7% w stosunku do 2021 r. Sprzedaż z Polski do państw należących do Unii Europejskiej wzrosła w o 29% i osiągnęła poziom 35,3 mld euro (74,1% całości sprzedaży). Natomiast eksport do państw spoza UE osiągnął wartość 12,3 mld euro i w porównaniu do ubiegłego roku (10,3 mld euro) był to wzrost o 20,3% (35,9% całości sprzedaży).

Największym naszym partnerem handlowym, podobnie jak w latach poprzednich, są Niemcy. Wartość polskiego eksportu na ten rynek wyniosła 11,9 mld euro i w porównaniu z tym samym okresem 2021 r., był to wzrost o 25,4% (w 2021 r. – 9 472 mln euro). Eksport do Niemiec stanowił blisko 25% wartości polskiego eksportu rolno-spożywczego. Na drugim miejscu nadal pozostaje Wielka Brytania z udziałem na poziomie 7,7%. Wartość eksportu na rynek brytyjski wyniosła 3,7 mld euro, co oznaczało wzrost o 24,6% w porównaniu do 2021 r. Ważnymi odbiorcami żywności z Polski były także: Holandia (udział 6,5%), Francja (6,1%), Włochy (4,9%) oraz Republika Czeska (4,6%).

Wartość importu artykułów rolno-spożywczych do Polski w 2022 r. wyniosła 32,1 mld euro, co oznaczało wzrost o 28,6% w porównaniu do 2021 r. (25 mld euro). Importowane do Polski artykuły rolno-spożywcze pochodziły głównie z Niemiec (udział w imporcie rolno-spożywczym ogółem – 19%), Ukrainy (8,6%), Holandii (7,7%), Włoch (5,3%) oraz z Hiszpanii (4,8%).

W konsekwencji w 2022 r. mamy dodatnie saldo obrotów handlowych towarami rolno-spożywczymi. Wyniosło ono 15,5 mld euro – co oznacza wzrost o blisko 23%. W 2021 r. saldo było również dodatnie i wynosiło: 12,6 mld euro.

Ukraina

Największe zmiany w sektorze rolno-spożywczym w 2022 r. związane są zbrojną agresją Rosji na Ukrainę. Wojna ta ma bardzo duży wpływ na sektor rolny w Polsce, w Europie i na świecie. Dotyka bowiem Ukrainy, czyli bardzo dużego kraju rolniczego – jednego z czołowych producentów lub eksporterów pszenicy, jęczmienia, kukurydzy, rzepaku, oleju słonecznikowego czy śruty słonecznikowej. Wojna doprowadziła do dużych ograniczeń w logistyce eksportowej produktów z Ukrainy, a także do ograniczeń w zbiorach plonów i możliwościach produkcyjnych na kolejne lata. Brak możliwości, czy ograniczone możliwości wysyłki produktów drogą morską wpływają na poziom bezpieczeństwa żywnościowego wielu krajów Afryki Północnej i Bliskiego Wschodu. Ograniczone możliwości wykorzystywania tego kanału dystrybucji spowodowały znaczne zwiększenie intensywności wykorzysta-

¹ Dane za Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi na podstawie danych z Ministerstwa Finansów.

nia innych dostępnych rozwiązań. W konsekwencji znacznie zwiększył się transport kolejowy i kołowy tych produktów do krajów sąsiadujących – głównie do Polski. W szczególności dotyczy to zbóż i rze-paku, którego import do Polski z Ukrainy osiągnął w 2022 r. rekordowe poziomy.

Monika Piątkowska, Prezes Izby Zbożowo-Paszowej: *Wydarzeniem, które w największym stopniu wpłynęło na funkcjonowanie branży była rosyjska agresja na Ukrainę. Wyzwania z nią związane, wpłynęły na rekordową inflację i wzrosty cen, co miało ogromne znaczenie dla rodzimego rynku. Począwszy od sytuacji na rynku poekstrakcyjnej śruty sojowej, rzepakowej i słonecznikowej, na sytuacji związanej z importem zbóż kończąc.*

Dariusz Goszczyński, Prezes Zarządu Krajowej Rady Drobiarstwa: *Za wydarzenie, które miało największy wpływ na branżę drobiarską, z pewnością trzeba uznać wybuch wojny w Ukrainie i wszystkie implikacje z tym związane. Wybuch wojny doprowadził do problemów z dostawami komponentów paszowych, jak również destabilizacji na rynku zbóż.*

Ceny energii i inflacja

Zbrojna agresja na Ukrainę doprowadziła również do działań związanych z ograniczeniami w przepływie surowców energetycznych. Dodatkowo sankcje nakładane na Rosję i Białoruś były kolejnymi czynnikami, które wpływały na sytuację na rynkach rolnych i przyczyniały się do określonej sytuacji makroekonomicznej. W konsekwencji był to rok bardzo dużych wzrostów cen nawozów mineralnych, radykalnej podwyżki kosztów energii oraz rosnącej inflacji. Skutkiem tego jest bardzo duży wzrost kosztów produkcji. Firmy, które bazowały na rozwiązaniach energochłonnych znalazły się w bardzo trudnej sytuacji finansowej.

Konsekwencje rosyjskiej agresji dotknęły każdego z sektorów rolnictwa. W każdym z analizowanych sektorów agresja ta była w czołówce czynników, które wpływały na zmiany i w wielu przypadkach jej konsekwencje były największym wyzwaniem 2022 r.

Agnieszka Maliszewska, Dyrektor Biura Polskiej Izby Mleka, Vice-president COGECA: *Bez wątplenia agresja Rosji na Ukrainę jest tym wydarzeniem w 2022 r., które wpłynęło mocno na stację sektora mleczarskiego. I choć na pozór można by się zastanawiać, jaki to ma związek, to jednak ma i to ogromny. Gwałtowny wzrost kosztów produkcji, trudności spowodowane zachwianiem rynku, brak stabilności w dostawach gazu itd. to wszystko nie pozostało obojętne dla naszego sektora.*

Tomasz Parzybut, Prezes Stowarzyszenia Rzeźników i Wędliniarzy Rzeczypospolitej Polskiej: *Bez wątplenia największym wyzwaniem, przed którym stanęła branża w ubiegłym roku były nie-spotykane dotychczas w tak dużej skali galopujące koszty produkcji. Rozpoczynając od kosztów energii, przez wzrost cen za surowiec, transport, opakowań, koszty pracownicze. Inflacja sprawiła, że znacznie spadła rentowność branży mięsnej.*

Europejski Zielony Ład

1 grudnia 2019 r. Komisja opublikowała komunikat w sprawie Europejskiego Zielonego Ładu. Ta nowa unijna strategia, ma oddziaływać w kierunku przekształcenia Unii Europejskiej w neutralne klimatycznie, sprawiedliwe i dostatnie społeczeństwo o nowoczesnej, zasobooszczędnej i konkurencyjnej

gospodarce. Europejski Zielony Ład to budowanie zrównoważonej gospodarki UE. To złożony plan przeprowadzenia transformacji, która w założeniu będzie sprawiedliwa i sprzyjająca włączeniu społecznemu, a także sprostą pojawiającym się wyzwaniom klimatycznym. UE zaaprobowało nowy wiążący cel zakładający ograniczenie do 2030 r. unijnych emisji netto gazów cieplarnianych, o co najmniej 55% w porównaniu z poziomem z roku 1990. Nadrzędnym celem Europejskiego Zielonego Ładu jest osiągnięcie do 2050 r. statusu pierwszego, neutralnego dla klimatu kontynentu na świecie.

Europejski Zielony Ład przez niektórych postrzegany jest jako zagrożenie a wojna Putina jako uzasadnienie do wycofania się z decyzji wcześniej podjętych przez Unię Europejską. Ale są tacy przedsiębiorcy, którzy widzą w Ładzie szanse na rozwój, na zdobywanie nowych rynków przy poważnym traktowaniu społecznej i środowiskowej odpowiedzialności biznesu.

Greenwashing – zjawiskiem, jakie coraz częściej występuje na rynku jest tzw. „greenwashing”, czyli odwoływanie się do przyjaznego wpływu na środowisko, zrównoważoności, zielonego podejścia, podwyższonego dobrostanu, redukcji emisji gazów i ogólnie wszystkiego, co może wywoływać pro-środowiskowe skojarzenia. Jak dotąd poza przepisami odnoszącymi się do rolnictwa ekologicznego, które regulują zasady użycia określonych zwrotów odnoszących się do rolnictwa ekologicznego (tj. ekologiczny, biologiczny, organiczny, eko, bio itp.) brak jest uregulowań w tym zakresie. Producenci stosują zatem przepisy ogólne zakazujące wprowadzania konsumentów w błąd, ale w dalszym ciągu obszar ten to więcej pytań niż odpowiedzi.

Strategia „Od pola do stołu”

W ramach obszaru przypisanego do części „rolnictwo” najważniejszą² inicjatywą w ramach Europejskiego Zielonego Ładu jest strategia „Od pola do stołu” (Farm to Fork/F2F) (Strategia „Od pola do stołu” to strategia na rzecz sprawiedliwego, zdrowego i przyjaznego dla środowiska systemu żywnościowego). Strategia ta zakłada osiągnięcie na poziomie całej UE do 2030 r. pięciu wskaźników:

- redukcja stosowania pestycydów o 50%;
- redukcja wykorzystywania nawozów sztucznych o 20%;
- ograniczenie stosowania środków antybiotyków dla zwierząt o 50%;
- ograniczenie powierzchni użytkowanej rolniczo o 10%;
- wzrost poziomu udziału powierzchni objętej systemem rolnictwa ekologicznego do 25%.

Barbara Groele, Sekretarz Generalny Stowarzyszenie Krajowa Unia Producentów Soków: Obserwujemy coraz więcej zmian legislacyjnych idących w kierunkach bardziej prośrodowiskowych i spełniających założenia strategii UE – Zielonego Ładu, „Od pola do stołu”, Planu Odbudowy czy innych polityk UE odbywają się na szczeblu unijnym. (...) Jesteśmy przekonani, że niezbędne jest wprowadzenie bardziej zrównoważonych, innowacyjnych i nowoczesnych prośrodowiskowych rozwiązań, ale również niezwykle ważne jest utrzymanie konkurencyjności produkcji i przetwórstwa branży owocowo-warzywnej.

² Oczywiście są w obszarze rolnictwa są inne dokumenty i strategie sektorowe warte uwagi tj. Strategia na rzecz bioróżnorodności, strategia redukcji metanu, Plan Działań dotyczący Rozwoju Produkcji Ekologicznej Komisji Europejskiej itp.

Środki ochrony roślin

Zgodnie z strategią „Od pola do stołu” (F2F) oraz strategią „na rzecz bioróżnorodności 2030”, należy dążyć do „zmniejszenia ogólnego stosowania i ryzyka dotyczącego pestycydów chemicznych o 50% oraz stosowania bardziej niebezpiecznych pestycydów o 50% do 2030 r.”. Interwencje Planu Strategicznego WPR na lata 2023-2027, które mogą przyczyniać się do realizacji tego celu redukcyjnego są jednak dosyć ograniczone. Są to (interwencja): rolnictwo ekologiczne (660 tys. ha rocznie), prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin (planowane wsparcie 30 tys. ha) oraz biologiczna ochrona upraw (zakłada się, iż interwencja będzie wdrożona na 25 tys. ha w całym okresie programowania). Duże oczekiwania związane są natomiast z interwencją: inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu. Dodatkowo zakłada się osiągnięcie tego celu poprzez interwencje środowiskowe związane z Natura 2000 i roślinami miododajnymi.

Maciej Majewski, Prezes Zarządu Stowarzyszenia Sady Grójeckie: *Europejski Zielony Ład i planowana redukcja stosowania środków ochrony roślin, a także zmiany w preferencjach konsumentów – to wszystko powoduje, że trzeba w większym stopniu uwzględnić niechemicznie, a w szczególności biologiczne metody ochrony roślin. Tu brak jest prostych rozwiązań – kompetencje i wiedza jak funkcjonuje środowisko nabierają nowego znaczenia.*

Wyniki badań³ w zakresie praktyk stosowanych przez producentów rolnych pokazują, że podejmując decyzję o stosowaniu środków ochrony roślin co trzeci rolnik uwzględniał progę ekonomicznej szkodliwości organizmów szkodliwych (34,1%) oraz poziom szkodliwości środków ochrony roślin dla ludzi, pszczoł i środowiska naturalnego (33,2%). Co czwarty rolnik brał pod uwagę wyniki prowadzonego przez siebie monitoringu organizmów szkodliwych (23,9%) oraz korzystał z systemów wspomagania podejmowania decyzji w ochronie roślin (22,7%). Rolnicy stosujący środki ochrony roślin czytają etykiety dotyczące ich stosowania, najczęściej podczas zakupu (40,9%) lub przed każdym zabiegiem (37,5%). Co trzeci rolnik (30,7%) stosujący środki ochrony roślin nie informuje o tym fakcie innych osób. Wyniki te wskazują na bardzo duży zakres prac jaki musi być wykonany w obszarze edukacji i świadomości w tym zakresie.

Nawozy i wapno

Strategia „Od pola do stołu” zakłada redukcję wykorzystywania nawozów o 20% do 2030 r. Tymczasem na rynku tym mamy bardzo duże zawirowania w 2022 r. Konsekwencją rosnących cen gazu był bardzo duży wzrost cen nawozów. Dodatkowo ograniczenia⁴ związane z zakupami nawozów z Rosji i Białorusi doprowadziły do dalszego wzrostu ich cen. Przed wybuchem wojny kraje te należały do największych światowych eksporterów nawozów oraz surowców wykorzystywanych do ich produkcji. Zmiany cen nawozów mineralnych na krajowym rynku związane są zarówno z zmianami na rynku światowym, co wynika nie tylko z wysokiego poziomu importu i eksportu, ale też uzależnienia krajowej produkcji od importowanych surowców.

³ Zgodnie z badaniem Polska wieś i rolnictwo 2022- badanie realizowane na zlecenie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa oraz Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

⁴ Patrz: Rozporządzenie Rady (UE) 2022/576 z dnia 8 kwietnia 2022 r. w sprawie zmiany rozporządzenia (UE) nr 833/2014 dotyczącego środków ograniczających w związku z działaniami Rosji destabilizującymi sytuację na Ukrainie.

Według danych GUS nawozy mineralne były w sierpniu 2022 r. średnio o 145,2% droższe niż rok wcześniej, podczas gdy w lipcu 2022 r. wzrost cen wyniósł 139,1% (liczone rok do roku). W największym stopniu (sierpień 2022 r. do sierpnia 2021 r.) wzrosły ceny nawozów azotowych – średnio o 187,9%, a więc prawie 3-krotnie.

Mając na względzie zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego, przygotowano przez MRiRW wsparcie na zakup nawozów. Na ten cel zabezpieczono 3,9 mld zł i do końca 2022 r. wypłacono 2,617 mld zł. Wsparcie wynosiło do 500 zł na 1 ha. Pomoc została wypłacona prawie 420 tys. producentów rolnych. Ponadto, w celu zmniejszenia rosnących w ostatnim czasie kosztów produkcji rolnej przedłużono ochronę tarczy antykryzysowej poprzez m.in. okresowe obniżenie stawki podatku VAT do 0% na m.in.: nawozy, środki ochrony roślin, ziemię ogrodniczą i inne środki wspomagające produkcję rolniczą.

Juliusz Młodecki, Prezes Krajowego Zrzeszenia Producentów Rzepaku i Roślin Białkowych:
Najważniejsze w 2023 r. to stabilizacja rynku nawozowego. Rozwiązanie na szczeblu krajowym i europejskim importu produktów rolnych z Ukrainy. Precyzyjne przepisy dotyczące Zielonego Ładu.

Jednocześnie w 2022 r. kontynuowano „Ogólnopolski program regeneracji środowiskowej gleb poprzez ich wapnowanie”. Na realizację Programu w latach 2019-2023 przewidziane zostały środki w wysokości 300 mln zł – zwapnowano powierzchnię 340 tys. ha. Obecnie około 9,4 mln ha gleb w Polsce to gleby, które wymagają podniesienia poziomu pH poprzez wapnowanie. Problem ten dotyczy zatem 64% użytków rolnych w Polsce i jest o tyle istotny, że zakwaszona gleba charakteryzuje się znacznie niższą przyswajalnością składników odżywczych w szczególności w związku z procesem nawożenia. W przypadku gleb o pH poniżej 4,5 (czyli na około 4,1 mln ha w Polsce) przyswajalność wynosi zaledwie około: N – 30%, P- 26% i K – 33%.

Na wsparcie w zakresie nawożenia w 2022 r. zabezpieczono 13 razy większy budżet niż na wsparcie w zakresie wapnowania na 4 lata.

Wyzwaniem będzie zapewnienie opłacalności produkcji rolnej w kontekście celów redukcyjnych zawartych w strategii „Od pola do stołu” dotyczących stosowania nawozów. Dodatkowo na tą opłacalność wpływają rosnące ceny tych nawozów oraz wysoki poziom zakwaszenia gleb w Polsce.

Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027

31 sierpnia 2022 r. Komisja Europejska zatwierdziła przygotowany przez Polskę Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027. Budżet całego planu to około 25,2 mld euro – z czego ze środków pochodzących z UE: 17,3 mld euro w ramach I filara WPR oraz 4,7 mld euro w ramach II filara WPR i ponad 3,2 mld euro ze środków krajowych. Planowane jest, iż pierwsze środki w ramach planu będą wypłacane już od 2023 r. PS WPR 2023-2027 realizować ma 9 celów szczegółowych Wspólnej Polityki Rolnej oraz cel przekrojowy związany z wiedzą, innowacjami i cyfryzacją w rolnictwie. Duży nacisk kładzie się na klimat, środowisko i na wprowadzanie elementów Europejskiego Zielonego Ładu. Rozwiązania w PS WPR 2023-2027 dla poszczególnych branż są zawarte w części dotyczące tych branż.

Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności

W 2022 r. nie został uruchomiony Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO), ale dla wybranych działań wdrażane jest finansowanie inwestycji z części grantowej KPO⁵. W zakresie przetwórstwa lub wprowadzania produktów do obrotu (złożono do ARiMR 674 wnioski) oraz w zakresie wsparcia mikro, małych i średnich przedsiębiorstw na wykonywanie działalności w zakresie przetwórstwa lub wprowadzania do obrotu produktów rolnych, rybołówstwa i akwakultury złożono 2056 wniosków.

Tak jak PS WPR 2023-2027 również KPO powinien⁶ przyczyniać się do wspierania zielonej transformacji oraz do realizacji unijnych celów w zakresie klimatu. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi właściwe jest dla 4 obszarów (o łącznym budżecie 2,628 mld euro) A1.4.1 Inwestycje na rzecz dywersyfikacji i skracania łańcucha dostaw produktów rolnych i spożywczych oraz budowy podmiotów uczestniczących w łańcuchu (budżet 1267 mln euro), A2.4.1 Inwestycje w rozbudowę potencjału badawczego (budżet 490 mln euro), B3.1.1 Inwestycje w zrównoważoną gospodarkę wodno-ściekową na terenach wiejskich (budżet 204 mln euro) oraz B3.3.1 Inwestycje w zwiększanie potencjału zrównoważonej gospodarki wodnej na obszarach wiejskich (budżet 667 mln euro).

Patriotyzm konsumencki

Sytuacja związana z rwaniem się łańcuchów dostaw i dystrybucji w związku z COVID-19 oraz wynikająca z wojny w Ukrainie powodowała, iż konsumenci większą uwagę zaczęli przykładac do pochodzenia kupowanej żywności. Badania wskazują, iż „pochodzenie ma znaczenie” i coraz większą uwagę konsumenci zwracają na produkty krajowe. Dodatkowo po wybuchu wojny doszedł proces bojkotu produktów z Rosji i Białorusi.

W kontekście produktów krajowych⁷ dla trzech na pięciu respondentów ważne jest, by żywność, którą kupują, była wyprodukowana w Polsce, z krajowych surowców (60,9%; suma odpowiedzi „bardzo ważne” i „raczej ważne”), przy czym takie deklaracje rolnicy składali częściej aniżeli osoby nie związane z rolnictwem (odpowiednio 73,4% i 56,5%).

Najwięcej badanych podczas zakupów żywności spotyka się z oznaczeniem „PRODUKT POLSKI” (75,6%), drugim w kolejności najbardziej rozpoznawalnym oznaczeniem było „Bez GMO/ Wyprodukowano bez stosowania GMO” (64,6%), a trzecim – „Poznaj Dobrą Żywność” (59,4%). W 2022 r. rozpoznawalność wszystkich oznaczeń była większa niż w 2021 r. Przy zakupie produktów spożywczych respondenci tylko w pewnym zakresie kierowali się tym, czy produkt posiada wybrane oznakowanie świadczące o pochodzeniu lub systemie jakości. Największy wpływ na wybory konsumenckie produktów spożywczych miało oznakowanie „PRODUKT POLSKI” (48,1%) „Bez GMO/ Wyprodukowano bez stosowania GMO” (29,0% ogółu ankietowanych) i oznaczenie „Poznaj Dobrą Żywność” (20,6%).

⁵ Ustawa z 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 (Dz. U. 2022 poz. 1079).

⁶ Patrz art. 4 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności.

⁷ Zgodnie z badaniem Polska wieś i rolnictwo 2022- badanie realizowane na zlecenie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa oraz Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Co piąty mieszkaniec wsi (20,8%) uważa, że tego typu oznaczenia nie mają dla niego znaczenia przy wyborze produktów spożywczych.

Krajowa Grupa Spożywcza powstała w 2022 r. Założeniem utworzenia KGS jest stabilizacja rynków rolnych oraz zapewnienie kompleksowej obsługi rolnika-plantatora. MRiRW zapowiada również działania zmierzające do uruchomienia przez KGS autoryzowanej sieci sprzedaży nawozów. W skład grupy wchodzi 15 wiodących spółek, podzielonych na 6 segmentów: produkcja nasienna („DANKO” Hodowla Roślin, Poznańska Hodowla Roślin, Małopolska Hodowla Roślin, Kutnowska Hodowla Buraka Cukrowego, Pomorsko Mazurska Hodowla Ziemniaka), produkcja cukru (Cukrownie KGS, ICS MZ w Mołdawii), produkcja skrobi (Przedsiębiorstwo Przemysłu Ziemniaczanego Trzemeszno, Zakłady Przemysłu Ziemniaczanego w Pile ZETPE-ZET), sektor zbożowo-młynarski (Przedsiębiorstwo Zbożowo-Młynarskie „PZZ” w Stożkowie, Elewarr-Sp. z o.o., Zamojskie Zakłady Zbożowe), sektor rolny (Kombinat Rolny Kietrz, Hodowla Zwierząt i Nasiennictwo Roślin Polanowice) i przetwórstwo spożywcze (Fabryka cukierków „Pszczółka”). KGS to największy producent cukru w Polsce (około 40% udział w rynku) i około 4,7 tys. pracowników.

Przychód Krajowej Grupy Spożywczej szacowany jest na poziomie 3,5 mld zł rocznie (z czego ponad 2 mld zł to przychód odnoszący się do zakresu funkcjonowania Krajowej Spółki Cukrowej). Dla porównania przychody Spółdzielni Mleczarskiej Mlekovita za 2021 r. wyniosły ponad 6,3 mld zł, przychody Mlekpolu i Polmleku to ponad 5 mld zł, przychody Cedrob S.A. za 2020 r. to 4,09 mld zł. Przychody 100 największych firm branży rolnej za 2021 r. to ponad 173 mld zł.

WOŁOWINA

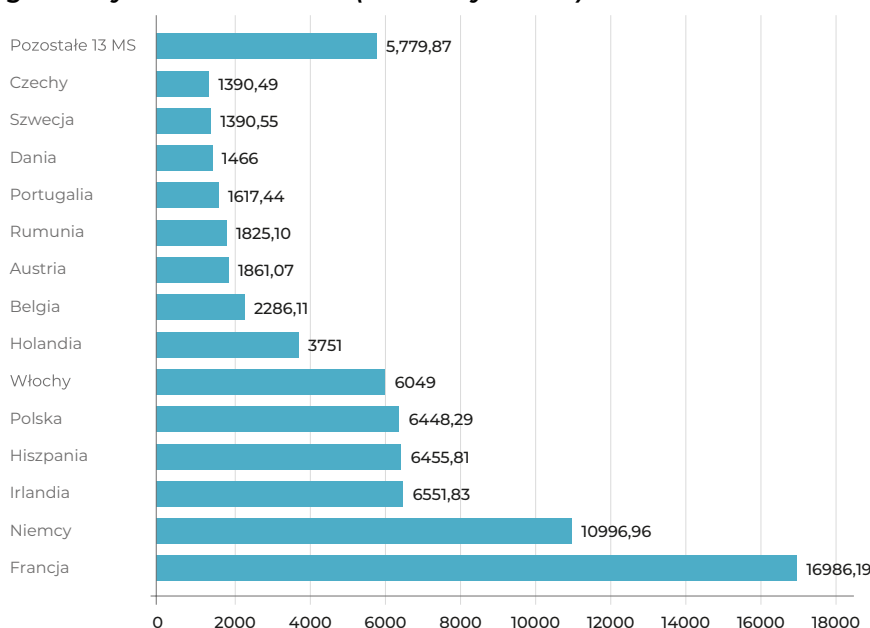
- **Wołowina to produkt eksportowy. Udział eksportu w produkcji to około 87%.**
- **Nadwyżka w obrotach handlowych wołowiną w 2022 r. wyniosła 1,959 mld euro.**
- **Planowane jest duże wsparcie dla producentów wołowiny w ramach PS WPR 2023-2027, w tym na działania związane z dobrostanem, na około 1,7 mld euro.**

Świat i Unia Europejska

Według szacunków Departamentu Rolnictwa Stanów Zjednoczonych (USDA) globalna produkcja wołowiny w całym 2022 r. wzrosła o 1%, do poziomu 58,7 mln ton⁸. Szacuje się, iż wzrost ten będzie stymulowany m.in. przez wysokie ceny wołowiny na świecie, rosnący popyt na wołowinę w sieciach HoReCa po pandemii oraz prognozy rozwoju produkcji na rynkach u części największych globalnych producentów, m.in.: w Australii (wzrost o 9%, do 2,1 mln ton), Brazylii (o 3,7%, do 9,9 mln ton), Meksyku (o 1,4%, do 2,2 mln ton) i Chinach (o 1,7%, do 7,1 mln ton). Zaprezentowanych 7 największych producentów wytwarza 43,8 mln ton wołowiny, co odpowiada prawie 75% produkcji światowej. Prognozy Komisji Europejskiej są podobne choć troszeczkę bardziej optymistyczne – produkcję wołowiny szacowano na 6,85 mln ton, co oznacza 0,5% spadek stosunku do 2021 r. przy jednoczesnym 1% spadku pogłowia w UE do 75,7 mln sztuk.

Pogłowie bydła w krajach EU-27⁹ systematycznie spada od 2016 r., gdy liczyło ono 79,7 mln sztuk, a w 2022 r. – 74,86. Oznacza to spadek o 4,84 mln sztuk (6%) w ciągu ostatnich 7 lat. Pogłowie w Polsce wykazuje natomiast odmienną tendencję. Od 2016 r. z poziomu 5,97 mln sztuk nastąpił wzrost do 6,44 mln sztuk w 2022 r. – wzrost o 480 tys. sztuk – tj. o 8%.

Wykres 1. **Pogłowie bydła w UE w 2022 r. (dane w tys. sztuk)**

⁸ Za KOWR Sytuacja podaźowo-popytowa i cenowa na rynkach rolnych 4 października 2022 r.

⁹ Dla lat wcześniejszych niż 2020 r. nie jest uwzględniana Wielka Brytania.

Sytuacja w Polsce

Pogłowie w Polsce w grudniu 2022 r. wyniosło 6448,3 tys. sztuk¹⁰ i było wyższe o (69,5 tys. sztuk) 1,1% w stosunku do grudnia ubiegłego roku. Oznacza to, iż krajowe pogłowie stanowi około 8,6% pogłowia w UE. W 2022 r. Polska była na 5 miejscu za Francją, Niemcami, Irlandią i Hiszpanią. Natomiast pod względem produkcji wołowiny w 2021 r. była na 6 miejscu w UE (za Francją, Niemcami (w sumie te dwa kraje to około 35% produkcji w UE w 2021 r.) Włochami, Hiszpanią i Irlandią).

Największe pogłowie bydła utrzymywane jest w województwie mazowieckim (19%), wielkopolskim (18%) oraz podlaskim (16%). W tych trzech województwach mamy aż 53% pogłowia krajowego bydła. Na uwagę zasługuje województwo dolnośląskie, w którym w stosunku do 2021 r. odnotowano 11,8% wzrost pogłowia oraz województwo małopolskie, gdzie zanotowano spadek na poziomie 4,9%.

W strukturze stada bydła ogółem udział poszczególnych grup wiekowo-użytkowych w grudniu 2022 r. wynosił: cielęta w wieku poniżej 1 roku – 29,9%, młode bydło hodowlane i rzeźne w wieku 1-2 lat – 26,3%, krowy – 33,7%, pozostałe bydło dorosłe hodowlane i rzeźne w wieku 2 lat i więcej – 10,1%.

Zgodnie z danymi GUS produkcja wytworzona mięsa wołowego i cielęcego, świeżego lub schłodzonego w 2022 r. wyniosła 606 tys. ton czyli o 10,8% więcej niż w 2021 r. (547 tys. ton). Produkcja konserw wołowych i cielęcych zwiększyła się do 2950 ton z 2614 ton w 2021 r. – wzrost o 12,9%.

Dane GUS wskazują, iż w 2021 r. konsumpcja mięsa w Polsce była na poziomie 77,5 kg na mieszkańca. Jest to delikatny nieznaczny spadek w stosunku do 2020 r. (77,6 kg). Trzeba jednak zauważyć, iż o ile ogólne spożycie mięsa w Polsce jest znacznie powyżej średniej światowej, która zgodnie z OECD w 2019 r. wynosiła około 35 kg na osobę. Spożycie wołowiny w Polsce jest relatywnie niskie i wynosi w zależności od źródeł od około 3 do 4 kg na mieszkańca (5,4 % udziału w strukturze konsumpcji mięsa) przy średniej światowej – 6,3 kg w 2019 r.

¹⁰ Dane z systemu Identyfikacji i Rejestracji Zwierząt (IRZ) Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa; pogłowie bydła według siedziby stada za dane z GUS.

Import, eksport, handel wewnątrz UE

Eksport w 2022 r. charakteryzują spadki w kategorii bydło żywe, zarówno w ujęciu wagowym (-6,5%) jak i ilościowym (18,2%). Odnotowano również wyraźny spadek w kategorii „wołowina świeża lub schłodzona” – o 5,1%. Duży wzrost stwierdzono natomiast w przypadku „bydła żywego do 80 kg” – o 16,9%.

Tabela 1. Eksport bydła i mięsa wołowego w masie produktu w 2022 r. w porównaniu do 2021 r.

EKSPORT	I – XII 2022 r. ¹¹			I – XII 2021 r.	Zmiany w 2022 r. w stosunku do 2021 r. (%)
	Ogółem	Poza UE	Poza UE (%)		
tony – bydło żywe	13318	8054	60,5	14247	-6,5
sztuki – bydło żywe	43838	16424	37,5	53568	-18,2
bydło żywe do 80 kg – szt.	14079	0	0,0	12047	16,9
tony – wołowina świeża lub schłodzona	253731	21590	8,5	267391	-5,1
tony – wołowina mrożona	107982	21968	20,3	107529	0,4
wołowina świeża, schłodzona lub mrożona	361713	43558	12,0	374920	-3,5

W kategorii bydło żywe w 2022 r. wartość eksportu wyniosła 51 mln euro (43838 sztuk) z czego 24 mln euro (46%) to eksport do Rosji (10880 sztuk), na drugim miejscu są Włochy z 6 mln euro (12% i 13755 sztuk), następnie Grecja z 5mln euro (10% i 2961 sztuk) oraz Kazachstan 4,8 mln euro (9% i 2131 sztuk). Występują duże różnice w średniej cenie za kilogram – np. w przypadku Rosji było to 4,28 euro/kg, a w przypadku Włoch 3,51 euro/kg – w konsekwencji Włochy pomimo największej liczby sztuk są w wymiarze wartości eksportu na drugim miejscu.

Bardzo ważne jest zwrócenie uwagi na udział eksportu (w ekwiwalencie tusz wołowych) w produkcji wołowiny. Zgodnie z wyliczeniami¹² KOWR udział eksportu w produkcji jest na bardzo wysokim poziomie w 2020 r. było to 85%, a w 2021 r. aż 87%. Związane jest to zarówno z rozwijającą się produkcją jak i niską konsumpcją krajową.

Eksport bydła żywego: Najwyższą cenę w przeliczeniu na kilogram w 2022 r. odnotowano w przypadku eksportu bydła żywego do Iranu. Wyeksportowano w sumie 50 sztuk za łączną kwotę 211 tys. euro co dało średnią cenę za kilogram na poziomie 13,59 euro. Dla porównania średnia cena w eksporcie w 2022 r. wyniosła 3,89 euro/kg.

¹¹ Dane za: Zintegrowany System Rolniczej Informacji Rynkowej za Ministerstwem Finansów. Dane za 2022 r. są danymi wstępnymi.

¹² Za KOWR: Biuro Analiz i Strategii, Warszawa 4 października 2022 r. Sytuacja podaży-popytu i cenowa na rynkach rolnych.

Tabela 2. **Import bydła i mięsa wołowego w masie produktu w 2022 r. w porównaniu do 2021 r.**

IMPORT	I – XII 2022 r. (wstępne)			I – XII 2021 r.	Zmiany w 2022 r. w stosunku do 2021 r. (%)
	Ogółem	Spoza UE	Spoza UE (%)		
tony – bydło żywe	69044	0	0,0	51405	34,3
sztuki – bydło żywe	255617	0	0,0	186842	36,8
bydło żywe do 80 kg – szt.	76691	0	0,0	43472	76,4
tony – wołowina świeża lub schłodzona	14362	199	1,4	15035	-4,5
tony – wołowina mrożona	10835	964	8,9	7391	46,6
wołowina świeża, schłodzona lub mrożona	25197	1163	4,6	22426	12,4

Import w 2022 r. charakteryzują duże wzrosty – prawie w każdej kategorii. W kategorii bydło żywe odnotowano wzrost zarówno w ujęciu wagowym (-34,3%) jak i ilościowym (36,8%). Odnotowano również duży wzrost w przypadku „bydła żywego do 80 kg” – o 76,4%, a także wzrost importu wołowiny mrożonej o 46,6%.

W kategorii bydło żywe w 2022 r. wartość importu wyniosła 186 mln euro (255617 sztuk), z czego 43 mln euro (23%) to przywóz ze Słowacji (45,8 tys. sztuk). Na drugim miejscu są Węgry z 36 mln euro (19% w ujęciu wartościowym i 26,6 tys. sztuk), następnie Holandia z 21 mln euro (11% i 48 tys. sztuk) oraz Łotwa 16,7 mln euro (9% i 29 tys. sztuk).

Saldo

W okresie I-XII 2022 r. w stosunku do 2021 r. nastąpił wzrost wartości eksportu mięsa wołowego o 31% do poziomu 2077 mln euro (1583 mln euro w 2021r.) w tym wołowina mrożona to 590 mln euro a wołowina świeża lub schłodzona – 1,485 mld euro. Wartość eksportu w 2022 r. to 2077 mln euro przy imporcie na poziomie 118 mln euro. Nadwyżka w mięsie wołowym w 2022 r. wyniosła zatem 1959 mln euro. Wartość eksportu w 2021 r. to 1583 mln euro przy przywozie na poziomie 75,8 mln euro. Nadwyżka w 2021 r. wyniosła zatem 1507 mln euro. W 2022 r. odnotowano zatem wzrost nadwyżki o 452 mln euro – czyli o 30%. Jednakże trzeba zauważyć, iż ilościowo sprzedaż za granicę była mniejsza o 3,5% i wyniosła 362 tys. ton (375 tys. ton w 2021 r.). Rynek wołowiny to rynek eksportowy – w sumie sprzedaż za granicę jest 17,6 większa niż przywóz z zagranicy.

Działania informacyjno-promocyjne

Zgodnie ze strategią promocji Funduszu Promocji Mięsa Wołowego (budżet na 31.12. 2021 r. – 8,8 mln zł, wpłaty w 2021 r. 7,7 mln zł) na rok 2023 działania informacyjno-promocyjne powinny być realizowane zarówno na rynku krajowym, jak również na rynkach zagranicznych UE i krajów trzecich m.in. Japonii, Kanady, USA, Chin, Singapuru, Wietnamu, Białorusi, Algierii, Libanu, Izraela, Hong Kongu, Turcji, Iranu, ZEA, Ukrainy, Uzbekistanu, Kazachstanu, Bośni i Hercegowiny oraz Wielkiej Brytanii. Należy pamiętać, że ponad 80% produkcji wołowiny jest przeznaczona na eksport. W 2022 r. realizowano również proste programy promocyjne na rynkach dalekowschodnich.

Najważniejsze wydarzenia, zmiany, wyzwania problemy 2022

Europejski Zielony Ład i Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027

Zmiana kierunków polityki na poziomie UE i wprowadzanie rozwiązań związanych z Europejskim Zielonym Ładem ma bezpośredni wpływ na funkcjonowanie producentów wołowiny. Branża producentów wołowiny w największym stopniu dotykają działania określone w strategii „Od pola do stołu” związane z budowaniem przyjaznego dla środowiska systemu żywnościowego, gdzie dobrostan zwierząt jest jednym z głównych wyznaczników tego systemu.

Przetwórcy, rolnicy, hodowcy wołowiny mogą korzystać z interwencji przewidzianych w PS 2023-2027 na zasadach ogólnych i brak jest ograniczeń dla tego sektora. W niektórych przypadkach można wskazywać nawet na preferencyjne traktowanie. W ramach ostatniej rundy uzgodnień i negocjacji z Komisją Europejską wprowadzono zmiany, które w największym stopniu dotyczą producentów bydła i trzody chlewnej. Dodano interwencję: Inwestycje poprawiające dobrostan bydła i świń. Instrument ma wspierać m.in. wyposażenie gospodarstw w wybiegi, wyposażenie pastwisk i poprawę warunków cyrkulacji powietrza w budynkach inwentarskich. Budżet to około 309 mln euro. Przygotowane zostały również interwencje:

- Wsparcie dochodów związane z produkcją do młodego bydła. Interwencja ta ma być jednak ukierunkowana na małe i bardzo małe stada, tj. liczące do 20 sztuk zwierząt. Budżet to około 900 mln euro.
- Wsparcie dochodów związane z produkcją do krów. Ta interwencja odnosi się również do małych stad – stad do 20 sztuk krów. Budżet to około 790 mln euro.

Największe wsparcie producenci wołowiny mogą otrzymać z interwencji Ekoschemat – Dobrostan zwierząt (obejmuje wymagania w zakresie zwiększonego dobrostanu dla krów mamek, krów mlecznych oraz opasów).

Jerzy Wierzbicki, Prezes Polskiego Zrzeszenia Producentów Bydła Mięsnego: Kluczowym wydarzeniem 2022 r. było przejęcie Krajowego Planu Strategicznego dla WPR. Przyjęte rozwiązania odpowiadają w części naszym postulatom m.in. dobrostan zwierząt, rolnictwo węglowe.

Jacek Zarzecki, Prezes Polskiego Związku Hodowców i Producentów Bydła Mięsnego: Kluczowe znaczenie w 2022 r. miały zagadnienia związane z Planem Strategicznymi oraz zwiększonym wsparciem do dobrostanu zwierząt, których głównym beneficjentem będą hodowcy bydła.

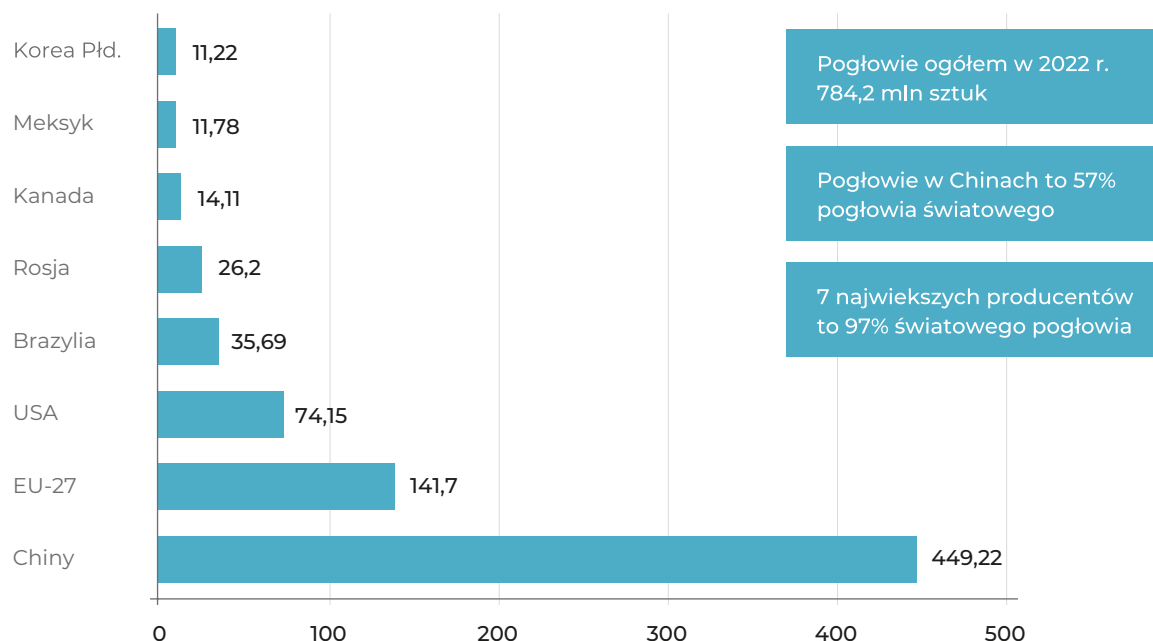
WIEPRZOWINA

- **Pogłowie trzody chlewnej spadło do 9,6 mln sztuk. W grudniu 2020 r. było to 11,727 mln – co oznacza spadek prawie 20% w ciągu dwóch lat.**
- **W 2022 r. do Polski przywieziono 6,92 mln sztuk z czego 6,1 mln sztuk (88,7%) z Danii.**
- **ASF w odwrocie. W 2021 r. stwierdzono 124 ogniska ASF u świń, a w 2022 r. było ich już tylko 14. W 2022 r. zlikwidowano 3064 świnię w porównaniu z około 41 tys. świń zlikwidowanych w 2021 r.**
- **Duże dedykowane wsparcie dla sektora.**

Świat i Unia Europejska

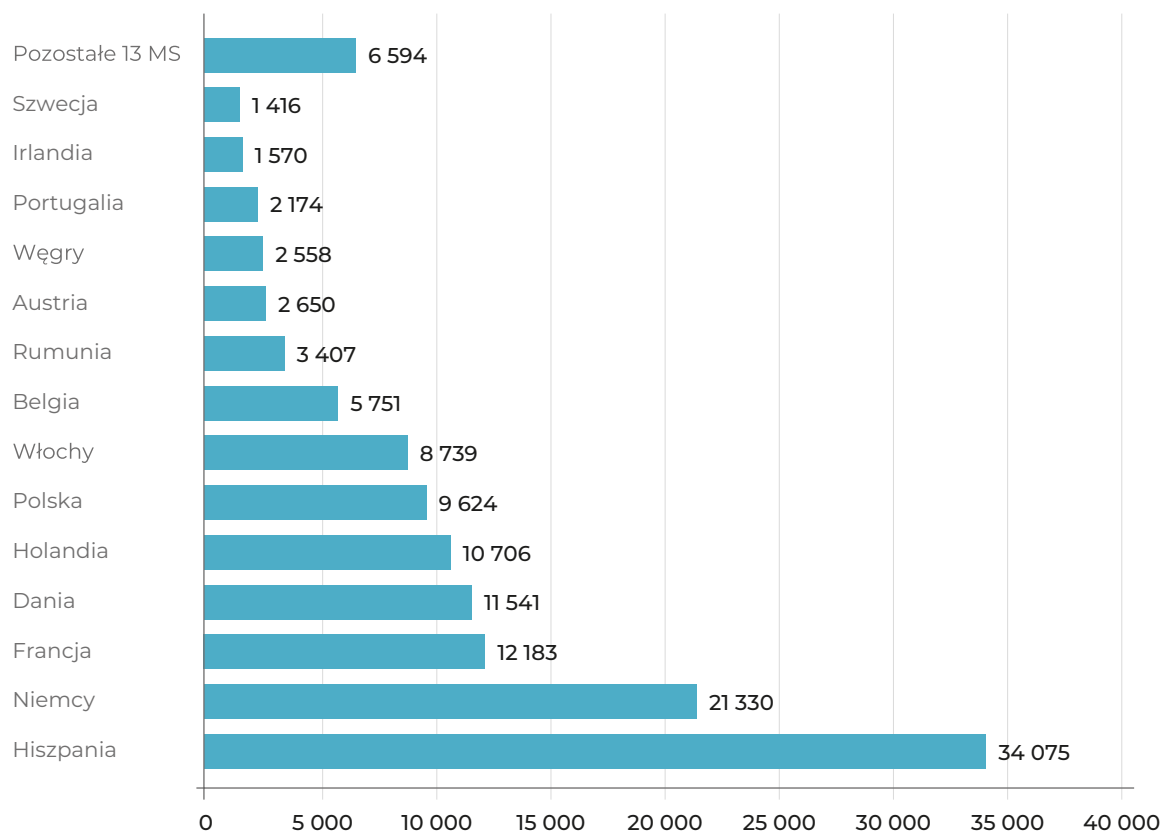
Szacowania wielkość produkcji wieprzowiny w 2022 r. na świecie to 110,5 mln ton co daje 2,6% wzrost w porównaniu do 2021 r. Największa produkcja pochodziła z Chin (51 mln ton – 46% udział w światowej produkcji), następnie EU-27 (23,2 mln ton, 21%) USA (12,3 mln ton, 11%) i Brazylia (4,4 mln ton i 3,9%). Polska klasyfikowana była na 4 miejscu pod względem produkcji w UE w 2021 r. za Hiszpanią (5,18 mln ton, 22% udział), Niemcami (4,96 mln ton i 21% udział) i Francją (2,2 mln ton i 9% udział). Pomimo światowego wzrostu produkcji w UE zanotowano spadek zarówno produkcji (spadek na poziomie 5%) jak i populacji (spadek o 4,6 % licząc maj 2021 do maja 2022).

Wykres 2. **Pogłowie trzody chlewnej (w mln sztuk) w IV.2022 r.**

Podobnie jak w przypadku produkcji, największe pogłowie w 2022 r. było w Chinach następnie w EU-27. Na trzecim miejscu jest USA. Pogłowie trzody chlewnej systematycznie maleje w krajach należących do EU-27 2017 r. Przez ostatnie 6 lat pogłowie spadło z 145,5 mln do 134,3 mln sztuk.

Wykres 3. **Pogłowie trzody chlewnej w 2022 r. w EU-27 (dane w tys. sztuk)**

Największe pogłowie trzody chlewnej jest w Hiszpanii (34 mln sztuk), następnie w Niemczech i Francji. Polska jest na 6 miejscu w EU-27.

Sytuacja w Polsce

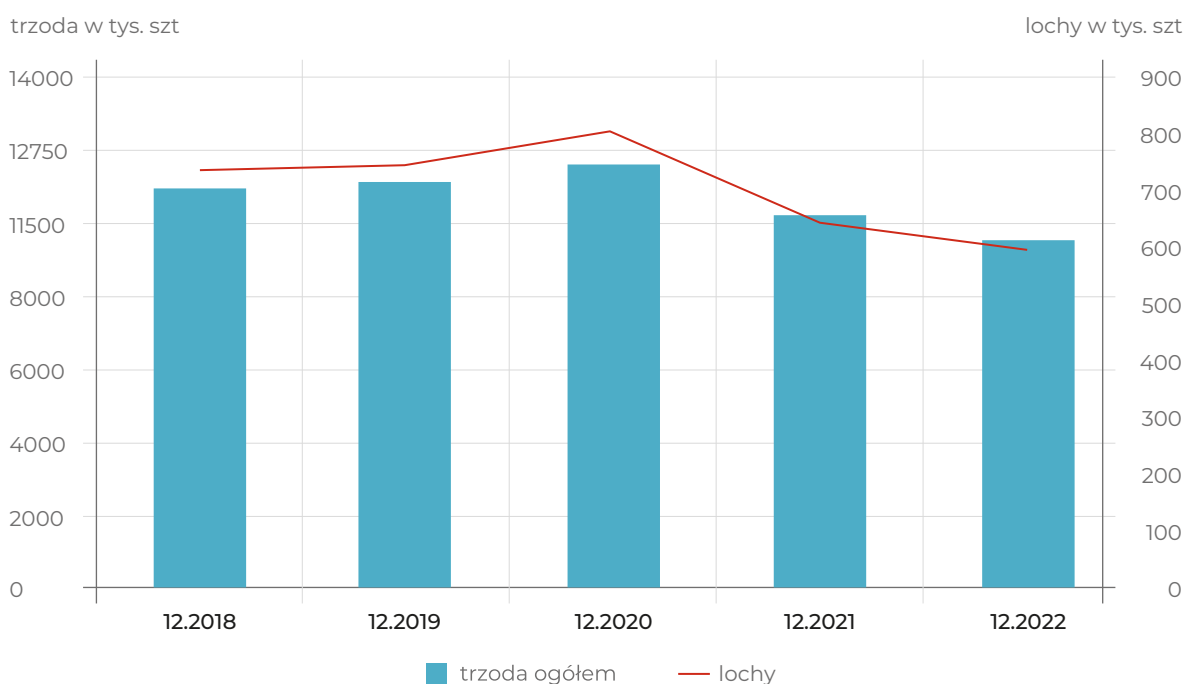
Sektor trzody chlewnej w Polsce w 2022 r. charakteryzują duże spadki pogłowia. W niektórych regionach Polski mówi się wprost o załamaniu hodowli. Pogłowie świń w grudniu 2022 r. liczyło 9624,3¹³ tys. sztuk. W porównaniu do grudnia 2021 r. jest to spadek pogłowia o 6%. Dane te są o tyle niepokojące, iż w grudniu 2020 r. pogłowie wynosiło 11,727 mln – co oznacza spadek prawie 20% w ciągu dwóch lat. Dodatkowo liczba stad spada szybciej niż pogłowie. Dane na styczeń 2022 r. to ponad 70 tys. stad świń, a na grudzień to około 56 tys. stad – spadek wynosił zatem 20%, co w konsekwencji prowadzi do nasilania się procesu koncentracji produkcji. Najwięcej stad jest w Wielkopolsce to 14,5 tys. stad (25,88 % wszystkich stad w Polsce), Kujawsko-pomorskim 7 tys. stad (12,6%) i Łódzkim 6 tys. stad (10,7%).

Redukcja pogłowia w stosunku do grudnia 2021 r. wystąpiła prawie we wszystkich grupach świń – największy spadek był w grupie prosiąt, gdzie wynosił 11,8%. W stosunku do czerwca 2021 r. liczba loch na chów zmniejszyła się o 13,7 tys. sztuk (o 2,3%), w tym macior prośnych spadła o 12,9 tys. sztuk, tj. o 3,1%. Trzeba przypomnieć, iż stada loch w grudniu 2020 r. to około 815 tys. sztuk – czyli mamy spadek o 26% w ciągu dwóch lat.

¹³ O ile nie zaznaczono inaczej to źródło danych: GUS.

Wiesław Różański, Prezes Zarządu Unia Producentów i Pracodawców Przemysłu Mięsnego: Rok 2022 dla branży trzody chlewnej można podsumować dwoma wydarzeniami. Pierwszym z nich są rosnące koszty produkcji, co odbija się zarówno na hodowcach jak i przetwórcach. Drugie zjawisko, choć obserwowane już od dawna to dramatyczne przyspieszenie spadku liczby pogłowia. Dane wskazują, że w III kwartale 2022 likwidowano około 24 stad hodowlanych dziennie.

Wykres 4. **Pogłowie trzody chlewnej i loch w grudniu w latach 2018-2022**

W porównaniu ze strukturą pogłowia trzody chlewnej rejestrowaną na początku grudnia 2021 r. w 2022 r. zwiększył się udział trzody chlewnej przeznaczonej na ubój (o 2,2 p.p.). Zmniejszył się natomiast udział prosiąt (o 1,3 p.p.), warchlaków (o 0,7 p.p.) i trzody chlewnej przeznaczonej na chów (o 0,2 p.p.).

Zgodnie z danymi GUS produkcja wytworzona mięsa wieprzowego świeżego lub schłodzonego w 2022 r. wyniosła 1592 tys. ton co jest o 8% więcej niż w 2021 r. (1473 tys. ton). Produkcja konserw wieprzowych zwiększyła się do 68,7 tys. ton z 63,4 tys. ton w 2021 r. – wzrost o 8,5%.

Dane GUS¹⁴ wskazują, iż w 2021 r. konsumpcja mięsa w Polsce była na poziomie 77,5 kg na mieszkańca. Spożycie wieprzowiny wyniosło 41 kg na mieszkańca (52,9 % udziału w strukturze konsumpcji mięsa). Spożycie wieprzowiny w Polsce jest znacznie powyżej średniej światowej – 11,76 kg w 2019 r.

Zgodnie z wyliczeniami¹⁵ KOWR udział eksportu w produkcji spada od 2017 r. W 2017 r. było to 42%, w 2019 r. było 40%, w 2020 r. już 39%, a w 2021 – 38%.

¹⁴ Informacje sygnałne GUS z 31 sierpnia 2022 r. Dostawy na rynek krajowy oraz spożycie niektórych artykułów konsumpcyjnych na 1 mieszkańca w 2021 r.

¹⁵ Za KOWR Biuro Analiz i Strategii, Warszawa 4 października 2022 r. Sytuacja podaży-popytu i cenowa na rynkach rolnych.

Import, eksport, handel wewnątrz UE

Dane w zakresie handlu zagranicznego wskazują na ujemne saldo zarówno w 2021 r. jak i w 2022 r. Ujemne saldo obrotów handlowych dotyczy wartości oraz ilości. W 2022 r. sprzedano poza granice Polski mięso wieprzowe na kwotę 811 mln euro, a sprowadzono do Polski za kwotę 1,58 mld euro. Ujemne saldo wyniosło 776 mln euro. Co więcej ujemne saldo wyrażone w wartości powiększa się – w 2021 r. wyniosło bowiem 517 mln euro. Oznacza to prawie 50% wzrost ujemnego salda.

W 2021 r. największym odbiorcą, w ujęciu wartościowym, naszego mięsa wieprzowego były USA (10%), Republika Czeska (9%), Słowacja (9%), Wielka Brytania (8%) i Niemcy i Rumunia (po 6%). W 2022 r. na pierwszym miejscu była już Republika Czeska (12%) potem Słowacja (9%), Wielka Brytania (8%) i USA (7%). Największy wzrost eksportu odnotowano do Ukrainy. W 2021 r. był to eksport na kwotę 17,4 mln euro a w 2022 r. już na kwotę 33,9 mln euro. Jest to wzrost o 95%.

Tabela 3. Import i eksport w 2022 r. w porównaniu do 2021 r.

HANDEL ZAGRANICZNY ¹⁶	Wartość (tys. euro)		Wolumen (tony)		
	I-XII 2021r.	I-XII 2022r.*	I-XII 2021r.	I-XII 2022r.*	Roczna zmiana obrotów – wolumen (%)
EKSPORT	Ogółem	Ogółem	Ogółem	Ogółem	
świnie żywe	5876	7933	4464	3979	-10,9%
mięso wieprzowe	756608	811658	413493	351062	-15,1%
IMPORT	Ogółem	Ogółem	Ogółem	Ogółem	Roczna zmiana obrotów – wolumen (%)
świnie żywe	351629	460591	221543	244637	+10,4%
mięso wieprzowe	1274189	1587890	725931	732937	+1,0%
SALDO					
Wybrane towary	I-XII 2021r.	I-XII 2022r.*	I-XII 2021r.	I-XII 2022r.*	Zmiana
świnie żywe (ogółem)	-345753	-452658	-217079	-240658	+10,8%
mięso wieprzowe	-517581	-776232	-312437	-381875	+22%

W mięsie wieprzowym nie nastąpiły zmiany w pierwszej piątce krajów, z których następuje przywóz chodź zmieniały się ich udziały w całości importu pomiędzy 2021 a 2022. Są to Niemcy (spadek z 30% do 25%), Belgia (spadek z 25% do 22%), Dania (wzrost z 17% na 19%), Hiszpania (wzrost z 12% na 13%) i Holandia (wzrost z 7% na 11%). Wywóz świń żywych w 2022 r. odnotowano wyłącznie do Słowacji, Rosji i Rumunii. Te trzy kraje były również głównymi rynkami w 2021 r. (92% udziału).

Tomasz Parzybut, Prezes Stowarzyszenia Rzeźników i Wędliniarzy Rzeczypospolitej Polskiej: ASF ogranicza nam eksport. Tak zwanym światłem w tunelu jest otwarcie rynku ukraińskiego na mięso także ze strefy 2. Zapotrzebowanie na nie ze strony wschodniego sąsiada jest duże i prawdopodobnie w najbliższych 12 miesiącach Ukraina stanie się jednym z 3 największych importerów polskiej wieprzowiny spoza UE. W szalenie trudnym momencie ważne są szybkie działania resortu rolnictwa, mające ułatwić funkcjonowanie zakładów.

¹⁶ Dane za Zintegrowany System Rolniczej Informacji Rynkowej za Ministerstwem Finansów. Dane za 2022 r. są danymi wstępnyymi.

W kategorii import świń żywych do Polski jest jeden główny dostawca: Dania. Jest to główny dostawca zarówno w ujęciu wartościowym, wolumenowym (wagowym), czy biorąc pod uwagę liczbę sztuk. W 2021 r. przywieziono z Danii w tej kategorii 5,952 mln sztuk – 89% (ze wszystkich 6,647 mln) za łączną kwotę 298,5 mln euro. W 2022 r. było to już 6,1 mln sztuk – 88,7% (ze wszystkich 6,92 mln sztuk) na kwotę 365 mln euro.

Tabela 4. **Import do Polski świń żywych (ogółem) – według ważniejszych krajów w okresie 2021-2022**

IMPORT									
2021 r.					2022 r.				
Kraj	Wartość (tys. euro)	Wartość (tys. zł)	Wolumen (tony)	Wolumen (tys. szt.)	Kraj	Wartość (tys. euro)	Wartość (tys. zł)	Wolumen (tony)	Wolumen (tys. szt.)
OGÓŁEM	351629	1602786	221543	6647,8	OGÓŁEM	460591	2158476	244637	6920,6
Dania	298452	1360038	182015	5952,3	Dania	365017	1710387	186719	6142,1
Niemcy	26292	119925	19271	362,2	Niemcy	48007	225426	27049	382,2
Holandia	10558	48274	6087	144,4	Litwa	21019	98506	16063	146,0
Litwa	9165	41807	8830	78,0	Holandia	16988	79294	9031	133,3
Łotwa	2004	9183	1320	35,7	Łotwa	3661	17303	2309	60,7
Węgry	1538	6988	645	23,5	Republika Czeska	2714	12665	1721	15,4
Słowacja	1377	6268	1314	11,3	Węgry	1506	7062	734	27,4

Działania informacyjno-promocyjne

Zgodnie ze strategią promocji (budżet na 31.12.2021 r. – 12,25 mln zł, wpłaty w 2021 r. – 12,06 mln zł) dla branży mięsa wieprzowego na rok 2023 działania powinny być realizowane zarówno na rynku krajowym (lokalnym, regionalnym), gdzie należy prowadzić działania zmierzające do poprawy warunków, w tym ekonomicznych produkcji trzody chlewnej, konsolidacji branży, promocji spożycia polskiej wieprzowiny; jak i na rynkach zagranicznych, szczególnie rynkach krajów trzecich takich jak m.in. USA, Kanada, Hongkong, Wietnam, które w sytuacji utrzymującego się zagrożenia związanego z ASF-em pozostają perspektywicznymi rynkami dla eksportu polskiej wieprzowiny.

Szerzej na temat kierunków zmian polityki promocyjnej UE w części dotyczącej wołowiny.

Najważniejsze wydarzenia, zmiany, wyzwania problemy 2022

Europejski Zielony Ład i Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027

Zmiana kierunków polityki na poziomie UE i wprowadzanie rozwiązań związanych z Europejskim Zielonym Ładem ma bezpośredni wpływ na funkcjonowanie hodowców trzody chlewnej. Najważniejsze zmiany i wyzwania związane są ze strategią „Od pola do stołu”. W szczególności trzeba zwrócić uwagę na jeden z celów tej strategii, tj. konieczność ograniczenia stosowania antybiotyków dla zwierząt

o 50% do 2030 r. na poziomie UE. Krajowy cel redukcyjny określono tu na poziomie 10%. Trzoda chlewna (obok drobiu) jest przedstawiana jako jeden z sektorów o największym potencjale redukcyjnym. Instrumentów oferujących realne wsparcie (tylko działania miękkie np. szkolenia) w tym zakresie jednak nie zaplanowano.

W ramach PS WPR 2023-2027 – wprowadzono np. interwencję: „Inwestycje poprawiające dobrostan bydła i świń”. Instrument ma wspierać m.in. wyposażenie gospodarstw w wybiegi, wyposażenie pastwisk i poprawę warunków cyrkulacji powietrza w budynkach inwentarskich. Budżet to około 309 mln euro. Bardzo duże wsparcie hodowcy trzody chlewnej mogą otrzymać z interwencji Ekoschemat – Dobrostan zwierząt (obejmuje wymagania w zakresie zwiększonego dobrostanu dla loch i tuczników). W wyniku negocjacji z KE budżet został zwiększony prawie dwukrotnie do około 1,4 mld euro.

Tomasz Parzybut, Prezes Stowarzyszenia Rzeźników i Wędliniarzy Rzeczypospolitej Polskiej:
Za sukces w 2022 roku z jednej strony można było uznać najniższy wskaźnik występowania ASF-u u świń. Z drugiej, ogniska wystąpiły w jednym z głównych zagłębiów trzodziarskich w Polsce (Wielkopolska). Co bez wątpienia wpłynie na jeszcze większy spadek pogłowia w kraju. Sytuacja u producentów wieprzowiny jest dramatyczna.

Afrykański pomór świń (ASF)

Bardzo ważnym problemem, z którym mierzą się producenci wieprzowiny to problem afrykańskiego pomoru świń (ASF). Występowanie tej choroby znacznie ogranicza możliwości hodowców i jest dużym utrudnieniem w sprzedaży i przemieszczaniu zwierząt. W tym obszarze sytuacja jednak ulega poprawie. W 2021 r. stwierdzono 124 ogniska ASF u świń, a w 2022 r. było ich już tylko 14. W 2022 r. zlikwidowano 3064 świnię, co jest bardzo dużą poprawą w porównaniu z około 41 tys. świń zlikwidowanych w 2021 r. W przypadku dzików było to odpowiednio 3214 ogniska w 2021 oraz 2113 ognisk w 2022. Pierwszy przypadek na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej potwierdzono 17 lutego 2014 r. Od tego czasu trwa walka z ASF w Polsce. Sytuacja się poprawia, ale do uwolnienia kraju od ASF droga jeszcze kręta i daleka.

Problem ten traktowany jest bardzo poważnie czego wyrazem może być przygotowanie specjalnych rozwiązań w PS WPR 2023-2027. Zaplanowana została interwencja I 10.3. – Inwestycje zapobiegające rozprzestrzenianiu się ASF. Interwencja ta jest pewnego rodzaju kontynuacją działań bioasekuracyjnych finansowanych w ramach PROW 2014-2020 poddziałanie „Wsparcie inwestycji w środki zapobiegawcze”, których celem jest ograniczenie skutków prawdopodobnych klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof. Dodatkowo trzeba pamiętać, iż do 31 grudnia 2022 r. w ramach „Inwestycji zapobiegających zniszczeniu potencjału produkcji rolnej” rolnicy prowadzący chów lub hodowlę świń na realizację operacji zapobiegających rozprzestrzenianiu się ASF złożyli 8792 wnioski o przyznanie pomocy na kwotę 437 mln zł. Zawarto 5117 umów na kwotę 239 mln zł. Do końca 2022 r. zrealizowano płatności w wysokości 180 mln zł. Wsparcie otrzymało 3 717 beneficjentów.

Na interwencje w ramach PS WPR 2023-2027 zaplanowano budżet w wysokości 70 mln euro. Warunkiem otrzymania wsparcia w ramach tej interwencji jest minimalna średnioroczna liczba świń w stadzie – co najmniej 50 sztuk (wymóg ten nie dotyczy ras rodzimych: puławska, złotnicka biała,

złotnicka pstra oraz świń czystych ras wpisanych do ksiąg hodowlanych i uczestniczących w realizacji określonych programów hodowlanych).

Warto zwrócić uwagę, że o ile sektor wieprzowiny otrzymuje wsparcie na walkę z ASF to hodowcy drobiu na walkę z ptasią gripą nie otrzymują takiego wsparcia w ramach PS WPR 2023-2027.

Czy są obszary, które wymagają strategicznych decyzji na poziomie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi? – Wiesław Różański, Prezes Zarządu Unii Producentów i Pracodawców Przemysłu Mięsnego: *Dominuje tu tylko jeden temat, przygotowanie i szybkie wdrożenie efektywnej strategii odbudowy pogłowia trzody chlewnej w Polsce. To powinno być główne zadanie ministerstwa rolnictwa, przy aktywnym udziale przedstawicieli branży należy w natychmiast rozpocząć odbudowę stad hodowlanych.*

Odbudowa stad

Zgodnie ze stanowiskiem MRiRW¹⁷ długookresowa tendencja spadku pogłowia świń oraz redukcji liczby gospodarstw utrzymujących świnię związana jest z efektem spadku opłacalności chowu wynikającego z relatywnego wzrostu cen zbóż i pasz w stosunku do cen trzody chlewnej oraz wzrostu cen prosiąt względem żywca wieprzowego. Zmiany dotyczą wzrostu cen dwu najważniejszych składników kosztów produkcji, tj. pasz i prosiąt.

W związku z obecną sytuacją na rynku trzody chlewnej na 2023 r. zaplanowane zostało dodatkowe, oprócz wymienionych w PS WPR 2023-2027, uruchomienie specjalnych programów pomocowych dla producentów trzody chlewnej.

¹⁷ Patrz załącznik do odpowiedzi z dnia 3 stycznia 2023 r. na interpelację nr 37822. Odpowiedź podpisana przez pana Henryka Kowalczyka, Wiceprezesa Rady Ministrów, Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

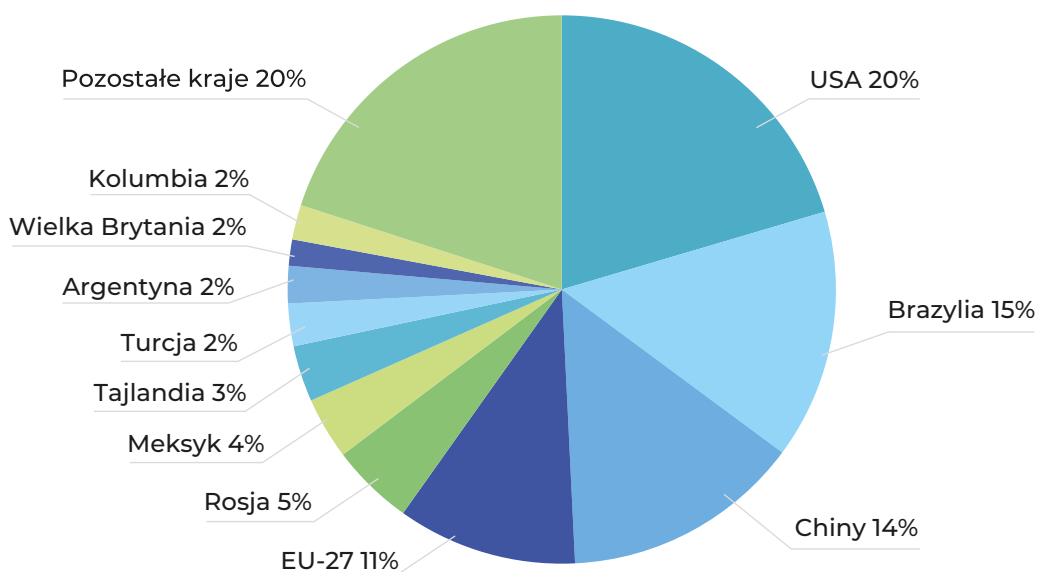
DRÓB

- Polska jest największym producentem mięsa drobiowego w UE. W 2022 r. udział Polski w całej produkcji w EU-27 wynosił 23%.
- Nadwyżka w obrotach handlowych mięsem drobiowym w 2022 r. wyniosła 1,516 mld euro.
- PS WPR 2023-2027 wspiera tę branżę w niewielkim stopniu – z większości interwencji branża jest wykluczona, brak interwencji nakierowanych na walkę z ptasią gripą, a planowany poziom wsparcia dobro-stanowego nie jest atrakcyjny.
- Ptasia grypa w odwrocie, ale nadal atakuje – w 2021 r. w Polsce stwierdzono 403 ogniska ptasiej grypy u drobiu oraz 96 ognisk u ptaków dzikich. W 2022 r. była znaczna poprawa – w Polsce stwierdzono 68 (spadek o 83%) ognisk ptasiej grypy u drobiu oraz 41 (spadek o 57%) ognisk u ptaków dzikich. Niepokojąca jest sytuacja na początku 2023 r. (dane na 21.02.2023) stwierdzono już 54 przypadki ognisk u drobiu w Polsce oraz 31 u ptaków dzikich.
- Rosnąca nierówna konkurencja z producentem z Ukrainy – inne standardy produkcji i rosnący import.

Świat i Unia Europejska

Światowa produkcja mięsa drobiowego osiągnęła w 2022 r. poziom 100,97 mln ton. W porównaniu do 2021 r. jest to wzrost o około 0,4%. Największym producentem na świecie jest USA z około 20% udziałem w produkcji, następnie Brazylia (15%) i Chiny (14%). Na czwartym miejscu jest EU-27 z około 11% udziałem w światowej produkcji.

Wykres 5. Światowa struktura produkcji mięsa drobiowego 2022 r.

W strukturze produkcji mięsa drobiowego w Unii Europejskiej dominuje broiler z udziałem 82,6%. Następnie mięso indyków z udziałem 13,7% i kaczek 3,3%.

Sytuacja w Polsce

Polska jest największym producentem mięsa drobiowego w UE. W 2022 r. udział Polski w całej produkcji w EU-27 wyniósł 23%. Na drugim miejscu jest Hiszpania 14%, a następnie Francja i Niemcy - po 13%. Kolejnym krajem są Wochoy z 10% udziałem. W porównaniu do 2021 r. zwiększył się udział Polski – w 2021 r. było to 21%.

11,3% populacji drobiu to gatunki inne niż drób kurzy, w grudniu 2021 r. było to 21,4 mln sztuk. W tej grupie największe pogłowię to indyki – 15,2 mln a następnie „kaczki i inne” – 5,27 mln sztuk i gęsi – około 890 tys. sztuk. Rozmieszczenie geograficzne hodowli indyków jest inne niż drobiu kurzego. W przypadku indyków dominuje województwo warmińsko-mazurskie (30,1%), wielkopolskie (26,8%) i lubuskie (15,2%).

Zgodnie z danymi GUS produkcja wytworzona mięsa drobiowego w 2022 r. wyniosła 2989 tys. ton co jest o 1,7% więcej niż w 2021 r. (2940 tys. ton). Produkcja konserw drobiowych zwiększyła się do 36 tys. ton z 27 tys. ton w 2021 r. – wzrost o 33%.

Dane GUS¹⁸ wskazują, iż w 2021 r. konsumpcja mięsa w Polsce była na poziomie 77,5 kg na mieszkańca. Spożycie drobiu w Polsce wyniosło 28,5 kg na mieszkańca (36,7% udziału w strukturze konsumpcji mięsa). Spożycie drobiu w Polsce jest zgodnie z danymi OECD znacznie powyżej średniej światowej – 15,1 kg w 2019 r.

Import, eksport, handel wewnątrz UE

W 2021 r. największym odbiorcą, w ujęciu wartościowym, naszego mięsa drobiowego były Niemcy (21,8%), Wielka Brytania (13,9%), Francja (10,8%) i Holandia (9,9%). Te cztery rynki to 56% eksportu. W 2022 r. również te rynki były najważniejsze. Zmieniły się tylko trochę udziały: Niemcy (23,24%), Wielka Brytania (14,15%), Francja (11,48%) i Holandia (10,8%). W sumie wysyłaliśmy tam 59% naszego eksportu.

W imporcie mięsa drobiowego do Polski liczą się dwa kraje. Niemcy i Ukraina. W 2021 r. były to odpowiednio udziały 37% i 24%. W 2022 r. zmieniła się kolejność – Ukraina 38% i Niemcy 26%. Te dwa kraje odpowiadały zatem za 61% importu w 2021 r. i 65% w 2022 r. W podejściu ilościowym w przypadku Ukrainy nastąpił wzrost z 13,2 na 21,28 tys. ton – czyli wzrost o 8,06 tys. ton, o 61%. Należy mieć jednak na uwadze dwa fakty: (1) bezpośredni import mięsa drobiowego do Polski jest relatywnie niski (w sumie 115 mln euro, 69 tys. ton w 2022 r.), (2) mając na względzie, iż w Polsce występują bardzo duże nadwyżki eksportowe, a w UE mamy swobodę przepływu towarów trzeba zwrócić uwagę na wzrost importu mięsa drobiowego z Ukrainy do UE.

W kategorii import drobiu żywego, przywóz do Polski jest dosyć rozproszony. W 2021 r. najwięksi dostawcy to Holandia (23%), Niemcy (18%), Węgry (13,8%), Czechy (11%), Słowacja (6,5%) Dania (6,4%) i Francja (6,2%). W 2022 r. były to Holandia (18%), Czechy (13%), Węgry (13%), Niemcy (12%), Litwa (9%) i Słowacja (8,6%) a także Dania (6,9%).

¹⁸ Informacje sygnałowe GUS z 31 sierpnia 2022 r. Dostawy na rynek krajowy oraz spożycie niektórych artykułów konsumpcyjnych na 1 mieszkańca w 2021 r.

Tabela 5. *Import i eksport w 2022 r. w porównaniu do 2021 r.*

HANDEL ZAGRANICZNY ¹⁹	Wartość (tys. euro)		Wolumen (tony)		Roczna zmiana obrotów – wolumen (%)
	I-XII 2021 r.	I-XII 2022 r.*	I-XII 2021 r.	I-XII 2022 r.	
EKSPORT	Ogółem	Ogółem	Ogółem	Ogółem	
mięso drobiowe	2731953	4282895	1481531	1585937	+7%
drób żywy	70463	73516	37682	31040	-17,6%
IMPORT	Ogółem	Ogółem	Ogółem	Ogółem	Roczna zmiana obrotów – wolumen (%)
mięso drobiowe	106485	115406	77632	69170	-10,9%
drób żywy	163922	234714	129429	164239	+26,9%
SALDO					
Wybrane towary	I-XII 2021r.	I-XII 2022r.	I-XII 2021r.	I-XII 2022r.	Zmiana
mięso drobiowe	2625468	4167489	1403899	1516767	+8%
drób żywy	-93459	-161198	-91747	-133199	+45%

Działania informacyjno-promocyjne

Zgodnie ze strategią promocji (budżet na 31.12.2021 r. 14,06 mln zł, wpłaty w 2021 r. 14,99 mln zł) dla branży mięsa drobiowego na rok 2023 projekty promocyjne i informacyjne na rynku wewnętrznym powinny skupiać się m.in. na ochronie wizerunku branży, działaniach edukacyjnych związanych z budowaniem świadomości konsumenckiej oraz działaniach zwiększających świadomość konsumentką w zakresie sposobu hodowli drobiu. Działania na rynkach eksportowych powinny koncentrować się państwach członkowskich UE oraz krajach trzecich tj. Wielkiej Brytanii, Azji Wschodniej i Południowo-Wschodniej (w tym w szczególności Chin, Hongkongu, Wietnamu, Singapuru, Japonii, Korei Południowej i Indii), Bliskiego Wschodu (w tym w szczególności Zjednoczonych Emiratów Arabskich, Arabii Saudyjskiej, Iranu), Afryki (w tym w szczególności Republiki Południowej Afryki oraz państw Afryki Północnej). Szczególną uwagę przykładają się do kierowanie i kreowanie sprzedaży na rynkach muźłańskich jako najbardziej perspektywicznych dla tej branży. W 2022 r. realizowano również proste programy promocyjne na rynkach dalekowschodnich.

Najważniejsze wydarzenia, zmiany, wyzwania problemy 2022

Europejski Zielony Ład i Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027

Zmiana kierunków polityki na poziomie UE i wprowadzanie rozwiązań związanych z Europejskim Zielonym Ładem ma bezpośredni wpływ na funkcjonowanie branży drobiarskiej. Najważniejsze zmiany i wyzwania związane są ze strategią „Od pola do stołu”. W szczególności trzeba zwrócić uwagę na

¹⁹ Zintegrowany System Rolniczej Informacji Rynkowej za Ministerstwem Finansów. Dane za 2022 r. są danymi wstępnymi.

jeden celów tej strategii tj. konieczność ograniczenia stosowania antybiotyków dla zwierząt o 50% do 2030 r. na poziomie UE. Krajowy cel redukcyjny określono tu na poziomie 10%. Drób (obok trzody chlewnej) jest przedstawiany jako jeden z sektorów o największym potencjale redukcyjnym. Instrumentów oferujących realne wsparcie (tylko działania miękkie np. szkolenia) w tym zakresie jednak nie zaplanowano.

Oprócz tego celu redukcyjnego strategią „Od pola do stołu” określa działania kierunkowe związane z budowaniem przyjaznego dla środowiska systemu żywnościowego, gdzie dobrostan zwierząt jest jednym z głównych wyznaczników tego systemu. W konsekwencji takie działania będą musiały się wiązać z harmonizacją stosowania określenia „dobrostan” na poziomie UE. Zadanie to nie będzie proste, mając na względzie szeroki zakres rozwiązań²⁰ w tym obszarze w różnych krajach UE.

Dariusz Goszczyński, Prezes Zarządu Krajowej Rady Drobiarstwa: *Branża z uwagą obserwuje zapowiedzi dotyczące pakietu legislacyjnego Unii Europejskiej dotyczące implementacji strategii „Od pola do stołu” (F2F), który będzie prowadził między innymi do podwyższenia wymogów dobrostanowych. Obawiamy się jednak, że podwyższając unijne wymagania produkcyjne, nasi hodowcy nie dostaną gwarancji, że importowane spoza UE mięso będzie spełniało takie same wymagania.*

Przyjęty w 2022 r. PS WPR 2023-2027 prezentuje branżę drobiarską jako mocną stronę rolnictwa. Podkreślana jest wielkość branży, poziom produkcji oraz efekty ekonomiczne związane z jej funkcjonowaniem. Branża drobiarska jest przedstawiona jako silna, dochodowa i konkurencyjna. Zgodnie z takim podejściem nie wymaga zatem specjalnego wsparcia lub też wyjątkowego traktowania. Dostępne dla branży drobiarskiej instrumenty wsparcia są zatem bardzo ograniczone. Branża drobiarska nie jest objęta interwencjami dotyczącymi wsparcia dochodów związanych z wielkością produkcji. Takie interwencje planowane są dla krów, młodego bydła, owiec, kóz oraz niektórych roślin. Nie zostało zaplanowane wsparcie na zwalczanie ptasiej grypy, pomimo iż w przypadku trzody chlewnej zaplanowano interwencje zapobiegające rozprzestrzenianiu się ASF.

Drób został objęty wsparciem w ramach interwencji dobrostanowych. Interwencja obejmuje jednak tylko wybrane gatunki drobiu. Planowane jest wsparcie do kur niosek, kurcząt brojlerów oraz indyków. Inne gatunki drobiu obecnie nie są uwzględniane w tej interwencji. Stawki wsparcia określono na poziomie 3,18 euro dla kur niosek, 0,044 euro dla kurcząt brojlerów i 0,67 euro dla indyków na mięso. Hodowcy podkreślają bardzo niski poziom wsparcia w tej interwencji.

Przetwórcy, rolnicy, hodowcy z branży drobiarskiej mogą korzystać z interwencji przewidzianych w PS 2023-2027 na zasadach ogólnych. Jednakże z części planowanych interwencji wspierających przetwórstwo czy konkurencyjność branża drobiarska jest wprost wyłączona. W innych przypadkach możliwości korzystania ze środków danej interwencji są ograniczone lub interwencja odnosi się do działań w konkretnym wąskim obszarze. Hodowcy drobiu mogą liczyć na większy wachlarz instrumentów wsparcia jeżeli są w systemie rolnictwa ekologicznego lub w systemach jakości żywności (QAFP).

²⁰ Przygotowując się do tej dyskusji na poziomie UE, branża drobiarska zleciła opracowanie: Raport dotyczący rozwiązań w wybranych krajach europejskich (Niemcy, Holandia, Węgry, Francja, Wielka Brytania) w zakresie segmentacji rynku drobiu oraz wymagań i rozwiązań – wrzesień 2022, Michał Rzytki, Ines Belkhodja, Jakub Urban i Monika Michalczuk.

Ptasia grypa HPAI

W 2021 r. w Polsce stwierdzono 403 ogniska ptasiej grypy u drobiu oraz 96 ognisk u ptaków dzikich. W sumie w UE było 1719 ognisk u drobiu (najwięcej we Francji 471) oraz 2419 u ptaków dzikich (najwięcej w Niemczech 1274).

O ile sytuacja w Polsce w 2022 r. znacznie się poprawiła to w UE widoczny jest wzrost liczny ognisk. W 2022 r. w Polsce stwierdzono 68 (spadek o 83%) ognisk ptasiej grypy u drobiu oraz 41 (spadek o 57%) ognisk u ptaków dzikich. W sumie w UE w 2022 r. było 2270 (wzrost o 32 %) ognisk u drobiu (w dalszym ciągu najwięcej we Francji 1589 co oznacza wzrost o 237 %, potem Węgry z poziomem 280) oraz 3317 (wzrost o 37%) u ptaków dzikich (w dalszym ciągu najwięcej w Niemczech 1268 – poziom praktycznie ten sam, na drugim miejscu Holandia z poziomem 726).

Niepokojąca jest sytuacja jaką mamy obecnie. W 2023 r. (dane na 21.02.2023) stwierdzono już w UE 159 ognisk u drobiu z czego 54 w Polsce oraz 708 ognisk u ptaków dzikich z czego 31 w Polsce. Niepokojąca jest liczba ognisk u drobiu – 54 – przy poziomie 68 w całym 2022 r. Najwięcej przypadków jest na pograniczu województwa łódzkiego i wielkopolskiego (powiat kaliski 23 przypadki).

W Polsce w omawianym temacie obowiązuje obecnie „Krajowa strategia postępowania przy zwalczaniu wysoce zjadliwej grypy ptaków”. Strategia ta odnosi się do obszarów, które są we właściwości GIW i nie dotyka np. zagadnień związanych z możliwością finansowania działań dotyczących bioasekuracją na poziomie hodowców. Zapewne przeniesienie tego dokumentu na wyższy poziom jest o tyle problematyczne, że PS WPR 2023-2027 oferuje bardzo ograniczone wsparcie w tym obszarze.

Dariusz Goszczyński, Prezes Zarządu Krajowej Rady Drobiarstwa: *W 2023 r. liczymy na uspokojenie się sytuacji rynkowej i większą przewidywalność. Mamy również nadzieję na dalszy wzrost eksportu i otwarcie się kolejnych rynków. Wiąże się to również z uznaniem przez kolejne kraje regionalizacji dot. grypy ptaków i pozytywnymi audytami ze strony państw trzecich.*

Występowanie ptasiej grypy ma bardzo duży wpływ na możliwości eksportowe krajowych producentów. W szczególności dotyczy to rynków azjatyckich, które blokują dostęp ze względów epizootycznych. Niektóre kraje wymagają, aby kraj był całkowicie wolny od ptasiej grypy (Chiny, Korea Południowa, Malezja) a inne dopuszczają regionalizację (np. Japonia, Singapur, Hongkong, Kazachstan) – czyli zakaz eksportu z określonego regionu, a nie z całego kraju.

Ukraina

W związku z agresją Rosji na Ukrainę UE podjęła szereg działań, aby wspierać gospodarkę naszego sąsiada. W czerwcu 2022 r. zdecydowano m.in. o zawieszeniu kontyngentów (kontyngent wynosił 70 tys. ton) i o zniesieniu ceł na ukraiński drób. W konsekwencji nastąpił skokowy wzrost poziomu importu. Import z Ukrainy do UE osiągnął poziom 152 tys. ton w okresie od I-XI 2022 r. oznacza to 63% wzrost w stosunku do tego samego okresu w roku poprzednim. Największa część importu przypadała na Holandię.

Branża drobiarska zarówno w Polsce jak i w innych krajach UE podnosi, iż o ile rozumie i popiera chęć pomocy rolnikom ukraińskim, to przyjęte rozwiązanie to tak naprawdę pomoc jednemu dużemu koncernowi drobiarskiemu, który dodatkowo jest zarejestrowany na Cyprze. Branża podnosi również, iż o ile krajowi producenci muszą spełniać wszystkie wymagania dobrostanowe to takie wymogi

nie obowiązują koncernu drobiarskiego z Ukrainy. W konsekwencji jego koszty produkcji mogą być znacznie niższe niż koszty produkcji w UE.

Dariusz Goszczyński, Prezes Zarządu Krajowej Rady Drobiarstwa: *Przy wsparciu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, rządu należy przede wszystkim podjąć działania zmierzające do rozwiązania przez KE kwestii wzrostu importu mięsa drobiowego z Ukrainy na rynek Unii Europejskiej. Może to zostać zrealizowane poprzez nie przedłużanie na kolejne lata zawieszenia ceł i kontyngentów w odniesieniu do mięsa drobiowego i stworzeniu przez KE programów wspierających eksport produktów z Ukrainy do krajów najbardziej potrzebujących.*

MLEKO I PRODUKTY MLECZNE

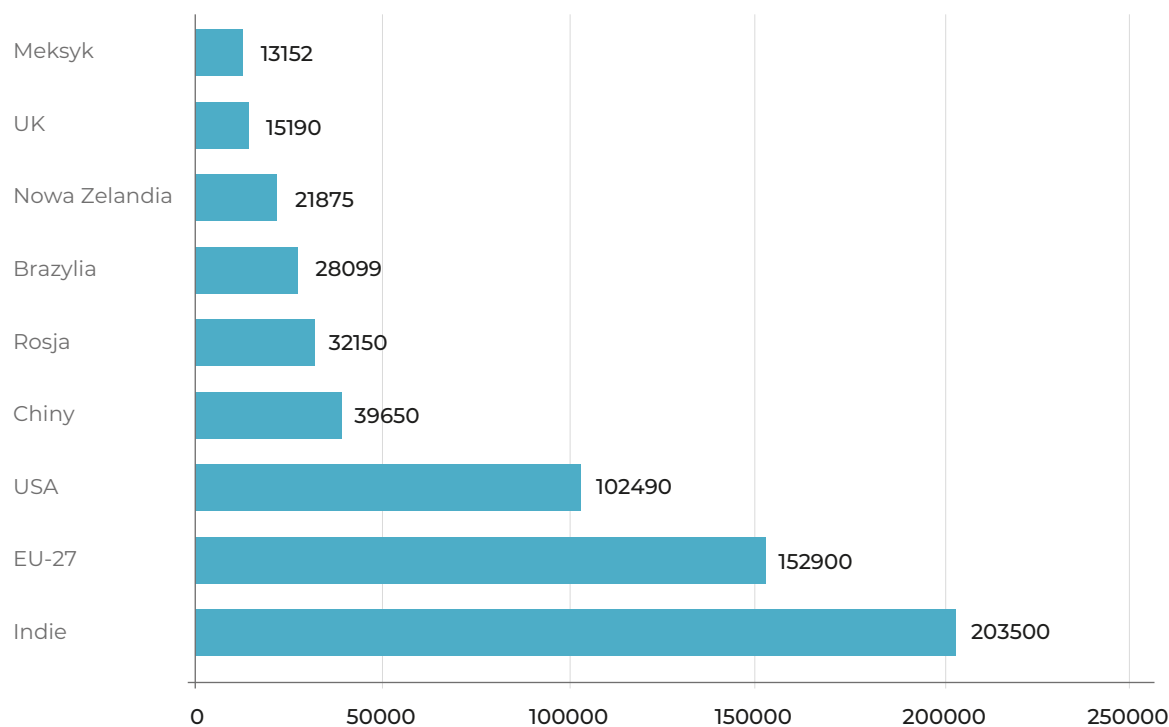
- **Pogłowie krów mlecznych w Polsce w 2022 r. wyniosło 2,04 mln sztuk – Polska była na trzecim miejscu w EU-27 – za Niemcami 3,8 mln sztuk i Francją 3,3 mln sztuk.**
- **EU-27 jest niezmiennie naszym największym partnerem handlowym w tej kategorii, nadwyżka w obrotach handlowych mlekiem i produktami mlecznymi w 2022 r. wyniosła 1,77 mld euro.**
- **Planowane bardzo duże wsparcie dla hodowców w ramach PS WPR 2023-2027, w tym na działania związane z dobrostanem prawie 1,7 mld euro.**

Świat i Unia Europejska

W 2022 r. produkcja mleka osiągała poziom 930 mln ton. Oznacza to 0,6% wzrost w stosunku do 2021 r. tendencje na różnych kontynentach były odmienne: szacuje się 2% wzrost w Azji i 1,8% spadek w Oceanii.

Największy udział w produkcji mleka ma oczywiście mleko krowie, a jego największym producentem są Indie, które w 2022 r. osiągnęły poziom 203,5 mln ton. Na drugim miejscu jest EU-27 z produkcją szacowaną na 146,6 mln ton. Następnie USA – 102 mln ton i Chiny 39,65 mln ton.

Wykres 6. *Produkcja mleka krajowego w 2022 r. – najwięksi producenci (dane w mln ton)*

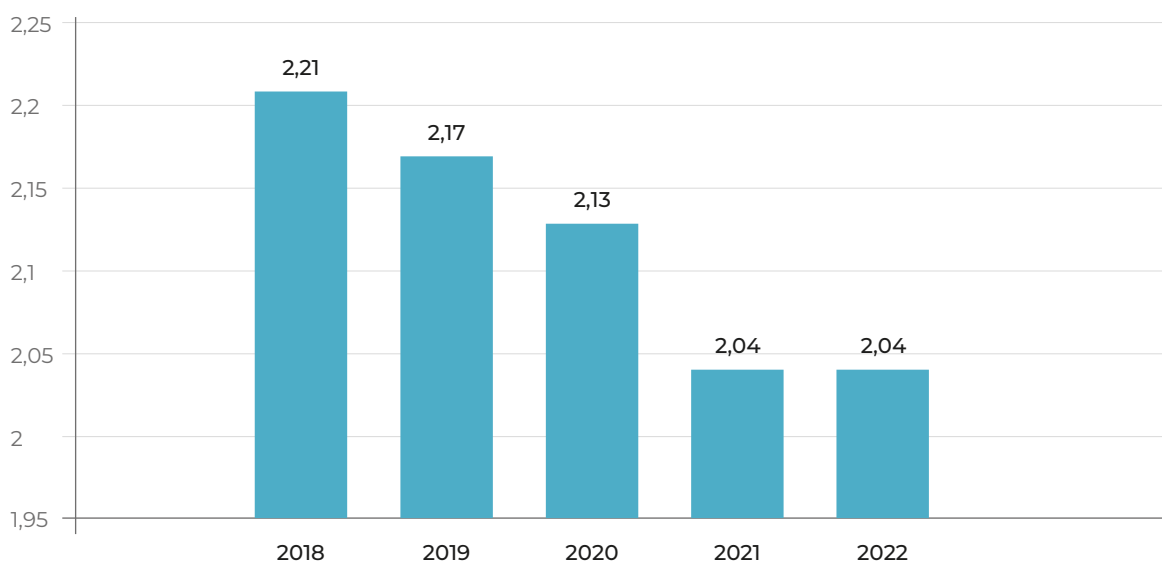

Sytuacja w Polsce

W EU-27 przy produkcji na poziomie 152,9 mln ton skup to 144,5 mln ton. W grudniu 2022 r. pogłowie krów mlecznych w EU-27 liczyło 20,2 mln sztuk. Polska z 2,04 mln sztuk była na trzecim miejscu – za Niemcami 3,8 mln sztuk i Francją 3,3 mln sztuk. Mając na względzie skup mleka na poziomie 12,7 mln ton, Polska jest jednak dopiero na 5 miejscu – za Niemcami (31,9 mln ton), Francją (24 mln ton), Holandią (13,7 mln ton) i Włochami (12,9 mln ton).

W 2022 r. był niewielki wzrost pogłowia w Polsce w stosunku do stanu z grudnia 2021 r. – o 2,1 tys. sztuk, czyli o 0,1%. Pierwszy raz od 2018 r. wzrosła zatem liczba krów mlecznych.

Wykres 7. **Pogłowie krów mlecznych w Polsce 2018-2022 (dane w mln sztuk)**

Trzeba zwrócić uwagę na dużą koncentrację stad w Polsce. W trzech województwach tj. mazowieckim, podlaskim i wielkopolskim jest 1,116 mln sztuk co stanowi prawie 55% pogłowia krajowego. W 2021 r. w tych trzech województwach było 1,138 mln sztuk – 56% pogłowia krajowego. Największy wzrost liczebności odnotowano w województwie lubuskim o 78,6%, dolnośląskim o 58,2% i zachodniopomorskim o 31,7%. Największe spadki odnotowano w Małopolsce – o 20,3%.

Zgodnie z danymi GUS produkcja mleka płynnego przetworzonego w 2022 r. wyniosła 3718 tys. ton i była o 1,8% wyższa niż w 2021 r. (3652 tys. ton). Produkcja serów świeżych włącznie z serem serwatkowym i twarogiem osiągnęła poziom 511 tys. ton (+2% w stosunku do 2021 r., gdzie było 501 tys. ton), serów podpuszczkowych dojrzewających 353 tys. ton (-1,5% w stosunku do 2021 r., gdzie było 359 tys. ton) a masła 250 tys. ton (+4,2% w stosunku do 2021 r., gdzie było 240 tys. ton).

Dane GUS²¹ wskazują, iż w 2021 r. konsumpcja mleka krowiego (łącznie z mlekiem przeznaczonym na przetwory za wyjątkiem masła) wyniosła 252 litry. Jest to wzrost o 6 litrów w stosunku do 2020 r. (244 litry). W przypadku masła nastąpił wzrost z 5,9 kg (w 2020 r.) na 6 kg (w 2021 r.).

²¹ Informacje sygnałowe GUS z 31 sierpnia 2022 r. Dostawy na rynek krajowy oraz spożycie niektórych artykułów konsumpcyjnych na 1 mieszkańca w 2021 r.

Bardzo ważne jest zwrócenie uwagi na udział eksportu w krajowej produkcji mleka. Zgodnie z wyliczeniami²² KOWR udział eksportu w produkcji jest na stabilnym poziomie około 32%: w 2017 było to 31%, w 2018 -33% a od 2019 do 2021 poziom ten wyniósł 32%.

Import, eksport, handel wewnątrz UE

Tabela 6. *Handel zagraniczny produktami mleczarskimi 2021-2022*

Nazwa towaru	EKSPORT/WYWÓZ				IMPORT/PRZYWÓZ				SALDO	
	Wartość (tys. euro)		Wolumen (tony)		Wartość (tys. euro)		Wolumen (tony)		Wartość (tys. euro)	
	I-XII 2021 r.	I-XII 2022 r.*	I-XII 2021 r.	I-XII 2022 r.*	I-XII 2021 r.	I-XII 2022 r.*	I-XII 2021 r.	I-XII 2022 r.*	I-XII 2021 r.	I-XII 2022 r.*
Suma	2350522	3293768	1704282	1692685	1141630	1520115	654730	628417	1208892	1773653
mleko i śmietana, nie zagęszczone	521313	705223	877664	842303	193241	276801	202804	204572	328072	428422
mleko i śmietana, zagęszczone	337232	520463	139513	144156	233603	353359	118865	124068	103629	167104
maślanka, mleko zsiadłe i śmietana kwaśna, jogurt	142004	189310	115918	130838	81242	91927	61228	60500	60761	97383
serwatka, nawet zagęszczona, lub zawierająca dodatek cukru	214182	259678	233437	221665	75454	85181	130799	105077	138728	174497
masło oraz inne tłuszcze otrzymywane z mleka	210219	472656	49384	74176	131268	174760	32379	26988	78951	297896
sery i twarogi	925572	1146438	288365	279547	426822	538088	108655	107213	498750	608350

Eksport/wywóz produktów mleczarskich w 2022 r. osiągnął poziom 3,29 mld euro – co oznacza wzrost o 943 mln euro w stosunku do 2021 r. (40% wzrost). Efekt ten osiągnięty był w wyniku wzrostu wartości eksportowanych produktów, a nie w wyniku wzrostu wolumenu.

Poziom importu pomiędzy 2021 a 2022 r. również uległ zwiększeniu w ujęciu wartościowym – z 1,14 mld euro do 1,52 mld euro (wzrost o 33%) oraz spadł w ujęciu ilościowym z 654 tys. ton do 628 tys. ton (spadek o 4%).

Polski eksport serów i twarogów ma bardzo zróżnicowane i różnorodne rynki docelowe. Największy odbiorca – Niemcy miał 10,5% udział w 2021 r. i 11% w 2022 r. Największych 7 odbiorców w 2021 r. to Niemcy, Ukraina, Czechy, Włochy, Wielka Brytania, Słowacja i Rumunia (57,8% wartości). W 2022 r. również te same kraje były dominujące, zmieniła się tylko kolejność: Niemcy, Czechy, Włochy, Ukraina, UK, Rumunia i Słowacja (w sumie 56,9%).

Import w tej kategorii jest również zróżnicowany choć mniej, niż kraje do których eksportujemy. W 2021 r. najwięcej przywożono serów i twarogów z Niemiec (38% udział w przywozie) na kwotę 164 mln euro. Najwięksi dostawcy to Niemcy, Włochy, Holandia, Czechy, Francja, Dania i Litwa (w sumie 83%). W 2022 r. również te same kraje były dominujące, zmieniła się tylko kolejność: Niemcy, Włochy, Holandia, Dania, Francja, Czechy Litwa (w sumie 80,8%).

²² Za KOWR Biuro Analiz i Strategii, Warszawa 4 października 2022 r. Sytuacja podaży-popytu i cenowa na rynkach rolnych.

W produktach mleczarskich kluczowym partnerem Polski jest EU-27. W 2021 r. kierowano tam 64% a w 2022 r. aż 70% wartości eksportu. W obszarze importu w 2021 r. aż 98% pochodziło z UE-27, a w 2022 r. było to 94%.

Działania informacyjno-promocyjne

Zgodnie ze strategią promocji (budżet na 31.12.2021 r. – 10,33 mln zł, wpłaty w 2021 r. – 12,6 mln zł) dla branży mleka i przetworów mlecznych na rok 2023 na rynku krajowym należy w szczególności prowadzić promocję spożycia mleka wśród najmłodszych oraz zwraca uwagę na konieczność utrzymania konkurencyjności polskiego mleczarstwa. Strategia jest bardzo szeroka i obejmuje duży zakres możliwych działań. Konieczne jest również umacnianie wizerunku polskiego mleczarstwa na arenie międzynarodowej oraz wsparcie otwierania nowych możliwości eksportowych polskich producentów i przetwórców mleka z uwzględnieniem regionu ASEAN. Na 2023 r. planowane działania dotyczą głównie rynku krajowego. Poza Polską przewidywane są m.in. działania na rynku chińskim, rumuńskim oraz niemieckim w zakresie produktów ekologicznych.

Agnieszka Maliszewska, Dyrektor Biura Polskiej Izby Mleka, Vice-president COGECA: *W 2023 r. na pewno skupić się też trzeba na poszukiwaniu innych, nowych rynkach zbytu, ponieważ sprzedać musimy nadwyżki unijnej produkcji.*

Najważniejsze wydarzenia, zmiany, wyzwania problemy 2022

Europejski Zielony Ład i Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027

Zmiana kierunków polityki na poziomie UE i wprowadzanie rozwiązań związanych z Europejskim Zielonym Ładem ma bezpośredni wpływ na funkcjonowanie producentów mleka. Branże tą w bardzo dużym stopniu dotyczą działania określone w strategii „Od pola do stołu” związane z budowaniem przyjaznego dla środowiska systemu żywnościowego, gdzie dobrostan zwierząt jest jednym z głównych wyznaczników tego systemu. Rolnicy i producenci mleka mogą korzystać z interwencji przygotowanych w PS WPR 2023-2027 na zasadach ogólnych i brak jest ograniczeń dla tego sektora.

W niektórych przypadkach można wskazywać nawet na preferencyjne traktowanie. W ramach ostatniej rundy uzgodnień i negocjacji z Komisją Europejską wprowadzono zmiany, które w największym stopniu dotyczą producentów bydła w tym krów mlecznych. Interwencje te są szczegółowo opisane w części dotyczącej wołowiny.

Największe wsparcie producenci bydła mlecznego mogą otrzymać z interwencji Ekoschemat – Dobrostan zwierząt (obejmuje wymagania w zakresie zwiększonego dobrostanu dla krów mamek, krów mlecznych oraz opasów). W wyniku negocjacji z KE budżet został zwiększony prawie dwukrotnie do około 1,4 mld euro.

W sumie wsparcie może osiągnąć 24,7 euro/DJP w przypadku krów mlecznych, 16,6 euro/DJP w przypadku krów mamek i 13,4 euro/DJP w przypadku opasów.

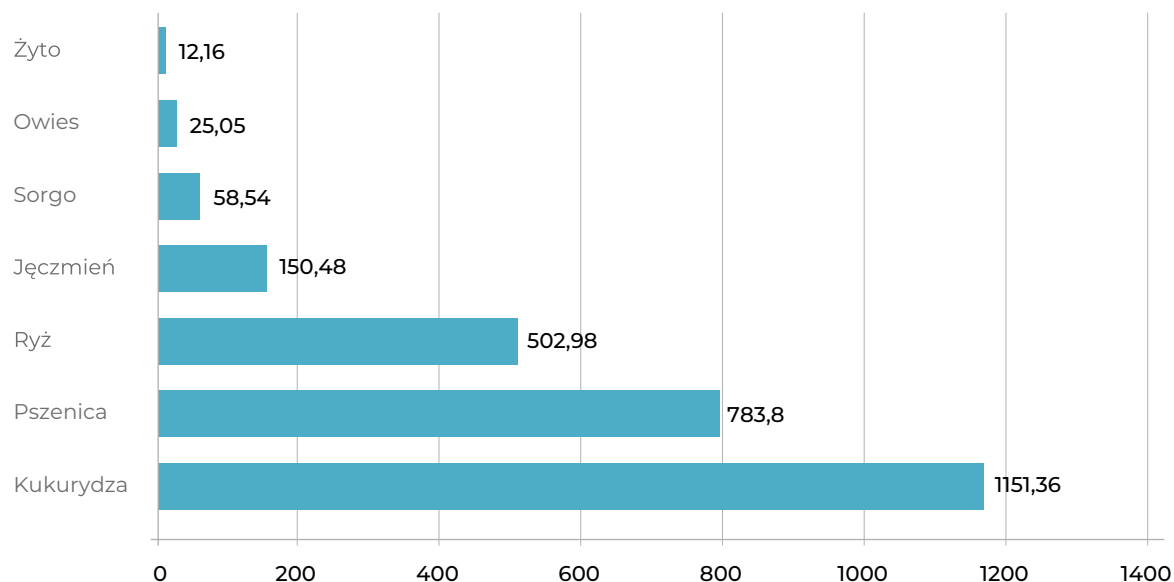
ZBOŻA

- **Zbiory zbóż ogółem w 2022 r. osiągnęły rekordowy poziom 35,3 mln ton.**
- **W 2022 r. poziom eksportu osiągnął 9,05 mln ton co jest równe dotychczasowemu rekordowi z 2020 r. i jest o 0,54 mln ton wyższe od 2021 r. (8,51mln ton).**
- **Termin wejścia w życie zakazu wykorzystywania pasz GMO zmieniony z 1 stycznia 2023 r. na 1 stycznia 2025 r.**
- **Rekordowy import zbóż z Ukrainy – w 2022 r. było to 1,8 mln ton kukurydzy i 522 tys. ton pszenicy.**

Świat i Unia Europejska

Szacunki²³ na 2022 r. wskazują produkcję zbóż na poziomie 2,256 mld ton co daje 1,4% spadek (34 tys. ton) w stosunku do 2021 r. Produkcja pszenicy szacowana jest na świecie na 796 tys. ton (1,9% wzrost w stosunku do 2021 r.), kukurydzy na 1,161 mld ton (4,8% spadek), jęczmienia na 152,2 mln ton (0,5% wzrost). Jednocześnie w UE odnotowano spadek produkcji pszenicy z 137,4 na 133,7 mln ton (-2,7%), kukurydzy z 71,2 na 51,8 mln ton (spadek o 27,3%). Produkcja jęczmienia wzrosła nieznacznie z 51,6 na 51,7 mln ton (+0,2%). W strukturze światowej produkcji zbóż dominuje kukurydza (42%), pszenica (28%), ryż (18%) i jęczmień (5%).

Wykres 8. Światowa produkcja zbóż w 2022/23 (dane w mln ton)

Szacunki²⁴ wskazywały, iż w Ukrainie zbiory zbóż ulegną prawdopodobnie obniżeniu o 31%, do 59,5 mln ton, natomiast w Rosji mogą wzrosnąć o 17%, do 133 mln ton (w tym 91 mln ton pszenicy 21% wzrost).

²³ Za IGC bez uwzględniania ryżu, którego produkcja w 2022 r. szacowana jest na 503 mln ton.

²⁴ KOWR Biuro Analiz i Strategii, Warszawa 4 października 2022 r. dane za USDA.

Mniejsze zbiory zbóż paszowych były prognozowane w 2022 r. m.in.: w Ukrainie (o 27%, 39 mln ton), Australii (o 11%, 17 mln ton), USA (o 8%, 365 mln ton), Indiach (o 1%, 50,5 mln ton) i UE (o 10%, 139 mln ton). Zbiory większe niż rok wcześniej mogą być w Chinach (o 0,5%, 282 mln ton), Argentynie (o 4%, 65 mln ton), Brazylii (o 8%, 130,5 mln ton), Rosji (o 9%, 42 mln ton).

Natomiast globalne zbiory pszenicy w sezonie 2022/2023, mogą wynieść blisko 784 mln ton. Szacunki USDA wskazywały na wzrost plonów w Kanadzie (o 57%, do 35 mln ton), Brazylii (o 13%, do 9 mln ton), Kazachstanie (o 10%, do 13 mln ton), USA (o 8,3%, do 48,5 mln ton) i Chinach (o 0,8%, do 138 mln ton). Mniejsze zbiory tego zboża są prognozowane m.in.: w Argentynie (o 16%, 19 mln ton), Australii (o 9%, 33 mln ton), Indiach (o 6%, 103 mln ton) oraz w UE (o 4,5%, 132 mln ton).

Wielkość produkcji w 2022 r. w EU-27 to 268,7 mln ton (z czego 134 mln ton pszenicy, 52 mln to kukurydzy oraz tyle samo jęczmienia i 11 mln ton pszenżyta). Jest to wynik trochę niższy niż jeszcze szacowany²⁵ we wrześniu 2022 r. Udział EU-27 w całej produkcji zbóż to 11,9%, ale udziały te znacznie się różnią w poszczególnych gatunkach. W przypadku pszenicy jest to 17% udział, w przypadku kukurydzy jest to 4,5%, a w przypadku jęczmienia aż 35%. Największym producentem zbóż w EU-27 jest Francja (23%), następnie Niemcy (16%) i Polska (13%).

Sytuacja w Polsce

Produkcja zbóż w Polsce jest jedną z najważniejszych gałęzi produkcji rolniczej. Stanowią one ponad 70% ogólnej powierzchni zasiewów. GUS za 2022 r.²⁶ wskazuje, że zbiory zbóż ogółem w 2022 r. osiągną poziom 35,3 mln ton. Wynik ten to około o 2% więcej od zbiorów w 2021 r. Produkcję zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi szacuje się natomiast na 26,8 mln ton tj. o ok. 1% mniej od poziomu uzyskanego w 2021 r. Uzyskiwane wyniki i zmiany w poszczególnych kategoriach w relacji do 2021 r. były dosyć duże – pszenica ozima 12,5 mln (+ 11%), jęczmień ozimy (+ 8%) jęczmień jary 1,3 mln ton (-19%).

GUS szacuje, iż powierzchnia uprawy zbóż ogółem w 2022 r. wyniosła ok. 7,2 mln ha, w tym powierzchnia zasiewów zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi – ok. 5,8 mln ha, z czego: pszenicy ponad 2,5 mln ha, żyta blisko 0,7 mln ha, jęczmienia ponad 0,6 mln ha, owsa niespełna 0,5 mln ha; pszenżyta ponad 1,2 mln ha i mieszanek zbożowych ponad 0,3 mln ha. Do uzyskania wyższego poziomu plonów przyczyniła się również większa wydajność. W 2022 r. wskazuje się wyższą przeciętną wydajność z ha: żyto +8% (do 3,58 tony), pszenicy jarej +7% (do 3,95 tony), pszenżyto ozime +6% (do 4,56 tony), pszenica ozima +6% (do 5,44 tony).

Zboża. Zgodnie z szacunkami GUS w 2022 r. plony zbóż ogółem wynosiły ok. 49,3 dt/ha, tj. o 2,8 dt/ha (o 6%) więcej w porównaniu z wynikami w 2021 r., a plony zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi wyniosły 45,9 dt/ha, tj. w stosunku do ubiegłorocznych więcej o 3,3 dt/ha (o 8%). Plony zbóż ozimych łącznie z ozimymi mieszankami zbożowymi oszacowano na 48,8 dt/ha, tj. o 3,1 dt/ha (o 7%) więcej od plonów z roku ubiegłego. Plony zbóż jarych łącznie z jarymi mieszankami zbożowymi oszacowano na 36,2 dt/ha, tj. o 1,5 dt/ha (o 4%) więcej od plonów ubiegłorocznych.

²⁵ Zgodnie z FAS USDA, Grain: World Markets and Trade, September 2022 przedstawiono szacunki, iż zbiory będą na poziomie 271,5 mln ton.

²⁶ Dane za GUS z 16.12.2022. Wynikowy szacunek głównych ziemiopłodów rolnych i ogrodnich w 2022 r.

Kukurydza. Ocenia się, że powierzchnia uprawy kukurydzy na ziarno w 2022 r. zwiększyła się w porównaniu z ubiegłoroczną o około 19% i wyniosła prawie 1,2 mln ha. Szacuje się, że plony kukurydzy na ziarno będą mniejsze od ubiegłorocznych o ok. 4,9 dt/ha, tj. o 7% i wyniosą 69,8 dt/ha. Zbiory kukurydzy uprawianej na ziarno oszacowano na ok. 8,3 mln t, tj. o ok. 11% więcej od ubiegłorocznych. Szacuje się, że powierzchnia kukurydzy uprawianej na zielonkę jest mniejsza od ubiegłorocznej o ok. 9% i wynosi ponad 0,6 mln ha. Zbiory kukurydzy na zielonkę ocenia się na ok. 29,9 mln t tj. o 11% mniej od uzyskanych w 2021 r.

Zgodnie z danymi GUS produkcja mąki pszennej w 2022 r. wyniosła 1,9 mln ton i była o 2,1% niższa niż w 2021 r. (1940 tys. ton). W przypadku mąki żytniej również nastąpił spadek w 2022 r. produkcja wyniosła 162 tys. ton i była o 9,9% niższa niż w 2021 r. (180 tys. ton). Duże wzrosty odnotowano natomiast w sektorze kasz. Produkcja kasz i mączki z pszenicy w 2022 r. to 15 tys. ton (+18%), kasz i grysików jęczmiennych – 23,9 tys. ton (+32,6%) oraz kasze i gryniki gryczane 4,7 tys. ton (27,2%). Produkcja makaronów wyniosła 155 tys. ton (+1,4%) a produkcja pieczywa świeżego 1038 tys. ton (+5,9%). W strukturze produkcji pieczywa w 2022 r. dominuje pieczywo pszenne (z udziałem 46%) i pieczywo z mąki mieszanej pszennej i żytniej (44,8%). Pieczywo żytnie to tylko 6,1%. Dane GUS²⁷ wskazują, iż w 2021 r. konsumpcja zbóż w Polsce utrzymuje się na stałym poziomie. Od 2019 do 2021 r. przeciętny mieszkaniec spożywał 101 kg ziarna 4 głównych zbóż (w przeliczeniu na przetwory).

Import, eksport, handel wewnątrz UE

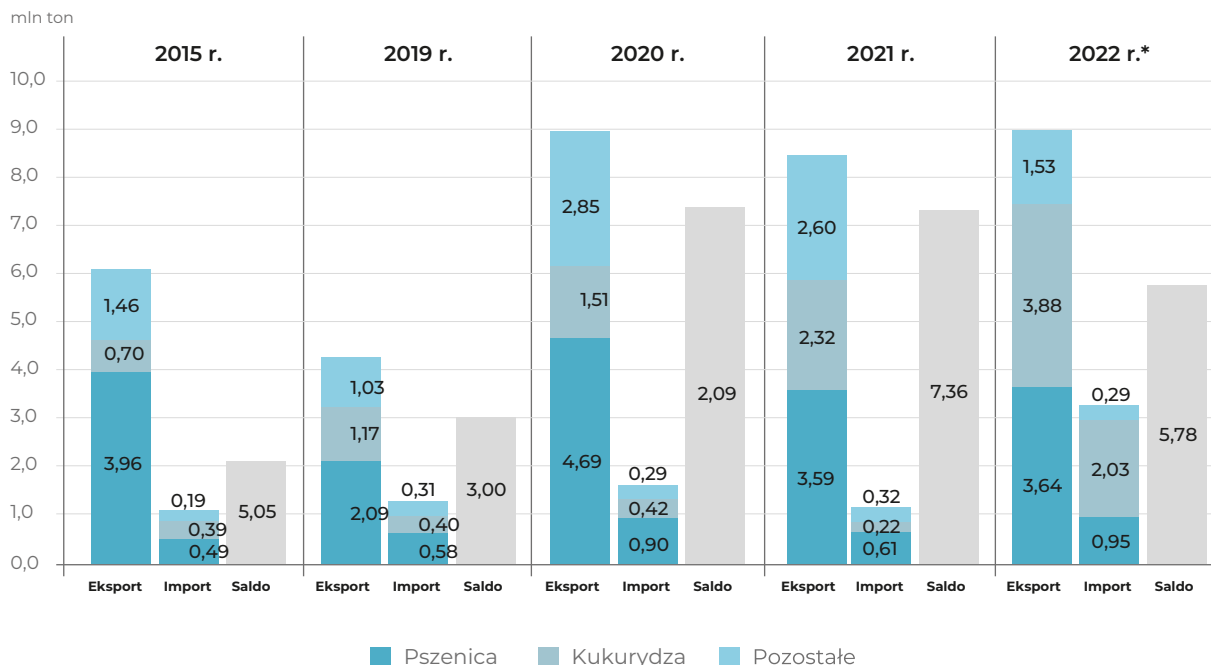
Analiza handlu zagranicznego zbożem z Polski wskazuje na kilka istotnych aspektów. W 2022 r. poziom eksportu osiągnął 9,05 mln ton, co jest równe dotychczasowemu rekordowi z 2020 r. i jest o 0,54 mln ton wyższe od 2021 r. (8,51mln ton). Nastąpił zatem 6,3% wzrost wolumenu eksportu. Dużym zmianom uległa struktura – w 2022 r. dominowała kukurydza 3,88 mln ton (42,8% udziału) i następnie pszenica 3,64 mln ton (40%). W 2021 r. udział kukurydzy wynosił 27% a pszenicy 42%.

2022 r. to rekordowy rok pod względem importu – osiągnięto poziom 3,27 mln ton przy poziomie 1,15 mln ton w 2021 r. nastąpił zatem wzrost o 184%. W imporcie dominowała kukurydza – 2,03 mln ton (62%). Saldo jest dodatnie na poziomie 5,78 mln ton. Jest jednak niższe niż w poprzednim roku gdzie nadwyżka wyniosła 7,36 mln ton.

Szczegółowa analiza produktowa i kierunków handlu pokazuje przyczyny takich zmian w strukturze oraz wolumenie.

²⁷ Informacje sygnałne GUS z 31 sierpnia 2022 r. Dostawy na rynek krajowy oraz spożycie niektórych artykułów konsumpcyjnych na 1 mieszkańca w 2021 r.

Wykres 9. *Polski handel zagraniczny zbożem (CN 1001-1005, 1007-1008) w latach 2015, 2019-2022**

Pszenvica. W 2021 r. eksport/wywóz z Polski pszenicy to 3,59 mln ton – głównymi odbiorcami była Algieria 997 tys. ton (28%), Arabia Saudyjska 705 tys. ton (20%), Niemcy 704 tys. ton (20%) i Maroko 542 tys. ton (13%). W 2022 r. eksport to 3,64 mln ton (1% wzrost) głównym odbiorcą były Niemcy 1,149 mln ton (32%), Nigeria 445 tys. ton (12%) i RPA 253 tys. ton (7%).

W 2021 r. zaimportowano 610 tys. ton pszenicy – głównie ze Słowacji 309 tys. ton (50,8%) oraz Czech 225,8 tys. ton (37%). W 2022 r. zaimportowaliśmy już 951,6 tys. ton (55,9% wzrost) pszenicy. Na pierwsze miejsce wskoczyła Ukraina z poziomem 522,8 tys. ton (54,9% udział w całości importu pszenicy), następnie Czechy 186 tys. ton (19,6%) i Słowacja 178 tys. ton (18,7%). Import z Ukrainy zdominował całościowy import, a import z Czech i Słowacji (liderzy 2021) spadł zarówno w wartościach bezwzględnych jak i w udziałach.

Kukurydza. W 2021 r. eksport/wywóz z Polski pszenicy to 2,32 mln ton – głównymi odbiorcami były Niemcy 1155 tys. ton (50%), Holandia 556 tys. ton (24%) i Wielka Brytania 253 tys. ton (11%). W 2022 r. eksport to już 3,88 mln ton (67% wzrost, wzrost o 1,56 mln ton) głównymi odbiorcami były tak jak w roku poprzednim Niemcy 1871 tys. ton (48% udział w strukturze eksportu), Holandia 586 tys. ton (15%) i Wielka Brytania 274 tys. ton (7%). W przypadku Niemiec nastąpił wzrost poziomu wywozu z 1155 tys. ton na 1871 tys. ton – zatem wzrost aż o 715 tys. ton, a w przypadku Francji nastąpiło zwiększenie z 4,2 tys. ton do 189,4 tys. ton – zatem aż o 4.519 %. Zwiększono sprzedaż na rynki z 2021 r. jak i zwiększono liczbę rynków docelowych.

W 2021 r. zaimportowano 222 tys. ton kukurydzy – głównie ze Słowacji 77 tys. ton (35 %) oraz Czech 33 tys. ton (15%) oraz Argentyny 51,5 tys. ton (23%). W 2022 r. zaimportowaliśmy już 2,03 mln ton kukurydzy on pszenicy. Niekwestionowanym liderem jest Ukraina 1,85 mln ton i 91% udział w imporcie. Następnie jest Argentyna 71,5 tys. ton i 4% udział. Import z Ukrainy zdominował całościowy import.

Działania informacyjno-promocyjne

Zgodnie ze strategią promocji (budżet na 31.12.2021 r. – 15,97 mln zł, wpłaty w 2021 – 10,1 mln zł) dla branży rynku zbóż i przetworów zbożowych na rok 2023. Działania poszczególnych zadań skierowane będą głównie na rynek krajowy, z naciskiem na rynek lokalny oraz regionalny, w tym żywienie w szkołach i przedszkolach oraz pokazywanie tradycji regionalnej produkcji. Komunikacja oparta będzie na edukowaniu grup docelowych, wywołaniu w społeczeństwie szerszego zainteresowania produktami zbożowymi, posiłkami zawierających pieczywo, kaszę, mąki, makarony. Strategia nie precyzuje zagranicznych rynków docelowych.

W ramach naboru na promocyjne programy proste uruchamiane od 2023 r. i rozstrzygane przez Komisję Europejską w 2022 r. przyjęto do realizacji 55 programów ze wszystkich branż z państw UE (w tym tylko 2 z Polski).

Monika Piątkowska, Prezes Izby Zbożowo- Paszowej: *Wśród kluczowych obszarów, które wymagają strategicznych decyzji w 2023 r. należy wymienić wsparcie eksportu, system kontroli oraz bezpieczeństwo energetyczne. (...) Mówimy o działaniach na rzecz otwierania nowych kierunków eksportowych m.in. w państwach Afryki Północnej i Wschodniej.*

Najważniejsze wydarzenia, zmiany, wyzwania problemy 2022

Europejski Zielony Ład i Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027

Zmiana kierunków polityki na poziomie UE i wprowadzanie rozwiązań związanych z Europejskim Zielonym Ładem ma bezpośredni wpływ na funkcjonowanie producentów zbóż. Producenci zbóż mogą korzystać z planowanych interwencji na zasadach ogólnych. Brak jest specjalnych dedykowanych interwencji tym producentom. Najważniejsze zmiany i wyzwania związane są ze strategią „Od pola do stołu”. W szczególności trzeba zwrócić uwagę na cele tej strategii tj. konieczność ograniczenia stosowania pestycydów o 50% oraz nawozów o 20% do 2030 r. na poziomie UE.

Zgodnie z danymi GUS²⁸ w 2020 r. zabiegi środkami ochrony roślin stosowało ok. 69% (905,4 tys.) użytkowników gospodarstw rolnych. Najwięcej zabiegów wykonano właśnie w celu ochrony zbóż – 1594,7 tys., których udział w powierzchni zasiewów był dominujący i wynosił ok. 68%. Interwencje, które mogą przyczynić się do realizacji tego celu redukcyjnego w obszarze zbóż są jednak dosyć ograniczone. Są to interwencja: rolnictwo ekologiczne (660 tys. ha rocznie), prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin (na dzień 20.02.2023 dostępna jest tylko jedna metodyka IP dla jęczmienia browarnego) oraz biologiczna ochrona upraw (zakłada się, iż interwencja będzie wdrożona na 25 tys. ha w całym okresie programowania). Duże oczekiwania związane są natomiast z interwencją: inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu.

Pierwsza uchwała merytoryczna przyjęta przez Komitet Monitorujący PS WPR 2023-2027 odnosiła się do zmiany zasad wsparcia w interwencji Ekoschemat – Rolnictwo węglowe i zarządzanie składni-

²⁸ Powszechny Spis Rolny 2020, Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2020 r.

kami odżywczy. Dotyczyło to praktyki zróżnicowana struktura upraw. Praktyka ta zakłada, iż warunkiem udzielenia wsparcia jest aby udział głównej uprawy w strukturze zasiewów nie przekracza 65% i udział „trzeciej lub, w przypadku większej liczby upraw, łącznie trzeciej i kolejnych upraw” nie może być mniejszy niż 10%. Dodatkowo udział łącznie zbóż i rzepaku w strukturze zasiewów nie może przekraczać 65%. Uchwała zakłada zmianę tak aby do ww. poziomu 65% nie liczyć sumy zbóż i rzepaku a tylko same zboża. Zatem rzepak i zboża będą liczone oddzielnie.

Ustawa o paszach

Bardzo duża dyskusja w 2022 r. związana była ze zmianami wprowadzonymi w ustawie o paszach. Ustawa z 1 grudnia 2022 r. zakłada zmianę wejścia w życie terminu wytwarzania, wprowadzania do obrotu i stosowania w żywieniu zwierząt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej pasz genetycznie zmodyfikowanych oraz organizmów genetycznie zmodyfikowanych przeznaczonych do użytku paszowego. Zamiast 1 stycznia 2023 r. obowiązywać będzie 1 stycznia 2025 r.

Zgodnie ze stanowiskiem MRiRW²⁹ w tym dwuletnim okresie przejściowym, pożądane są działania zmierzające do wypracowania zasad dotyczących zobligowania podmiotów sektora paszowego do sukcesywnego zwiększania udziału pasz niemodyfikowanych genetycznie w żywieniu zwierząt, co ma na celu odbudowę suwerenności paszowej oraz ograniczanie GMO w żywieniu zwierząt.

Obecnie w Polsce głównym źródłem paszowego białka roślinnego do produkcji pasz jest importowana śruta sojowa. W bilansie białkowym kraju surowiec ten stanowi udział 70% całkowitego zapotrzebowania, natomiast pozostała część pokrywana jest z krajowych zasobów białka roślinnego, czyli śruty rzepakowej i roślin strączkowych.

Monika Piątkowska, Prezes Izby Zbożowo- Paszowej: *Istotnym utrudnieniem dla branży był sposób procedowania projektu ustawy o paszach. Ze wstępnych zapowiedzi wynikało, że moratorium na stosowanie pasz wytworzonych przy udziale roślin transgenicznych może być przedłużone tylko o rok. Po interwencji branży, przedstawieniu argumentów i analiz ekspertów udało się przekonać rządzących, że wprowadzenie zakazu miałoby charakter kontrproduktywny. Przed nami jednak ważna dyskusja o tym jak realnie wspierać rodzimą produkcję białka paszowego, bo wiemy, że popyt ze strony firm paszowych jest duży.*

Dariusz Goszczyński, Prezes Zarządu Krajowej Rady Drobiarstwa: *Toczy się obecnie dyskusja na temat moratorium i propozycji legislacyjnych dotyczących pasz wolnych od GMO. Uważamy, że na obecnym etapie najpilniejszą potrzebą jest stworzenie trwałych programów stymulujących zwiększenie podaży roślin białkowych. Wszelkie rozwiązania legislacyjne wymagają precyzyjnych kalkulacji i oceny skutków regulacji, które z jednej strony pozwolą na zapewnienie niezbędnej ilości krajowych surowców, z drugiej zaś nie będą negatywnie wpływały na konkurencyjność sektora drobiarskiego.*

Import zbóż z Ukrainy

24 lutego 2022 r. Rosja rozpoczęła wojnę na Ukrainę. Zablokowane zostały dotychczasowe kanały eksportu towarów ukraińskich prowadzące przez Morze Czarne. W konsekwencji odnotowano znaczny

²⁹ Patrz odpowiedź z dnia 7 grudnia 2022 r. na interpelację nr 37621. Odpowiedź podpisana przez z up. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi przez pana Lecha Kołakowskiego Sekretarza Stanu w MRiRW.

wzrost przewozu produktów rolnych (głównie zbóż, w tym kukurydzy), przez polską granicę. Przywiezione zboża miały być sprzedawane następnie za granicę Polski. Krajowi producenci rolni podnosili, iż założenia o reeksporcie przywiezionego zboża nie zostały spełnione, importowane zboże zalewa rynek i postulowali wprowadzenie instytucji „kaucji tymczasowej”. Bezpośrednio odczuli oni wpływ importu zbóż z Ukrainy w szczególności poprzez obciążenie infrastruktury magazynowej i transportowej oraz występującą presję cenową w związku z dużą podażą. Dodatkowo na sytuację podaży zbóż wpływa większa krajowa produkcja. W sezonie 2022/23 ogólna produkcja zbóż jest szacowana na około 2% większą niż w roku poprzednim a w przypadku produkcji kukurydzy jest to wzrost o 11%. Dodatkowo rolnicy podnosili, iż część zbóż jest nieodpowiedniej jakości i importowane jest do Polski jako „zboże techniczne”.

Z danych Ministerstwa Finansów wynika, że od stycznia do grudnia 2022 r. z Ukrainy zaimportowano do Polski 1,8 mln ton kukurydzy (6 tys. ton w 2021 r.) a pszenicy 522 tys. ton (3,1 tys. ton w 2021 r.). Jednocześnie w ww. okresie z Polski wywieziono 3,64 mln ton pszenicy i 3,88 mln ton kukurydzy. Oczywiście trzeba pamiętać o większej produkcji krajowej w 2022 r. Przed wojną Ukraina była na 6 miejscu³⁰ pod względem produkcji kukurydzy na świecie. Przy relatywnie niskim popycie wewnętrznym duża część kierowana była na eksport. Szacunki na 2022 r. pokazywały zmniejszenie poziom produkcji o około 25% do 31,5 mln ton (około 3% światowej produkcji). Przewidywano również duży spadek eksportu z Ukrainy pszenicy do poziomu 11 mln ton tj. o 42%, kukurydzy do poziomu 13 mln ton tj. o 50% i jęczmienia do poziomu 2 mln ton tj. o 68%. W sumie szacowany spadek to 49% – zejście do poziomu 26 mln ton.

Dodatkowo Elewar sp. z o. o. (część Krajowej Grupy Spożywczej – KGS) podjęło działania w rozbudowie powierzchni magazynowej zbóż w Polsce oraz rozpoczęła też działalność w obszarze eksportu zboża drogą morską. Uruchomiono też w czasie żniw kukurydzianych ciągły skup krajowej kukurydzy mokrej. KGS realizuje również projekt pn. „Spichlerz Północy”, którego celem jest rozbudowanie powierzchni magazynowej w północnej Polsce.

Monika Piątkowska, Prezes Izby Zbożowo- Paszowej: *Wśród kluczowych obszarów, które wymagają strategicznych decyzji należy wymienić wsparcie eksportu, system kontroli oraz bezpieczeństwo energetyczne. (...) Mówimy o utworzeniu dedykowanych korytarzy drogowych dla zbóż i rozwoju infrastruktury transportowej, magazynowej i przeładunkowej, w tym tej położonej w portach.*

³⁰ Za KOWR Biuro Analiz i Strategii, Warszawa 4 października 2022 r. Sytuacja podaży-popytu i cenowa na rynkach rolnych.

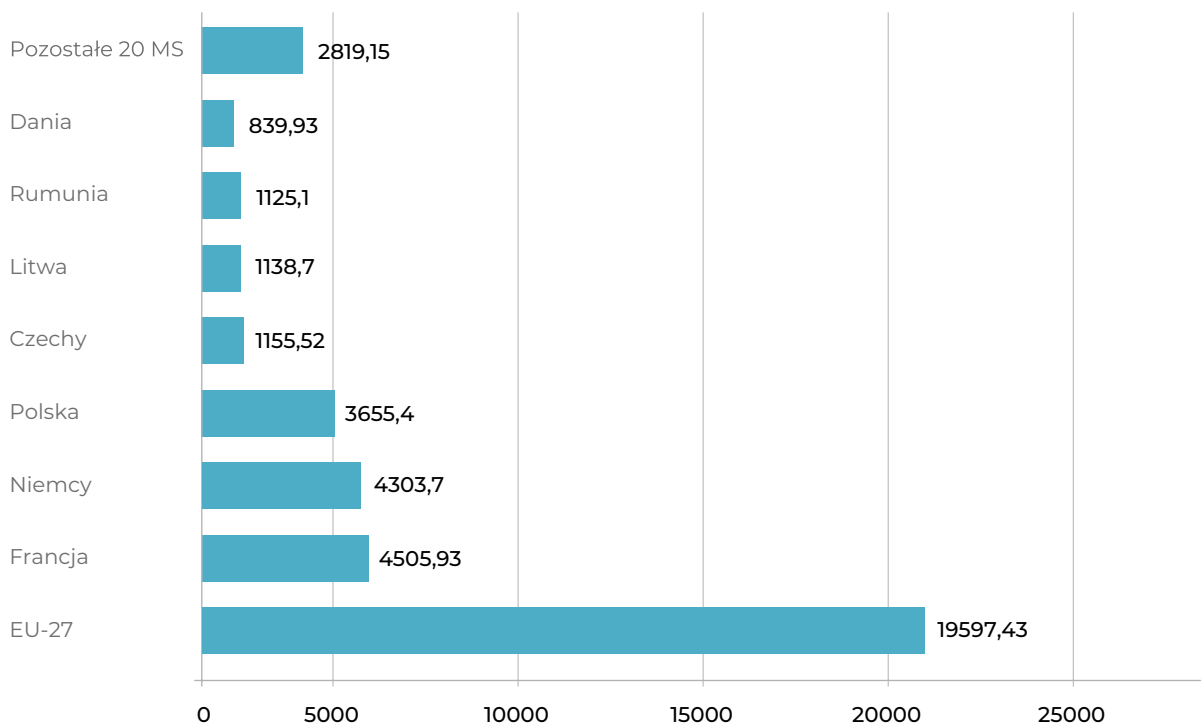
RZEPAK

- **Polska jest na 3 miejscu w EU-27 produkcji rzepaku.**
- **Zbiory rzepaku i rzepiku oszacowano w 2022 r. na ok. 3,6 mln t, tj. o ok. 13% więcej od zbiorów roku poprzedniego.**
- **Import nasion rzepaku do Polski w 2022 r. wzrósł o 104,15% do poziomu 1,032 mln ton – głównie w związku z wzrostem importu z Ukrainy.**
- **Pomimo proponowanych zmian ostatecznie rozwiązania w zakresie produkcji biopaliw nie zmieniły się.**

Świat i Unia Europejska

Zgodnie z grudniowymi danymi z USDA produkcja rzepaku na świecie w 2022 r. wyniesie 84,34 mln ton. Co oznacza 14,05% wzrostu produkcji światowej. Największym producentem jest EU-27 z produkcją na poziomie 19,59 mln ton. Następnie Kanada 19 mln ton i Chiny 14,7 mln ton.

Wykres 10. **Produkcja rzepaku w UE 2022/23 (dane w mln ton)**

W EU-27 największym producentem rzepaku jest Francja, a następnie Niemcy. Polska jest na 3 miejscu. W trzech pierwszych krajach koncentruje się 63% całej produkcji w EU-27.

Sytuacja w Polsce

Dane za 2022 r.³¹ wskazują, że powierzchnia uprawy rzepaku i rzepiku zwiększyła się w porównaniu z 2021r. o około 8% i wyniosła około 1,1 mln ha. Zbiory rzepaku i rzepiku oszacowano na ok. 3,6 mln t, tj. o ok. 13% więcej od ubiegłorocznych. Dodatkowo nasiona z tegorocznych zbiorów wykazują wysoki stopień zaolejenia (ponad 40%). Powierzchnię obsianą rzepakiem i rzepikiem ozimym szacuje się na około 1,0 mln ha. Średni plon w 2022 r. osiągnął poziom 3,3 8 tony z ha i był 5% wyższy niż w 2021 r.

Import, eksport, handel wewnątrz UE

Dane w zakresie handlu zagranicznego wskazują na ujemne saldo zarówno w 2021 r. jak i w 2022 r. Ujemne saldo obrotów handlowych dotyczy wartości oraz ilości. W 2022 r. sprzedano poza granice Polski nasiona rzepaku za 251 mln euro oraz olej rzepakowy za 210 mln euro, a sprowadzono odpowiednio za 715 mln i 469 mln euro. Na nasionach rzepaku ujemne saldo wyniosło w 2022 r. – 464 mln euro, a na oleju 258 mln euro.

Tabela 7. *Import i eksport w 2022 r. w porównaniu do 2021 r.*

HANDEL ZAGRANICZNY ³²	Wartość (tys. euro)		Wolumen (tony)		
	I-XII 2021 r.	I-XII 2022 r.*	I-XII 2021 r.	I-XII 2022 r.	Roczna zmiana obrotów – wolumen (%)
EKSPORT	Ogółem	Ogółem	Ogółem	Ogółem	
nasiona rzepaku	183953	251000	359044	364774	+1,6%
olej rzepakowy	121233	210729	110900	132949	+19,88%
IMPORT	Ogółem	Ogółem	Ogółem	Ogółem	Roczna zmiana obrotów – wolumen (%)
nasiona rzepaku	297999	715117	505837	1032669	+104,15%
olej rzepakowy	292234	469300	244950	289494	+18,18%
SALDO					
Wybrane towary	I-XII 2021r.	I-XII2022r.	I-XII 2021r.	I-XII 2022r.	Zmiana salda wolumenu
nasiona rzepaku	-114046	-464117	-146793	-667895	+354,99%
olej rzepakowy	-171001	-258571	-134050	-156545	+16,78%

³¹ Dane za GUS z 16.12.2022 Wynikowy szacunek głównych ziemiopłodów rolnych i ogrodnicych w 2022 r.

³² Dane za: Zintegrowany System Rolniczej Informacji Rynkowej za Ministerstwem Finansów. Dane za 2022 r. są danymi wstępnymi.

Podejście od strony wolumenu również wskazuje na duże ujemne saldo. Znacznie więcej rzepaku i oleju sprowadzamy do Polski niż wysyłamy za granicę. W przypadku oleju import wzrósł w 2022 r. o 18,18%, a import nasion rzepaku o ponad 104% – z 505 tys. ton do 1,032 mln ton. Nastąpiło znaczne pogorzenie salda w obrocie nasionami rzepaku – z deficytu na poziomie 146,8 mln euro w 2021 r. osiągnięto deficyt na poziomie 667,9 mln euro – oznacza to wzrost deficytu o 355%.

Nasiona rzepaku. W 2021 r. największym odbiorcą (w ujęciu wartościowym) nasion rzepaku z Polski były Niemcy 146 mln euro (79,5% udział w wartości eksportu). Na drugim miejscu były Czechy z eksportem na poziomie 13,5 mln euro (7,36%). Eksport był bardzo skoncentrowany, gdyż dwa rynki docelowe to prawie 87% wartości eksportu. Dane za 2022 r. pokazują dalszą koncentrację rynków docelowych. Do Niemiec wysyłaliśmy nasiona za 211 mln euro (84%) a do Czech za 17 mln euro (7% naszego eksportu) – w sumie te dwa rynki dają 91% w 2022 r.

W imporcie nasion rzepaku mamy bardzo duży wzrost z 298 mln euro i 505,8 tys. ton w 2021 r. do 715 mln euro i 1,032 mld ton w 2022 r. O ile w 2021 r. import od 4 największych dostawców tj. Niemiec, Francji, Ukrainy i Czech (około 15% udział) był na podobnym poziomie w ujęciu wartościowym – około 45,5 mln euro to w 2022 r. sytuacja jest zupełnie inna.

W 2022 r. niekwestionowanym liderem jest Ukraina: zaimportowano 662 tys. ton (64%) o wartości 378 mln euro (53%). Import z Ukrainy w 2022 r. był większy niż import ze wszystkich krajów w 2021 r. Na drugim miejscu uplasowała się Australia -import na poziomie 114 mln euro (16%) i 133 tys. ton (13%) a następnie Czechy 79 mln euro (11%) i 95 tys. ton (9%). Znacznie spadł poziom przywozu nasion rzepaku z Francji i Niemiec.

Olej rzepakowy. W 2021 r. najważniejszym rynkiem eksportowym były Niemcy (54% wartości wywozu). Na kolejnych miejscach były Słowacja, Czechy i Litwa z 8% udziałami. W 2022 r. Niemcy dalej są najważniejszym rynkiem docelowym ale ich udział spadł z 54% do 44%. Na drugim miejscu w 2022 r. jest Słowacja – tu nastąpił wzrost z 9,8 mln euro do 26,6 mln euro eksportu. Następnie Holandia z poziomem 16,7 mln euro – w 2021 r. eksport do Holandii był poniżej 2 mln euro.

W 2022 r. najwięcej oleju rzepakowego przywożono do Polski z Czech – za 75 mln euro, Ukrainy – za 58 mln euro i Białorusi za 53 mln euro. W 2022 r. dominuje już Białoruś z poziomem 120,7 mln euro, Czechy – 80 mln euro i Niemcy – 76 mln euro. Następnie Rumunia (47 mln euro) i Ukraina (33,9 mln euro).

Działania informacyjno-promocyjne

Zgodnie ze strategią promocji (budżet na 31.12.2021 r. – 9,04 mln zł, wpłaty w 2021 r. – 7,48 mln zł) dla branży roślin oleistych na rok 2023 nacisk kładzie się zarówno na działania informacyjne jak i na podnoszenie jakości produkcji poprzez np. szkolenia dla producentów rolnych (w tym w formie webinarów on-line) oraz realizację raportów i opracowań merytorycznych z zakresu prawidłowej agrotechniki, stosowania środków ochrony roślin, nawożenia, doboru odmianowego, znaczenia owadów zapylających dla efektywności uprawy, bezpiecznego magazynowania nasion itp. Planowane są również działania mające na celu zwiększenie świadomości walorów pasz rzepakowych i wzrost ich zużycia na krajowym rynku jako substytutu importowanej śruty sojowej. Na 2023 r. zaplanowano działania głównie na rynku krajowym.

Najważniejsze wydarzenia, zmiany, wyzwania problemy 2022

Europejski Zielony Ład i Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027

Zmiana kierunków polityki na poziomie UE i wprowadzanie rozwiązań związanych z Europejskim Zielonym Ładem ma bezpośredni wpływ na funkcjonowanie producentów roślin oleistych. Najważniejsze zmiany i wyzwania związane są ze strategią „Od pola do stołu”. W szczególności trzeba zwrócić uwagę na cele tej strategii tj. konieczność ograniczenia stosowania pestycydów o 50% oraz nawozów o 20% do 2030 r. na poziomie UE.

Ustawa o biokomponentach i biopaliwach

W lipcu 2022 r. rozpoczęły się prace związane z projektem ustawy o zmianie ustawy o biokomponentach i biopaliwach ciekłych oraz ustawy o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw. Proponowane rozwiązania zakładały zmniejszenie obowiązkowego minimalnego udziału biokomponentów w benzynach silnikowych. Resortem wiodącym było Ministerstwo Klimatu i Środowiska. Ostatecznie zmiany nie zostały wprowadzone.

Juliusz Młodecki, Prezes Krajowego Zrzeszenia Producentów Rzepaku i Roślin Białkowych: *Najważniejsze dla branży w 2022 r. to zablokowanie bardzo niekorzystnej, rządowej propozycji nowelizacji ustawy o biopaliwach. Wprowadzenie nowelizacji w pierwotnym kształcie mogłoby zamknąć rynek dla ok. 1 mln. ton rzepaku. Pozytywne jest to, że udało się przekonać sejm i rząd do takiego kształtu nowelizacji, która jest korzystna dla rolników.*

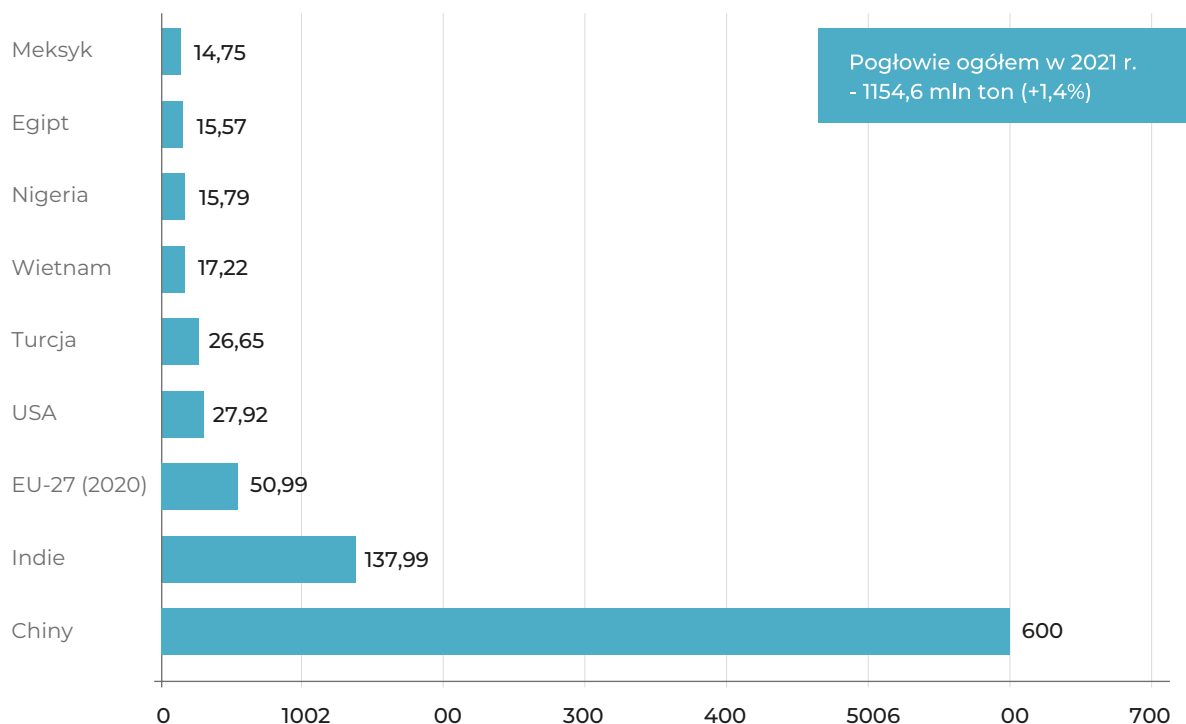
OWOCE I WARZYWA

- Dane za 2022 r. wskazują dobre, wysokie plony: produkcja warzyw gruntowych ocenia się na blisko 3,9 mln t, tj. o ok. 3% więcej w porównaniu z 2021 r. Szacuje się, że zbiory owoców z drzew wyniosły ponad 4,7 mln ton, tj. o 6% więcej od produkcji w 2021 r., a zbiory owoców z krzewów owocowych i plantacji jagodowych szacuje się na ponad 589 tys. ton, tj. o ok. 4% więcej od zbiorów w 2021 r.
- Trwa bardzo ożywiona dyskusja nad rozwiązaniami w zakresie znakowania wartości odżywczej FOPNL i Nutri-score. Przez środowisko związane z branżą, proponowane rozwiązania w części zostały uznane za dyskryminujące.
- Kontynuowane są prace nad rozwiązaniami w zakresie „opłaty cukrowej”. Branża wskazuje na negatywne konsekwencje tych propozycji dla całego sektora.

Świat i Unia Europejska

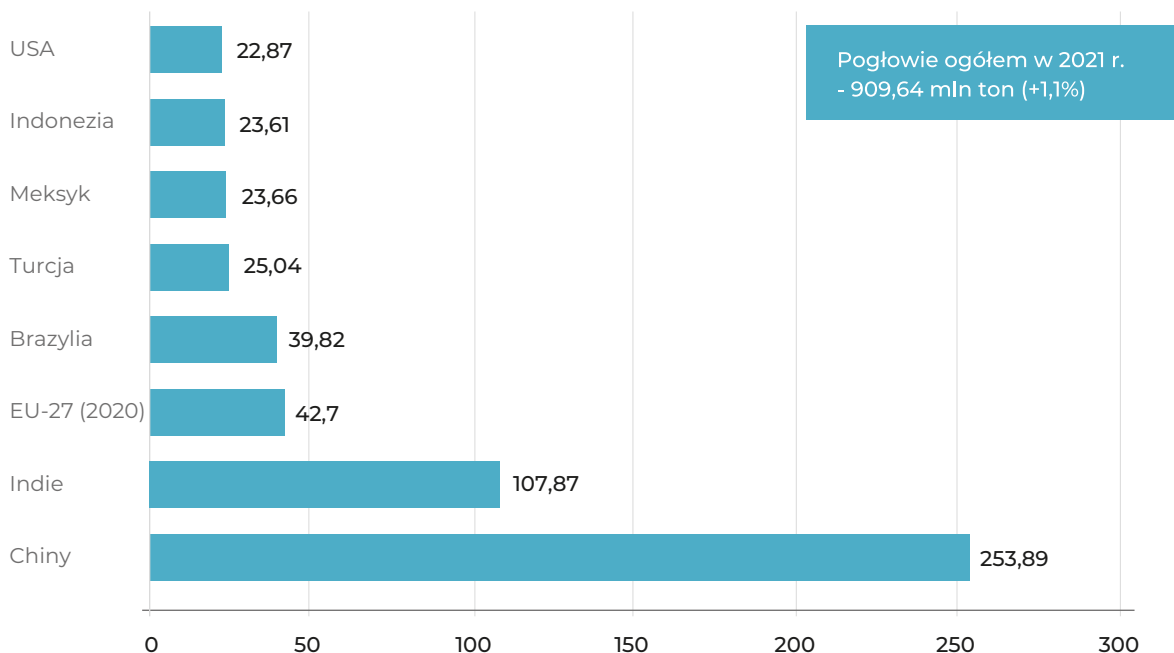
Dane za 2021 r. pokazują, iż największym producentem warzyw na świecie były Chiny z ponad 50% udziałem w produkcji. Na drugim miejscu są Indie, a następnie EU-27. W EU-27 największym producentem jest Hiszpania, następnie Włochy, Francja i Polska.

Wykres 12. Zbiory warzyw w 2021 r. (dane w mln ton)

W przypadku owoców również dominują te same dwa kraje. Chiny są numerem jeden a następnie Indie. EU-27 jest na trzecim miejscu. Największym producentem w EU-27 jest Hiszpania, następnie Włochy i Polska.

Wykres 13. **Zbiory owoców w 2021 r. (dane w mln ton)**

Obserwowalny jest trend spadkowy powierzchni przeznaczonej pod uprawy owoców i warzyw w krajach EU-27. W 2014 który był rokiem rekordowym powierzchnia ta wynosiła 1,972 mln ha, a w 2021 r. 1,759 mln (-10,8%).

Sytuacja w Polsce

W 2020 r. Polska została sklasyfikowana na 38 miejscu pod względem całościowej produkcji owoców i na 27 miejscu pod względem całościowej produkcji warzyw. W UE pozycja Polski jest różna w różnych kategoriach. Najlepiej wypadamy w produkcji jabłek – numer jeden w EU-27. Za Polską są Włochy, Francja i Niemcy.

Dane za 2022 r.³³ wskazują, że:

- produkcję warzyw gruntowych ocenia się na blisko 3,9 mln ton, tj. o ok. 3% więcej w porównaniu z 2021 r.;
- przewiduje się, że zbiory owoców z drzew wyniosą ponad 4,7 mln ton, tj. o 6% więcej od produkcji w 2021 r.;
- zbiory owoców z krzewów owocowych i plantacji jagodowych szacuje się na ponad 589 tys. ton, tj. o ok. 4% więcej od zbiorów w 2021 r.

³³ Dane za GUS z 16.12.2022. Wynikowy szacunek głównych ziemiopłodów rolnych i ogrodnicych w 2022 r.

Warzywa

Zgodnie z GUS wzrost zbiorów zanotowano w przypadku gatunków ciepłolubnych (ogórków i pomidorów) oraz cebuli. W 2022 r. zbiory ogórków oszacowano na ok. 140 tys. ton, tj. na poziomie o 10% wyższym w porównaniu z 2021 r. Produkcja pomidorów była o ok. 3% wyższa i wyniosła 166 tys. ton, a zbiory cebuli zwiększyły się o 4% do 643 tys. ton. Produkcję marchwi w 2022 r. oceniono na 590 tys. ton, tj. o ok. 8% mniej w porównaniu z rokiem poprzednim. Zbiory kapusty zmniejszyły się o ponad 5% i wyniosły 650 tys. ton, produkcja buraków ćwikłowych obniżyła się o 3% do 233 tys. ton, natomiast zbiory kalafiorów były o 2% mniejsze i wyniosły 135 tys. ton. Łączna produkcja pozostałych gatunków warzyw została oszacowana na ponad 1,3 mln ton, tj. na poziomie o 3% wyższym niż w roku ubiegłym. Największy wpływ na wzrost produkcji warzyw z tej grupy miały zbiory dyni, kabaczków, cukinii i kukurydzy. Sumarycznie mamy 3% wzrost w 2022 r. w tej kategorii.

Owoce z drzew

Łączne zbiory owoców z drzew w 2022 r, zgodnie z danymi GUS, oszacowano na ponad 4,7 mln ton, czyli o 6% więcej od poziomu uzyskanego w poprzednim roku. Największy udział ma produkcja jabłek, która przekroczyła 4,2 mln ton i była o 5% większa niż w 2021 r. Zbiory gruszek oceniono na 80 tys. ton, czyli o 17% więcej niż przed rokiem. Śliwki zebrano na poziomie 132 tys. ton, tj. o 12% więcej niż rok wcześniej. Produkcja owoców w sadach wiśniowych została oszacowana na ponad 183 tys. ton, czyli o 10% więcej niż w 2021 r., a zbiory czereśni zwiększyły się o 30% do poziomu 77 tys. ton. Łączna produkcja brzoskwiń, moreli i orzechów włoskich została oceniona na prawie 22 tys. ton, tj. o 50% więcej niż w roku poprzednim. Sumarycznie mamy 6% wzrost w 2022 r. w tej kategorii.

Owoce z krzewów owocowych i plantacji jagodowych

Zgodnie z danymi GUS zbiory malin w 2022 r. były o ok. 1% wyższe w porównaniu do roku poprzedniego i wyniosły ok. 105 tys. ton. Zbiory porzeczek ogółem (czarnych i kolorowych łącznie) to ponad 142 tys. ton, tj. o 6% mniej od poziomu produkcji z roku poprzedniego. Duży spadek był w zbiorach porzeczek czarnych – w 2022 r. zbiory wyniosły ok. 100 tys. ton, czyli prawie o 13% mniej od ubiegłorocznych. Produkcja agrestu pozostała na poziomie z 2021 r. i wyniosła ok. 9,8 tys. ton. Zbiory truskawek zostały oszacowane na ok. 180 tys. ton, tj. o 15% więcej od produkcji ubiegłorocznej. Produkcja borówki amerykańskiej w 2022 r. wyniosła ok. 64 tys. ton, czyli mamy tu 15% wzrost. Zbiory pozostałych owoców z krzewów owocowych i plantacji jagodowych w sadach zostały oszacowane na poziomie 88 tys. ton, tj. o ok. 1% mniej w porównaniu z produkcją z roku 2021. Największy udział w tej grupie owoców ma aronia. Sumarycznie mamy 4% wzrost w 2022 r. w tej kategorii.

Różnorodność

Zwrócić uwagę trzeba na dużą różnorodność podaży owoców i warzyw w Polsce. Dodatkowo różnorodność ta zwiększa się wraz z wprowadzaniem kolejnych gatunków do uprawy. W przypadku owoców dominuje oczywiście jabłko z ponad 70% udziałem w strukturze. W przypadku warzyw największe udziały mają; kapusta, cebula, marchew, ogórki, pomidory i buraki. Następnie pietruszka, brokuły, warzywa strączkowe i grzyby (to jest jeden lider – pieczarka).

Przetwórstwo i konsumpcja

Zgodnie z danymi GUS produkcja soków z owoców i warzyw osiągnęła poziom 11578 tys. hl. Oznacza to wzrost o 5,6% w stosunku do 2021 r. (10963 tys. hl). Największy udział w tej kategorii ma sok jabłkowy z poziomem 5748 tys. hl w 2022 r. co oznacza 18% wzrost poziomu produkcji w stosunku do 2021 r. (4871 tys. hl). Poziom produkcji warzyw mrożonych to 524 tys. ton i wynik ten było 4,2% niższy niż w 2021 r. (547 tys. ton). Produkcja marynat warzywnych wyniosła 45,4 tys. ton i była o 6,9% niższa niż w 2021 r. (48,8 tys. ton).

Dane GUS³⁴ wskazują, iż w 2021 r. konsumpcja owoców w Polsce była na poziomie 59 kg na mieszkańca a warzyw na poziomie 104 kg na mieszkańca. W porównaniu do 2020 r. w obydwu kategoriach nastąpił wzrost o 1 kg. Konsumpcja ziemniaków utrzymywała się natomiast na stałym poziomie 93 kg.

Dużo gorzej wygląda trend spożycia warzyw i owoców świeżych. Średnio w latach 2018-2022 łączne spożycie warzyw świeżych wyniosło w gospodarstwach domowych 44,5 kg/osobę wobec 48,5 kg w pięciu poprzednich latach. Łączna konsumpcja owoców jagodowych i pestkowych obniżyła się z 9,6 kg do 9,1 kg na osobę a jabłek z 3,2 do 11,4 kg na osobę.

Import, eksport, handel wewnątrz UE

Analizując eksport owoców i warzyw należy zwrócić uwagę na kilka kategorii. W 2021 r. wartość eksportu jabłek, gruszek i pigwy to 402 mln euro o łącznej masie 1,06 mln ton. Wyniki za 2022 r. są już mniejsze – eksport na poziomie 345 mln euro (spadek o 14%) oraz masie 840 tys. ton (spadek o 20%). Istotny jest również eksport w kategorii: cebula, szalotka, czosnek itp. – 73 mln euro w 2021 r. i 116 mln euro w 2022 r. (wzrost o 59%). W ujęciu ilościowym również nastąpił wzrost z prawie 150 tys. ton na 207 tys. ton (wzrost o 38%). Bardzo istotną pozycją są również warzywa zamrożone – eksport wzrósł z 305 do 385 mln euro (wzrost o 26%). Ciekawe są również pozycje dotyczące bananów, daktyli i owoców cytrusowych – w sumie 95 mln euro eksportu w 2021 r. i prawie 100 mln euro w 2022 r. Są to produkty, importowane do Polski a następnie eksportowane.

³⁴ Informacje sygnałowe GUS z 31 sierpnia 2022 r. Dostawy na rynek krajowy oraz spożycie niektórych artykułów konsumpcyjnych na 1 mieszkańca w 2021 r.

Tabela 8. Eksport w 2022 r. w porównaniu do 2021 r.
– różne kategorie owoców i warzyw – w ujęciu wartościowym i ilościowym

Nazwa towaru	EKSPORT/WYWÓZ			
	Wartość (tys. euro)		Wolumen (tony)	
	2021 r.	2022 r.*	2021 r.	2022 r.*
ziemniaki świeże lub chłodzone	16788	13258	105895	38022
pomidory świeże lub chłodzone	75431	99239	67427	82464
cebula, szalotka, czosnek, pory oraz inne warzywa	73226	116527	149887	207174
kapusta, kalafior, kalarepa, kapusta włoska	49453	66435	89798	108145
sałata (<i>lactuca sativa</i>) i cykoria (<i>cichorium spp.</i>)	21310	24092	19928	19281
marchew, rzepa, buraki sałatkowe, salsefia, selery	25324	34954	59023	86437
ogórki i korniszony świeże	18809	23202	20080	19554
warzywa strączkowe, nawet łuskane, świeże	9963	12035	19870	19132
inne warzywa świeże lub chłodzone	499363	581487	311112	339789
warzywa niegotowane lub gotowane na parze, zamrożone	305683	385750	436483	460105
warzywa zakonserwowane tymczasowo	18714	22086	11955	12465
warzywa suszone, całe, cięte w kawałki	99385	116907	32409	41405
suszone warzywa strączkowe, łuskane, ze skórką	43970	51094	69687	68834
maniok, maranta, salep, karczochy jerozolimskie,	427	660	597	1523
orzechy kokosowe, orzechy brazylijskie i orzechy	6049	4456	1719	1066
pozostałe orzechy, świeże lub suszone, nawet łuskane	15587	12952	4409	3851
banany	50843	50031	69546	57357
daktyle, figi, ananasy, avokado, guawa, mango	22884	20677	18495	12964
owoce cytrusowe, świeże lub suszone	21205	28301	31827	32627
winogrona, świeże lub suszone	5504	4772	3565	2813
melony (łącznie z arbuzami) i papaje, świeże	2084	3516	3912	5046
jabłka, gruszki i pigwy, świeże	402233	345443	1059639	840933
morele, wiśnie, brzoskwinie (łącznie z nektarynami)	26976	26059	32747	27288
pozostałe owoce, świeże	198651	216299	74572	66611

W imporcie owoców i warzyw trzeba zwrócić uwagę na kategorię bananów, daktyli i owoców cytrusowych, które w sumie wygenerowały import na poziomie 864 mln euro w 2021 r. i 934 mln euro w 2022 r. (wzrost o 8% – 70 mln euro). Dodatkowo zaobserwować można duże zmiany w poziomie importu w kategoriach warzyw, które są także uprawiane w Polsce. Import pomidorów wzrósł z 269 mln euro na 312 mln euro w 2022 r. (wzrost o 16% – tj. 43 mln euro), a import ziemniaków zwiększył się z 137 tys. ton do 183 tys. ton (czyli wzrost o 33% – o 46 tys. ton).

**Tabela 9. Import w 2022 r. w porównaniu do 2021 r.
– różne kategorie owoców i warzyw – w ujęciu wartościowym i ilościowym**

Nazwa towaru	IMPORT/PRZYWÓZ			
	Wartość (tys. euro)		Wolumen (tony)	
	2021 r.	2022 r.*	2021 r.	2022 r.*
ziemniaki świeże lub chłodzone	35161	54128	137742	183746
pomidory świeże lub chłodzone	269176	312852	173640	180796
cebula, szalotka, czosnek, pory oraz inne warzywa	70573	92542	189788	268110
kapusta, kalafior, kalarepa, kapusta włoska	68290	72199	68943	73367
sałata (<i>lactuca sativa</i>) i cykoria (<i>cichorium spp.</i>)	70490	82531	59399	61075
marchew, rzepa, buraki sałatkowe, salsefia, selery	44471	50963	67635	90150
ogórki i korniszony świeże	79432	97198	73145	79435
warzywa strączkowe, nawet łuskane, świeże	2943	2636	2025	1008
inne warzywa świeże lub chłodzone	260378	281105	153450	153423
warzywa niegotowane lub gotowane na parze, zamrożone	65686	69703	76442	70273
warzywa zakonserwowane tymczasowo	19421	23063	18119	16249
warzywa suszone, całe, cięte w kawałki	59555	68041	19355	18375
suszone warzywa strączkowe, łuskane, ze skórką	29767	40084	40542	49158
maniók, maranta, salep, karczochy jerozolimskie	10764	10686	8509	8612
orzechy kokosowe, orzechy brazylijskie i orzechy	92932	91965	21978	19048
pozostałe orzechy, świeże lub suszone, nawet łuskane	169352	164139	24436	23422
banany	286983	325142	523174	469252
daktyle, figi, ananasy, avokado, guawa, mango	137713	139070	74926	71713
owoce cytrusowe, świeże lub suszone	440174	470556	524053	500234
winogrona, świeże lub suszone	213412	218450	150048	140279
melony (łącznie z arbuзами) i papaje, świeże	103664	112064	212205	182226
jabłka, gruszki i pigwy, świeże	40734	42341	48984	47571
morele, wiśnie, brzoskwinie (łącznie z nektarynami)	142417	131357	111375	94368
pozostałe owoce, świeże	240634	292545	92082	101541

Saldo. Największe nadwyżka w obrotach handlowych występują w kategorii jabłek, gruszek – 303 mln euro, mrożonych warzyw – 316 mln euro i innych warzyw – 300 mln euro w 2022 r. Największe deficyty występują natomiast w kategorii – owoce cytrusowe – 442 mln euro, banany – 275 mln euro oraz pomidory – 213 mln euro. W ujęciu ilościowym trzeba również wskazać na deficyt w handlu ziemniakami na poziomie 145 tys. ton.

Jabłka. Eksport jabłek spadł pomiędzy 2021 a 2022 r. o 62 mln euro (17%). W ujęciu ilościowym spadek był o 206 tys. ton czyli o 22%. Zarówno w 2021 jak i w 2022 r. największym odbiorcą jabłek z Polski był Egipt. W ujęciu wartościowym było to 67,9 mln euro w 2021 r. (19% całego eksportu) i 36,9 mln euro w 2022 r. (12%). Ilościowo było to odpowiednio 154 tys. ton (16%) i 95 tys. ton. (13%). W 2022 r. odnotowano spadki u największych odbiorców z 2021 r. – Białoruś, Rumunia, Niemcy czy Holandia.

Tabela 10. Eksport jabłek z Polski w 2021 i 2022 r. Najważniejsze rynki docelowe.

EKSPORT					
2021 r.			2022 r.*		
Kraj	Wartość (tys. euro)	Wolumen (tony)	Kraj	Wartość (tys. euro)	Wolumen (tony)
OGÓŁEM	358992	939423	OGÓŁEM	296877	732730
Egipt	67926	154169	Egipt	36900	95943
Białoruś	37356	118490	Rumunia	27445	62560
Rumunia	32660	70582	Niemcy	22626	78301
Niemcy	30423	128540	Kazachstan	19234	55136
Holandia	19902	55180	Białoruś	15493	41058
Kazachstan	18387	54798	Republika Czeska	10942	24172
Francja	14195	46318	Indie	10824	18032
Republika Czeska	14113	30120	Szwecja	10726	21513

Działania informacyjno-promocyjne

Zgodnie ze strategią promocji (budżet na 31.12.2021 r. – 8,65 mln zł, wpłaty w 2021 r. – 10,08 mln zł) dla branży owoców i warzyw na rok 2023 na rynku wewnętrznym działania powinny być skoncentrowane (np. projekt parasolowy) i dotyczyć przede wszystkim promocji w dłuższych czasookresach (np. przez cały rok) spożycia całej grupy owoców i warzyw oraz ich przetworów, a także na zadaniach promujących poszczególne grupy owoców i warzyw. Celem funduszu jest wzrostu krajowego spożycia owoców i warzyw oraz ich przetworów ze strefy umiarkowanej, szczególnie pochodzenia krajowego (5 porcji dziennie: owoców, warzyw, soków, warzywa i owoce powinny stanowić połowę tego co jemy). Na rynkach zagranicznych strategia podkreśla, iż ważne jest promowanie owoców, warzyw oraz ich przetworów wspólnie z innymi produktami, szczególnie podczas targów ogólnospożywczych oraz na tzw. rynkach priorytetowych. W 2022 r. realizowano również proste programy promocyjne na wybranych rynkach. W ramach naboru na promocyjne programy proste uruchamiane od 2023 r. i rozstrzygane przez Komisję Europejską w 2022 r. przyjęto do realizacji 55 programów ze wszystkich branż z państw UE (w tym tylko 2 z Polski). W 2021 r. przyjęte były z Polski 4 z ogólnej puli 52 wniosków, a w 2020 tylko 1 wniosek z 52 wniosków. W ramach tych dwóch wniosków z Polski jest wniosek Zrzeszenia Producentów Papryki RP na działania na rynku Niemiec, Czech i Słowacji, program 2 letni z budżetem 2 mln euro.

Najważniejsze wydarzenia, zmiany, wyzwania problemy 2022

Opłata cukrowa?

Dużą dyskusję w 2022 r. wywołało rozpoczęcie konsultacji projektu ustawy z dnia 26 września 2022 r. o zmianie ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, ustawy o zdrowiu publicznym oraz niektórych innych ustaw (UD 443). Szeroko rozumiana branża sadownicza zwróciła uwagę na nieprecyzyjne i dwuznaczne propozycje rozwiązań w zmienianych przepisach o zdrowiu publicznym. Opłata została wprowadzona, aby zachęcić producentów do redukcji ilości substancji słodzących, a konsumentów do wyboru zdrowszych produktów. Zasadniczym celem tych przepisów jakim jest obniżenie konsumpcji napojów słodzonych. Proces legislacyjny jeszcze się nie zakończył.

Barbara Groele, Sekretarz Generalny Stowarzyszenie Krajowa Unia Producentów Soków: Stowarzyszenie KUPS i organizacje reprezentujące sadownictwo oraz przetwórstwo owoców i warzyw ostrzegają przed negatywnymi konsekwencjami dla sadownictwa i wskazują na liczne absurdy regulacji. Podatkiem cukrowym nie są objęte takie produkty jak woda czy sok. Jednak, z chwilą dodania do soku wody, napój będący połączeniem obu składników bez dodatku cukru ma być już obłożony opłatą cukrową. Projekt nowelizacji jest w trakcie konsultacji i mamy nadzieję, że zostanie to zmienione z korzyścią dla sadowników, przetwórców jak i samych konsumentów.

Europejski Zielony Ład i Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027

Środki ochrony roślin, nawozy i wapno

Zmiana kierunków polityki na poziomie UE i wprowadzanie rozwiązań związanych z Europejskim Zielonym Ładem ma bezpośredni wpływ na funkcjonowanie producentów owoców i warzyw. Najważniejsze zmiany i wyzwania związane są ze strategią „Od pola do stołu”. W szczególności trzeba zwrócić uwagę na cele tej strategii tj. konieczność ograniczenia stosowania pestycydów o 50% oraz nawozów o 20% do 2030 r. na poziomie UE. Trzeba przypomnieć, iż branża owocowa warzywna wskazywana jest jako branża o dużym potencjale redukcyjnym. Szersze odniesie się do tego tematu w części pierwszej w punkcie „środki ochrony roślin” i „nawozy i wapno”.

Znakowanie wartością odżywczą

Jako jeden z istotnych problemów jaki stoi przed branżą owocowo-warzywną to zapowiadane rozwiązania w zakresie znakowania wartością odżywczą. Zgodnie ze strategią „Od pola do stołu” Komisja Europejska ma zaproponować m.in. wprowadzenie zharmonizowanego obowiązkowego oznaczania wartości odżywczych z przodu opakowania (FOPNL). Wypracowany system powinien z założenia ułatwiać konsumentom dokonywanie prawidłowych wyborów żywieniowych i wpływać na ograniczenie i zmniejszanie częstotliwości występowania chorób zależnych od diety. Jednak proponowane rozwiązania w części zostały uznane za dyskryminujące niektóre branże i sektory.

Barbara Groele, Sekretarz Generalny Stowarzyszenie Krajowa Unia Producentów Soków: *Nutri-Score to system znakowania żywności, który coraz częściej można zobaczyć na produktach spożywczych w polskich sklepach. W swoim założeniu miał przekazywać rzetelną informację o wartości odżywczej. W rzeczywistości niestety pokazuje tylko ogólną informację o wartości żywieniowej, która może wprowadzać w błąd. Ze względu na swoją specyfikę system jest skierowany wyłącznie do zdrowej, dorosłej części społeczeństwa. A dodatkowo deprecjonuje produkty naturalne, tradycyjne, regionalne czy ekologiczne.*

System FOPNL odwoływał się zarówno do francuskiego Nutri-score oraz włoskiego Nutrinform Bateria – bazujące np. na kolorach/ światłach drogowych/ literach A, B, C, D i E. Najwięcej kontrowersji wzbudzały propozycje, które prowadziły do dyskryminacji owoców i soków w związku z naturalnie występującymi cukrami w tych produktach. System Nutri-score wskazywał im zalecane niższe spożycie, rzadsze spożycie, miały bardziej czerwony kolor niż w przypadku sztucznych napojów. Systemy te uwzględniały bowiem tylko wybrane wskaźniki. Podobne problemy napotykały produkty jednoskładnikowe (olej – dużo tłuszczu) czy wszystkie produkty, których jakość wynika z sposobu, metody produkcji lub pozytywnego wpływu na środowisko – produkty ekologiczne, regionalne czy tradycyjne.

Nowe grzyby. 2022 r. to rok zmian i nowych możliwości dla producentów grzybów uprawnych. *Zakończony został proces legislacyjny włącznie z procesem notyfikacji na poziomie UE i dopuszczonych zostało do uprawy i obrotu aż 25 nowych gatunków grzybów.*

Liderzy konsumpcji. Chiny są największym na świecie producentem jabłek, ale i również bardzo dużym konsumentem tych owoców – przykładowo w 2019 r. 54% światowej konsumpcji jabłek było w Chinach, 15% w UE, 6% w USA, 4% w Turcji i 3% w Indiach.

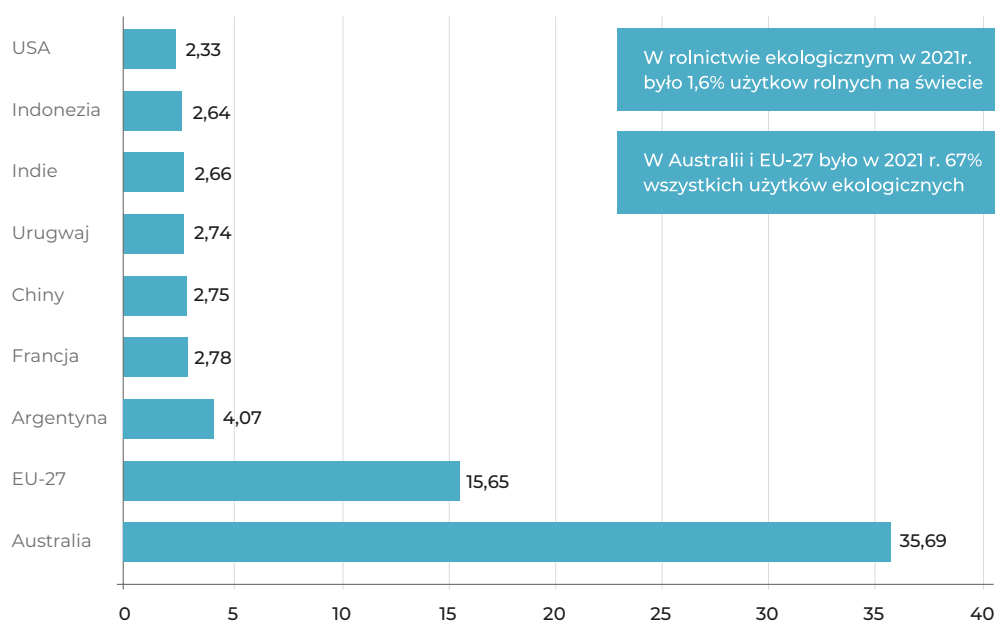
ROLNICTWO EKOLOGICZNE I INNE SYSTEMY JAKOŚCI

- Strategia „Od pola do stołu” zakłada wzrost poziomu udziału powierzchni objętej systemem rolnictwa ekologicznego do 25% w UE do 2030 r. oraz znaczny wzrost akwakultury ekologicznej.
- PS WPR 2023-2027 podaje cel krajowy na poziomie 7% użytków rolnych (1 mln ha) i jednocześnie rezerwuje środki na wsparcie powierzchniowe do 650 tys. ha. Zakłada się zatem, iż około 350 tys. ha w ostatnich latach programu będzie funkcjonować bez wsparcia.
- Rok 2022 r. to rozwój przetwórstwa ekologicznego oraz wzrost liczby producentów ekologicznych i nieznaczny spadek powierzchni użytków ekologicznych.
- Bardzo ograniczona liczba zwierząt w systemie, przy czym drób stanowi ponad 93%.
- Zahamowany rozwój systemu oznaczeń geograficznych, nazw pochodzenia oraz gwarantowanych tradycyjnych specjalności. Brak jest nowych wniosków, a liczba certyfikowanych podmiotów spada. Interwencje zaplanowane w PS WPR 2023-2027 dają szansę na poprawę sytuacji.

Świat i Unia Europejska – rolnictwo ekologiczne

W 2021 r. powierzchnia ekologicznych użytków rolnych na świecie wynosiła 76,4 mln ha co stanowiło wzrost o 1,3 mln ha w stosunku do 2020 r. (wzrost o 1,7%). W 2021 r. w systemie kontroli i certyfikacji znajdowało się 3,7 mln producentów (z czego prawie 1,6 mln w Indiach, 400 tys. w Ugandzie i około 440 tys. w Europie). W 2021 r. rynek produktów ekologicznych szacowano na 124,8 mld euro, co daje przeciętne wydatki na świecie na produkty ekologiczne w wysokości 15,7 euro. Najwyższy poziom wydatków był w Szwajcarii – 425 euro, Danii 384 euro i Luksemburgu 313 euro.

Wykres 14. Powierzchnia ekologicznych użytków rolnych 2021 r. (dane w mln ha)

Sytuacja w Polsce

2022 r. to rok zmian w systemie rolnictwa ekologicznego. Od 1 stycznia 2022 r. sektor produkcji ekologicznej w Polsce i w pozostałych państwach członkowskich Unii Europejskiej został objęty nowymi przepisami rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848 z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007. Do porządku prawnego w Polsce wdrożyła je ustawa z dnia 23 czerwca 2022 r. o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej. Objętość przepisów zwiększyła się kilkukrotnie.

Liczba gospodarstw ekologicznych w latach 2003-2022 wzrosła z 2286 do 21208. Analiza liczby gospodarstw wskazuje na stały wzrost od 2003 do 2013 r. następnie spadek pomiędzy 2013 a 2019 rokiem i ponowne wzrosty od 2020 r. Liczba gospodarstw w 2022 r. odpowiada liczbie gospodarstw w latach 2010/2011. Zasady wsparcia przed 2013 r. doprowadziły do dużych wzrostów nieprodukcyjnej powierzchni, a zmiana tych zasad po 2013 r. wywołała korektę. Zostały gospodarstwa produkcyjne. Na potwierdzenie tej tezy można wskazać skumulowane wielkości produkcji w Polsce, które nieprzerwanie rosły od 2010 r. pomimo zmian liczby gospodarstw.

Powierzchnia w systemie rolnictwa ekologicznego pokazuje podobny trend jak liczba gospodarstw. Duże wzrosty do 2013 r. następnie spadki i ponowne wzrosty od 2019 r. Powierzchnia w systemie rolnictwa ekologicznego w 2022 r. odpowiada powierzchni w latach 2010/2011. Niepokojące jest, iż w 2022 r. zaobserwowano spadek powierzchni w tym systemie o 4 tys. ha a nie wzrost.

Na uwagę zasługują również niektóre elementy w zmianie struktury użytków ekologicznych w Polsce. Od 2016 r. systematycznie rośnie udział zbóż i roślin strączkowych. Spada natomiast udział trwałych użytków zielonych i roślin na pasze.

Zmiana struktury upraw związana była również ze zmianami w pogłowie zwierząt ekologicznych. Brak jest jeszcze danych za 2022 r. natomiast dane do 2021 r. wskazują na nieefektywność programów zachęcających do rozwoju produkcji zwierzęcej. Z dużym przybliżeniem można stwierdzić, że pogłowie zwierząt ekologicznych w Polsce to pogłowie drobiu ekologicznego, którego udział stanowił w 2021 r. aż 93%.

Liczba przetwórci/podmiotów przygotowujących produkty ekologiczne wzrasta nieprzerwanie od 2003 r. W 2022 r. był wzrost o 50 podmiotów co daje 4,2% wzrost licząc do 2021 r. O ile rozwój działalności rolniczej był ściśle związany ze wsparciem to pomoc dla przetwórców była bardzo ograniczona i zmiany w tym zakresie są głównie odpowiedzią na zmiany rynkowe.

Świat i Unia Europejska – produkty regionalne i tradycyjne

Dane dotyczące rynku produktów regionalnych i tradycyjnych nie są zbierane w skali świata, ani w skali UE. Związane jest to z różnymi definicjami i kryteriami wykorzystywania tych określeń. W przypadku produktów z oznaczeniami geograficznymi (mamy tu chronione oznaczenia geograficzne, chronione nazwy pochodzenia oraz oznaczenia geograficzne win, win aromatyzowanych i napojów spirytusowo-

wych) oraz gwarantowanych tradycyjnych specjalności dane są trochę lepszej jakości ale również nie są zbierane systematycznie i całościowo.

W 2020 r. Komisja Europejska opublikowała raport zgodnie, z którym oszacowano wartość tego rynku na 77,15 mld euro, z czego wina stanowiły 51% całkowitej wartości sprzedaży (39 mld euro), produkty rolne i spożywcze 35% (27 mld euro), napoje spirytusowe 13% (10 mld euro) oraz aromatyzowane wyroby winiarskie 0,1% (43 mln euro). Stanowiło to 6,8% wartości sektora rolno-spożywczego w UE. Stwierdzono bardzo duże różnice pod względem wielkości ekonomicznej oznaczeń geograficznych i gwarantowanych tradycyjnych specjalności – wartość sprzedaży 50% z nich była niższa niż 1 mln euro (a 7% nazw nie było ogóle używanych na rynku w 2017 r.). Dodatkowo 137 największych oznaczeń geograficznych (wartość sprzedaży każdego oznaczenia przekraczająca 100 mln euro, co stanowiło 4,4% liczby oznaczeń geograficznych) stanowiło 73% wartości sprzedaży ogółem.

Sytuacja w Polsce

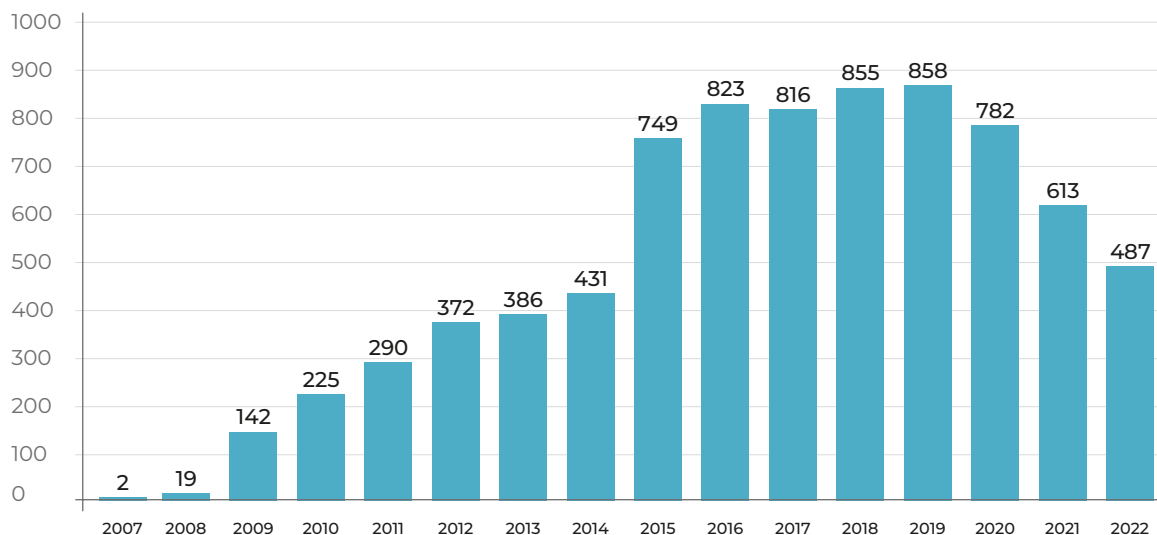
W przypadku Polski dane rynkowe nie są zbierane. Dostępne są dane o zarejestrowanych produktach i liczbie certyfikatów.

Na dzień 10 lutego 2023 r. w systemie UE:

- Z państw UE zarejestrowanych jest 1953 chronionych nazw pochodzenia w tym 10 z Polski czyli udział wynosi 0,51% (przykładowo Francja 472, Włochy 581, Hiszpania 207). Z 13 krajów, które dołączyły do UE po 2004 r. mamy 243 rejestracji, czyli w tej grupie nasz udział wynosi 4,1%. Wskaźniki te będą się pogarszać, gdyż z wszystkich krajów UE mamy 109 nowych wniosków (z czego 31 z krajów, które dołączyły po 2004 r.) i ani jednego z Polski.
- Z państw UE zarejestrowanych jest 1343 chronionych oznaczeń geograficznych w tym 24 z Polski czyli udział wynosi 1,8% (przykładowo Francja 226, Włochy 261, Hiszpania 140). Z 13 krajów które dołączyły do UE po 2004 r. mamy 177 rejestracji, czyli w tej grupie nasz udział wynosi 13%. Wskaźniki te będą się pogarszać, gdyż z wszystkich krajów UE mamy 101 nowych wniosków (z czego 19 z krajów, które dołączyły po 2004 r.) i tylko dwa nowe z Polski.
- Z państw UE mamy 59 gwarantowanych tradycyjnych specjalności w tym 10 z Polski, czyli udział wynosi 16,9%. W tym przypadku Polska jest na pierwszym miejscu. Na drugim jest Bułgaria z 6 rejestracjami. Zgłoszony jest jeden wniosek z Polski więc pozycja nr 1 może się umocnić.

Można stwierdzić bardzo małe i słabnące zainteresowanie europejskim systemem przy jednoczesnym dużym potencjale w kraju (2068 nazw na liście produktów tradycyjnych). Zmniejszyła się liczba wniosków o rejestrację i jednocześnie obserwujemy spadek zainteresowania certyfikacją w ramach już zarejestrowanych nazw.

Wykres 15. Liczba certyfikatów ChNP ChOG GTS – stan na 10.01.2023 r.

Na koniec 2022 r. było 487 certyfikatów/świadectw jakości, co daje nam 20% spadek. Największe zainteresowanie certyfikacją dotyczy jabłka grójeckiego (240 producentów) oraz rogała świętomarcińskiego (91 producentów).

Spadające zainteresowanie systemem chronionych nazw pochodzenia, chronionych oznaczeń geograficznych gwarantowanych tradycyjnych specjalności może być powiązane z zachowaniami konsumentów przy zakupie produktów żywnościowych. Zgodnie z badaniem „Polska wieś i rolnictwo 2022” zadano pytanie: „Który ze znaków jest decydujący przy wyborze produktów?” oraz „Z powodu którego znaku decyduje się Pan/Pani na zakup danego produktu?”. W zależności od grupy wskazania na ten system dawało od 4% do 5,4% respondentów. Dla porównania logo PDŻ wskazywało ponad 20% a znak Produkt Polski prawie 50% respondentów.

Lista Produktów Tradycyjnych

Według stanu na 16 stycznia 2023 r. na Listę Produktów Tradycyjnych wpisanych było 2068 nazw produktów. 31 grudnia 2022 r. było wpisanych 2064, a 31 grudnia 2021 r. 2040 – czyli w ciągu 2022 r. lista poszerzyła się o 24 pozycje. Natomiast w 2021 r. wzrosła o 44 pozycje. Rozłożenie produktów pomiędzy województwami nie jest równomierne – dominuje lubelskie (252) i podkarpackie (249). Najmniej jest natomiast w województwie warmińsko-mazurskim (48) i dolnośląskim (52).

Europejski Zielony Ład

Zmiana kierunków polityki na poziomie UE i wprowadzanie rozwiązań związanych z Europejskim Zielonym Ładem ma bezpośredni wpływ na funkcjonowanie systemu rolnictwa ekologicznego. Najważniejsze zmiany i wyzwania związane są ze strategią „Od pola do stołu” oraz strategią na rzecz Bioróżnorodności 2030. W szczególności trzeba zwrócić uwagę na jeden celów strategii „Od pola do stołu” tj. założenie o wzroście poziomu udziału powierzchni objętej systemem rolnictwa ekologicznego do 25% w UE do 2030 r. oraz znaczny wzrost akwakultury ekologicznej.

Dodatkowo rolnictwo ekologiczne jest postrzegane jako jedno z narzędzi przyczyniających się do celu związanego z redukcją stosowania pestycydów o 50% oraz redukcją wykorzystywania nawozów o 20% oraz ograniczenie stosowania środków przeciwdrobnoustrojowych dla zwierząt o 50%.

Zakładając, iż w Polsce mamy 14,5 mln ha, a w systemie rolnictwa ekologicznego 546 tys. ha to udział rolnictwa ekologicznego wynosi około 3,7%. Osiągnięcie 25% udziału oznaczałoby zwiększenie powierzchni w systemie do 3,62 mln ha, czyli o ponad 650%. W ciągu 8 lat wzrost musiałby wynieść około 3 mln ha, czyli około 380 tys. ha rocznie. Osiągnięcie takiego celu nie jest ani realne, ani ekonomicznie uzasadnione. Dodatkowo mając na względzie konieczność zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego i zmiany w podejściu konsumentów w związku z rosnącą inflacją dążenie do celu na takim poziomie może nie być zasadne.

Krajowy cel w tym zakresie określony został nie na poziomie 25%, a na poziomie 7%. Z jednej strony jest to cel ambitny, a z drugiej strony wskazuje na racjonalizm podejmujących decyzje. Cel ten oznacza podwojenie do 2030 r. powierzchni użytków rolnych w rolnictwie ekologicznym w stosunku do roku 2019 oraz dążenie do osiągnięcia ponad miliona hektarów tej powierzchni. Przyjęcie tego celu oznacza, iż średnioroczne wzrost powierzchni w systemie powinien wynieść 56 tys. ha. Tymczasem dane wstępne za 2022 r. wskazują spadek (nie wzrost) o 4 tys. ha. Oczywiście są to dane wstępne i dane ostateczne mogą być trochę inne ale zazwyczaj różnią się one od danych wstępnych o kilka procent. Realizacja zatem nawet tego 7% celu może być bardzo dużym wyzwaniem.

Zmiana kierunków polityki na poziomie UE i wprowadzanie rozwiązań związanych z Europejskim Zielonym Ładem wbrew pozorom tylko w niewielkim zakresie oddziałuje na system produktów regionalnych i tradycyjnych. Pomimo, iż bezsporny jest wpływ chronionych oznaczeń geograficznych, chronionych nazw pochodzenia i gwarantowanych tradycyjnych specjalności na rozwój obszarów wiejskich i konkurencyjność rolnictwa to nowa polityka UE jak i strategia „Od pola do stołu” praktycznie nie wspomina tych produktów.

Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej 2023-2027

Analizując wsparcie dla branży rolnictwa ekologicznego i systemu produktów regionalnych i tradycyjnych w PS WPR 2023-2027 należy zwrócić uwagę na szeroki wachlarz dostępnych i planowanych interwencji. Mamy dwa typy interwencji:

- interwencje dedykowane systemowi rolnictwa ekologicznego oraz
- interwencje, w których uczestnictwo w ww. systemach może dawać określone preferencje.

Dodatkowo w celu wsparcia rozwoju systemu rolnictwa ekologicznego przyjęty został „Ramowy Plan Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2021- 2030”. Kierunki rozwoju systemu produktów regionalnych i tradycyjnych nie są natomiast określone w analogicznym dokumencie.

Paweł Krajmas, Prezes Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Przetwórców i Producentów Produktów Ekologicznych „Polska Ekologia”: Mam nadzieję, że Plan Strategiczny lub Ramowy Plan Działań (...) wprowadzą w końcu rozwiązania, które doprowadzą do rozwoju produkcji zwierzęcej w Polsce. Największą barierą to rozproszenie produkcji, czyli ograniczony surowiec. Dodatkowo są problemy z dostępnością do rzeźni. Skutkowało to wysokimi kosztami pozyskania surowca co przy ograniczonym wsparciu prowadziło do bardzo niskiej opłacalności.

Zielone zamówienia publiczne i program dla szkół

Jednym z narzędzi, instrumentów wykorzystywanych w krajach rozwiniętych do wsparcia rozwoju produkcji ekologicznej są zielone zamówienia publiczne i włączanie kryteriów związanych z jakością ekologiczną do przeprowadzanych zamówień. Rozwiązanie to nie jest powszechne w Polsce, a raczej jest punktowo pojawiające się w pojedynczych przypadkach.

Zawarte w projekcie ustawy o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej rozwiązania zakładające utworzenie funduszu na dofinansowanie zakupu żywności ekologicznej w szkołach zostały ostatecznie usunięte w ustawie. Argumentowano, iż działania tego typu mogą być realizowane z wdrażanego już programu dla szkół. Jak dotąd przepisy w zakresie tego programu dotyczące zakupu produktów nie zostały w pełni zmienione i produkty ekologiczne są traktowane tak samo jak produkty konwencjonalne – a wynik konkurencji cenowej pomiędzy tymi kategoriami jest oczywisty. Przepisy odnośnie programu dla szkół dopuszczają możliwość wizyty gospodarstwie ekologicznym w ramach działań edukacyjnych związanych z tym programem. Budżet programu na rok szkolny 2022/2023 wynosi łącznie 229 mln zł.

Paweł Krajmas, Prezes Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Przetwórców i Producentów Produktów Ekologicznych „Polska Ekologia”: Odpowiednio zaprojektowane zielone zamówienia publiczne i żywność ekologiczna w programie dla szkół to realna szansa na rozwój rolnictwa ekologicznego na poziomie lokalnym. Do szkół powinny trafiać produkty z ich najbliższej okolicy. Powinna to być żywność ekologiczna produkowana lokalnie, krótki łańcuch dostaw a nie produkty importowane, które dodatkowo są transportowane na duże odległości razem z całą masą opakowań. Nie mnożmy opakowań i odległości. Czekamy na rozwiązania.

Działania informacyjno – promocyjne

Branża rolnictwa ekologicznego oraz produktów regionalnych i tradycyjnych nie dysponują odrębnymi funduszami na promocję produktów z tych sektorów na podstawie ustawy o funduszach promocyjnych. Organizacje branżowe mogą natomiast wnioskować do istniejących 10 funduszy na zasadach ogólnych. Należy wskazać zarówno na dużą aktywność organizacji w realizacji działań zarówno na rynku krajowym jak i na rynkach poza Polską. Istotne jest również poziom pozyskiwania środków w ramach naborów organizowanych przez Komisję Europejską. W 2022 r. realizowano również 2 proste programy promocyjne. W ramach naboru na promocyjne programy uruchamiane od 2023 r. dwa wnioski dotyczące rolnictwa ekologicznego zostały zaakceptowane.

Wojna w Ukrainie

Agresja Rosji na Ukrainę wywołała m. in. obawy o zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego, szybką zmianę cen nośników energii oraz przyspieszenie tempa wzrostu inflacji. Większy nacisk kładzie się na zapewnienie ilości a niekoniecznie na wyższą jakość. Problem ten dotkną w szczególności sektora produktów żywności wysokiej jakości – w tym produktów regionalnych i tradycyjnych.

Znak parasolowy – żywność wysokiej jakości

Żywność wysokiej jakości najczęściej jest wytwarzana w ramach europejskich lub krajowych systemów jakości żywności. W 2022 r. na mocy ustawy o zmianie ustawy o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych zachowano odrębność systemów jakości żywności a jednocześnie umożliwiono producentom z tych systemów używanie obok logo z konkretnego systemu również jednego wspólnego logo. W praktyce powyższe rozwiązanie sprowadzało się do zmiany zasad przyznawania znaku PDŻ (Poznaj Dobrą Żywność). Producenci, którzy chcieli używać tego znaku występowali o możliwość jego stosowania na swoim produkcie. Po ocenie przez komisję ds. znaku PDŻ – MRiRW przyznawało znak. Taka ścieżka istnieje również teraz po zmianie ustawy. Dodatkowo każdy produkt, który jest w jakimkolwiek systemie jakości żywności – krajowym lub europejskim może też używać logo PDŻ bez konieczności przechodzenia tej procedury. Oczywiście rozwiązanie to jest dobrowolne.

Logo PDŻ ma symbolizować wyższą jakość a loga systemowe charakter tej wyższej jakości. Zgodnie z badaniem Polska wieś i rolnictwo 2022 – logo PDŻ było wymieniane na trzecim miejscu (za „Produktem polskim” i oznaczeniem „BezGMO/Wyprodukowano bez stosowania GMO”) z prawie 25% wskazywaniem przy pytaniu, który ze znaków jest decydujący przy wyborze produktu.

PODSUMOWANIE I WYZWANIA NA 2023 ROK

Sytuacja w sektorze rolno-spożywczym jest niezwykle dynamiczna. W przedstawionym raporcie pokazano sytuację poszczególnych jego branż oraz opisano czynniki, które zdaniem autorów, mają na nie istotny wpływ. Sektor nadal odczuwa skutki COVID-19, na które nałożyły się zmiany wywołane napaścią Federacji Rosyjskiej na Ukrainę.

Eksport nadal rośnie i zwiększa się saldo handlu zagranicznego sektora. Wojna w Ukrainie istotnie zakłóciła logistykę handlu międzynarodowego i wywołała turbulencje na rynku. Również będący skutkiem wojny gwałtowny wzrost cen nośników energii oraz inflacja będąca rezultatem tego wzrostu, to poważne wyzwania, z którymi poszczególne branże w 2022 r. nie najgorzej sobie poradziły. W kontekście zmian na rynku energii, pojawiły się głosy kwestionujące możliwość realizacji ustaleń Europejskiego Zielonego Ładu. Jednak wszystko wskazuje na to, że będzie on jednak konsekwentnie wdrażany i prawdopodobnie wygrają te firmy, które szybciej dostrzegą i wykorzystają jego dobre strony. Podobnie ze strategią „Od pola do stołu”, mimo obaw większość podmiotów przygotowuje się do jej realizacji. Częściowo wsparciem dla tych procesów będzie Plan Strategiczny WPR na lata 2023-2027.

Sektor wołowiny opiera się na eksporcie, a jego udział w produkcji to około 87%. Nadwyżka w obrotach handlowych wołowiną w 2022 r. wyniosła 1,959 mld euro. Nadal zmniejsza się pogłowie trzody chlewnej, które spadło do 9,6 mln sztuk na koniec 2022 r. Dwa lata wcześniej jeszcze wynosiło 11,727 mln – co oznacza spadek prawie 20% w ciągu dwóch lat. Strategia ewentualnej odbudowy pogłowia trzody chlewnej to największe obecnie wyzwanie. Tym bardziej, że ten segment opiera się na imporcie świń żywych z Danii. W 2022 r. do Polski przywieziono 6,92 mln sztuk, z czego 6,1 mln sztuk (88,7%) z Danii. Pewne nadzieje daje wyhamowanie ASF, w 2021 r. stwierdzono 124 ogniska ASF u świń, a w 2022 r. było ich już tylko 14. W 2022 r. zlikwidowano 3064 świnię, co jest bardzo dużą poprawą w porównaniu z około 41 tys. świń zlikwidowanych w 2021 r.

Polska jest największym producentem mięsa drobiowego w UE, a w 2022 r. nasz udział w całej produkcji w EU-27 wynosił 23%. Nadwyżka w obrotach handlowych mięsem drobiowym w 2022 r. wyniosła 1,516 mld euro. Zagrożeniem dla sektora jest ptasia grypa, w 2021 r. w Polsce zarejestrowano 403 ogniska ptasiej grypy u drobiu oraz 96 ognisk u ptaków dzikich. W 2022 r. nastąpiła znaczna poprawa – stwierdzono tylko 68 (spadek o 83%) ognisk ptasiej grypy u drobiu oraz 41 (spadek o 57%) ognisk u ptaków dzikich. Niepokojąca jest sytuacja jaką mamy obecnie. W 2023 r. (dane na 21.02.2023) stwierdzono już 54 przypadki ognisk u drobiu w Polsce oraz 31 u ptaków dzikich.

Zbiory zbóż ogółem w 2022 r. osiągnęły rekordowy poziom 35,3 mln ton, wyeksportowano 9,05 mln ton, co jest równe dotychczasowemu rekordowi z 2020 r. i jest o 0,54 mln ton wyższe od 2021 r. (8,51mln ton). Zmieniono termin wejścia w życie zakazu wykorzystywania pasz GMO zmieniony z 1 stycznia 2023 r. na 1 stycznia 2025 r. Rekordowy był import zbóż z Ukrainy – w 2022 r. było to 1,8 mln ton kukurydzy i 522 tys. ton pszenicy.

Polska jest na 3 miejscu w EU-27 pod kątem produkcji rzepaku, zbiory rzepaku i rzepiku oszacowano w 2022 r. na ok. 3,6 mln t, tj. o ok. 13% więcej od ubiegłorocznych. Import nasion rzepaku do Polski w 2022 r. wzrósł o 104,15% do poziomu 1,032 mln ton – głównie w związku z wzrostem importu z Ukrainy.

Dane za 2022 r. wskazują dobre, wysokie plony owoców i warzyw. Produkcję warzyw gruntowych ocenia się na blisko 3,9 mln t, tj. o ok. 3% więcej w porównaniu z 2021 r., szacuje się, że zbiory owoców z drzew wyniosły ponad 4,7 mln t, tj. o 6% więcej od produkcji w 2021 r. a zbiory owoców z krzewów owocowych i plantacji jagodowych szacuje się na ponad 589 tys. t, tj. o ok. 4% więcej od zbiorów w 2021 r.

Rolnictwo ekologiczne i inne systemy jakości bardzo wpisują się w strategię „Od pola do stołu”, która zakłada wzrost udziału w powierzchni objętej systemem rolnictwa ekologicznego do 25% w UE do 2030 r. oraz znaczny wzrost akwakultury ekologicznej. W przyjętym PS WPR 2023-2027 cel krajowy określono na poziomie 7% użytków rolnych (1mln ha) i jednocześnie rezerwuje środki na wsparcie powierzchniowe do 650 tys. ha. Zakłada się zatem, iż około 350 tys. ha w ostatnich latach programu będzie funkcjonować bez wsparcia. W 2022 r. nastąpił dalszy rozwój przetwórstwa ekologicznego oraz wzrost liczby producentów ekologicznych, ale także spadek powierzchni użytków ekologicznych.

Wojna w Ukrainie wywołana przez Putina nadal trwa, a jej konsekwencje nadal są i będą odczuwalne. Ceny energii się stabilizują, ale na wysokim poziomie. Inflacja hamuje, ale jej skutki zmieniają sytuację na rynku produktów rolno-spożywczych. Wyzwania, przed którymi stały branże sektora rolno-spożywczego minionym roku nie zniknęły i trzeba im stawić czoła w bieżącym 2023 roku. Wzrost kosztów produkcji spowodowany gwałtownym wzrostem cen energii i wszystkich jej nośników nakręciły spiralę inflacji, która nieco wyhamowała ale już pozostawiła głęboki ślad wzrostu cen i osłabiła się nabywcą. Sytuacja taka sprawiła, że cały niemal sektor staje wobec kolejnego wielkiego wyzwania – spadku popytu konsumenckiego. Już we wcześniejszych latach sektor HoReCa mocno odczuł skutki pandemii COVID-19 i kiedy sytuacja zaczęła się poprawiać w drugiej połowie 2021 r., restauracje, bary, kawiarnie i inne punkty gastronomiczne bardzo mocno odczuły rosnące ceny energii w 2022 r. Konieczność podniesienia cen świadczonych usług prowadzi do spadku popytu, dodatkowo wzmacnianego przez ogólną inflację zmuszającą wielu konsumentów do ograniczania konsumpcji w lokalach gastronomicznych. Będzie słabł popyt wewnętrzny i nie zawsze ten spadek będzie rekompensowany wzrostem eksportu.

Forum Inicjatyw Rozwojowych zostało utworzone przez Fundację Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej w celu wypracowania rozwiązań i stanowisk istotnych z punktu widzenia rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa. W ramach forum powoływane są zespoły skupiające niezależnych ekspertów i specjalistów, a jego działalność koncentruje się na projektach badawczych, przygotowaniu analiz, raportów i opracowań naukowych. Forum to również aktywne uczestnictwo w dyskusjach na temat przyszłości obszarów wiejskich, organizacja konferencji i debat.

Wszystkie raporty opracowane w ramach FIR znajdują się na stronie: www.efrwp.pl.

Fundacja Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej jest organizacją pozarządową, działającą na rzecz rozwoju polskiej wsi. Od ponad 30 lat pomaga zmienić jej wizerunek oraz aktywnie wspiera rozwój społeczno-gospodarczy lokalnych społeczności na terenach wiejskich. Działania EFRWP skupiają się przede wszystkim na wspieraniu inwestycji w zakresie infrastruktury technicznej i rozwoju lokalnych przedsiębiorstw oraz działaniach społecznych i edukacyjnych skierowanych do osób zamieszkujących obszary wiejskie. Więcej informacji na stronie: www.efrwp.pl.

ISBN: 978-83-967511-2-6

Fundacja Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej
ul. Miedziana 3A, 00-814 Warszawa
tel. +48 22 639 87 63, fax +48 22 620 90 93
e-mail: efrwp@efrwp.com.pl
www.efrwp.pl